



การพัฒนาแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้
อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

DEVELOPMENT OF A TRAINING MODEL BASED ON INTERGENERATION LEARNING
AND PARTICIPATION LEARNING ENHANCE HEALTH INFORMATION LITERACY FOR
ELDERLY

นฤมล จันทระเจ็ด

การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้
อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ



ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEVELOPMENT OF A TRAINING MODEL BASED ON INTERGENERATION LEARNING
AND PARTICIPATION LEARNING ENHANCE HEALTH INFORMATION LITERACY FOR
ELDERLY



A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF EDUCATION
(Educational Technology)

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

2020

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้

อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ของ

นฤมล จันทระเจิด

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุขุฎิบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล ประดับเวทย์) (รองศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธิ์ สติมัน)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นฤมล ศิริวงษ์) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ฉันทนารุ่ง
ภาคี)

..... ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์)

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
ผู้วิจัย	นฤมล จันทระเจ็ด
ปริญญา	การศึกษาศาสตรบัณฑิต
ปีการศึกษา	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐพล ประดับเวทย์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร. นฤมล ศิริวงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ คือ 1) เพื่อการพัฒนาแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 2) เพื่อพัฒนาการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมฯ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จากการสังเคราะห์เอกสารและสำรวจความต้องการในการฝึกอบรมของผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมฯ เครื่องที่ใช้การวิจัย 1) แบบประเมินรูปแบบการฝึกอบรมฯ 2) แบบประเมินหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ 3) แบบทดสอบความรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ 4) แบบประเมินทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ สถิติที่ใช้การวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1.) รูปแบบฝึกอบรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1. การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย 2. กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ 3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน 4. การสรุปความคิด และขั้นตอนการฝึกอบรม 4 ขั้น คือ 1. ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ 2. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 3. ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม 4. ขั้นตกผลึกทางความคิด ผลการประเมินรูปแบบหาความสอดคล้อง (IOC) มีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 2.) หลักสูตรมีเนื้อหาเป็น 3 หน่วยการอบรม ดังนี้ หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ หน่วยที่ 2 การเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ และ หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ผลการประเมินหลักสูตร มีความเหมาะสมเฉลี่ย 4.56 ดัชนีประสิทธิผลของหน่วยการอบรมมากกว่าเท่ากับร้อยละ 60 มีค่าดัชนีประสิทธิผล 61.33, 66.67 และ 66.66 ตามลำดับ 3.) ผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างหลังได้รับการอบรมตามรูปแบบสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และผลการติดตามทักษะจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างหลังจากอบรม พบว่า ผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมมีทักษะสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ สามารถค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพที่ต้องการได้ จัดเก็บสารสนเทศด้านสุขภาพชั่วคราว สามารถใช้เลือกเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ ด้านทักษะสารสนเทศในการเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุสามารถการประเมินความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูล ด้านทักษะการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย พบว่ามีการตระหนักถึงผลกระทบของสารสนเทศที่สร้างขึ้น และตระหนักถึงผลกระทบเผยแพร่ของข้อมูล และสื่อสารบนพื้นฐานของจริยธรรม โดยใช้ช่องทางและเครื่องมือที่เหมาะสม

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, รูปแบบการฝึกอบรม, การเรียนรู้แบบพหุวัย, ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ

Title	DEVELOPMENT OF A TRAINING MODEL BASED ON INTERGENERATION LEARNING AND PARTICIPATION LEARNING ENHANCE HEALTH INFORMATION LITERACY FOR ELDERLY
Author	NARUEMOL CHANTHARACHRED
Degree	DOCTOR OF EDUCATION
Academic Year	2020
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Rattapol Pradapwet
Co Advisor	Dr. Naramon Sirawong
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Gumpanat Boriboon

The research objectives were (1) to develop a training model based on intergenerational and participation learning to enhance health information literacy for the elderly; (2) to develop a training program based on intergenerational learning and participation learning to enhance health information literacy for the elderly; (3) to study the results of a training model based on intergenerational and participation learning to enhance health information literacy for the elderly. The research methodology consisted of three phases: (1) to develop a training model with synthetic data from the hard copies and related research; (2) to develop a training program for health information literacy among the elderly using synthetic data and exploring training needs; (3) to study the results of training programs. The instruments in this research were: (1) training assessments; (2) training program assessments of health information literacy for the elderly; (3) placement test of health information literacy knowledge; and (4) skills assessment in health information literacy. The data analysis was percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation using Statistical Program for Social Sciences (SPSS). The research findings revealed that the training model was composed of (1) intergenerational communication interaction; (2) andragogy; (3) equality learning; (4) summarizing, and four training stages: (1) stimulation; (2) sharing; (3) collaboration; and (4) crystallization. The results of the Item-Objective Congruence (IOC) were 0.67-1.00, and the content of three training program consisted of three units; Unit 1. Access to health information, Unit 2. Understanding and reliability of health information, and Unit 3. Communication of information correction and reliability. It had a mean value of 4.56 and an Effectiveness Index (E.I.) of Training Model were 61.33%, 66.67%, and 66.66%; (3) to study the results of a training model based on intergenerational learning and participation learning to enhance health information literacy for the elderly following the purposive sampling of thirty participants which revealed that the elderly had overall posttest scores, higher than the pretest at a 0.01 level of statistical significance and the interview results with the elderly after the training program found that 3.1 the elderly were able to access health information, search for health information, storage of temporary health information, and information searching tools, 3.2 understanding and reliability found that the elderly were able to evaluate information correction and reliability; and 3.3 the elderly were able to realize the impact of creating and releasing information, and communication based on ethics by using the appropriate channel and tools.

Keyword : Elderly, Health Information Literacy, Training Model, Intergeneration Learning

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาอย่างสูง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล ประดับเวทย์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.นฤมล ศิริวงษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ให้แนวความคิดและคำปรึกษาอันมีค่า ให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่ดี พร้อมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำปริญญานิพนธ์นี้ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธิ์ สติมัน ประธานคณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์ กรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัส หนูทอง ดร.สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา ดร.อภิภู สิทธิภูมิมงคล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ์ ญัญประเสริฐ อาจารย์ ดร.จิตตรา มาคะผล และคุณสมมาตร คงชื่นสิน ผู้เชี่ยวชาญ สละเวลาอันมีค่าตรวจสอบประเมินเครื่องมือวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศรีดอนไผ่ ชมรมผู้สูงอายุตำบลศรีสุราษฎร์ อาสาสมัครสาธารณสุข ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาและให้ประสบการณ์ที่ดี ซึ่งผู้วิจัยจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และขยายผลให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มความรู้ความสามารถ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่จำเนียร จันทรเจิด และครอบครัวจันทรเจิด มีสเตอร์ฟรุตทุไซ เอคลิปเซ ที่สามและเด็กหญิงนาจาอิสเบลลา เอคลิปเซ ที่เป็นกำลังใจและแรงผลักดันให้สามารถผ่านอุปสรรคและดำเนินการวิจัยได้สำเร็จลุล่วงอย่างเต็มภาคภูมิ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น และพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด คุณค่าของความพยายามและความสำเร็จของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณมารดา ครอบครัว อาจารย์ และเพื่อนทุกคน

นฤมล จันทรเจิด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
คำถามการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	7
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	7
ตัวแปรที่ต้องการศึกษา.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
การฝึกอบรม.....	13
การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ	25
การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม.....	47
การเรียนรู้แบบพหุวัย.....	56
ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ	65

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	90
ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ.....	90
ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย.....	107
ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ.....	112
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	115
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	115
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	115
บทที่ 5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	130
สรุปผลการวิจัย.....	132
อภิปรายผลการวิจัย	136
ข้อเสนอแนะ	140
บรรณานุกรม	142
ภาคผนวก.....	149
ประวัติผู้เขียน.....	228

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 การศึกษาองค์ประกอบของการฝึกอบรม	21
ตาราง 2 การศึกษาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ	43
ตาราง 3 การศึกษาแนวคิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม	53
ตาราง 4 การศึกษาการเรียนรู้แบบพหุวัย	64
ตาราง 5 รูปแบบเรียนรู้ทักษะสารสนเทศ (Martin, 2008)	78
ตาราง 6 ศึกษาทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ	85
ตาราง 7 การสังเคราะห์เนื้อหา	91
ตาราง 8 ขั้นตอนการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	101
ตาราง 9 ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ (N=6)	116
ตาราง 10 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ (N=6)	120
ตาราง 11 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม (N=6)	121
ตาราง 12 ผลดัชนีประสิทธิผลการเรียนของหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	123
ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบทักษะสารสนเทศกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนการอบรมและหลังการอบรม	124
ตาราง 14 ผลการติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ	126

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	12
ภาพประกอบ 2 รูปแบบการพัฒนาทักษะสารสนเทศของ SCONUL	76
ภาพประกอบ 3 ค่าน้ำหนักของสมรรถนะทักษะสารสนเทศ	84
ภาพประกอบ 4 ร่างรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ.....	97
ภาพประกอบ 5 รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ.....	107
ภาพประกอบ 6 หลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ (แสดงในภาคผนวก ข.).....	109
ภาพประกอบ 7 รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ.....	133

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ผู้สูงอายุมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2548 คือ มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 10 และตามการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในปี 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่ "สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์" (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ซึ่งการก้าวเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อวัยแรงงานอาจต้องรับภาระเพิ่มมากขึ้นในการดูแลประชากรสูงอายุ จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศทุกภาคส่วนต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้มีการกำหนดทิศทางการนโยบายประชากรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไว้ว่าเป็นรูปธรรม โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพประชากรในสังคมสูงวัยไว้ว่า “ประชากรไทยทุกคนเกิดมามีคุณภาพ ได้รับการพัฒนาทุกช่วงวัยให้สามารถเป็นพลังในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของประเทศ มีหลักประกันที่มั่นคงพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัยที่มีการจัดสวัสดิการอย่างยั่งยืนโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม” และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการติดตามสถานการณ์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อกำหนดนโยบายและแผนในการรองรับสังคมสูงวัยไว้อย่างชัดเจน แต่ในสังคมยุคปัจจุบันผู้สูงอายุยังไม่ได้รับบทบาทในกิจกรรมมากนัก เนื่องจากสังคมให้คุณค่าความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ รวมทั้งเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้น ความรู้ของคนรุ่นก่อนไม่ทันสมัย ไม่ทันต่อเทคโนโลยี ทำให้การเรียนรู้ระหว่างรุ่นต่อรุ่นเลือนหายไป จึงมีการพยายามปรับมุมมองและทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ ช่วยกันส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวตามเทคโนโลยีและสังคมที่เปลี่ยนแปลง

การปรับตัวเข้าสู่บทบาทผู้สูงอายุเป็นเรื่องยาก สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น เพราะการที่เปลี่ยนเข้าสู่กลุ่มผู้สูงอายุนั้น ขาดกลุ่มสนับสนุน เด็กได้รับการสอนให้เรียนรู้ถึงบทบาทวัยรุ่น และวัยรุ่นได้รับการฝึกฝน วิธีที่จะเป็นผู้ใหญ่ แต่มีผู้ใหญ่ไม่กี่คนเท่านั้น ที่ได้รับการฝึกฝนที่จะเป็นผู้สูงอายุ คนสมัยใหม่ยังเห็นว่า ค่านิยมทางวัฒนธรรมจารีตประเพณี เป็นเรื่องล้าสมัย ความผูกพันระหว่างพี่

น้อง เครือญาติ การกตัญญูทวดเวที จะต้องมีขอบเขตจำกัด จึงเกิดลักษณะวัฒนธรรมสมัยใหม่ ที่ต่างคนต่างช่วยตนเอง ตัวใครตัวมัน ผู้ที่จะอยู่ในสังคมสมัยใหม่ได้ จะต้องมีความสามารถแบบพหุสูตร รอบรู้ทุกเรื่อง และที่สำคัญต้องพึ่งตนเองได้ ด้วยเหตุนี้ผู้สูงอายุที่จะอยู่ในสังคมไทยอีก 10-20 ปีข้างหน้าจะต้องเป็นผู้สูงอายุ ที่มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ กล่าวโดยรวมหมายถึงว่า ผู้สูงอายุจะต้องมีศักยภาพในชุมชนที่เข้มแข็ง (เวรดี จันทเปรมจิตต์. 2557)

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ และประสบการณ์ เป็นผู้ถึงพร้อมทั้งคุณวุฒิ และวัยวุฒิ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า แม้ผู้สูงอายุจะเข้าสู่วันที่ร่างกายอ่อนแอเสื่อมถอยแล้ว ผู้สูงอายุนั้น มีต้องการเพียงแต่จะเป็นฝ่ายรับ จากบุตรหลานหรือจากสังคมเท่านั้น อันที่จริงผู้สูงอายุพยายามที่จะช่วยตนเองมากที่สุด เท่าที่ทันท่วงทีได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ รายได้ ความเป็นอยู่ การนิยามการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (active aging) จะต้องมีสุขภาพดี สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากผู้อื่น มีจิตใจแจ่มใส มีกิจกรรมการเรียนรู้ อาศัยอยู่สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวหรือชุมชน (Phelan E.A., Anderson, L.A., LaCroix, A.Z. and Larson, E.B. . 2004) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ผ่านการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งเป็นมาตรการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์การภาครัฐและเอกชนในการทำงานเพื่อผู้สูงอายุ และเหตุผลที่ผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้ คือ ต้องการมีสุขภาพที่ดี ต้องการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง สามารถได้เป็นในสิ่งที่ตนเองมีศักยภาพที่จะเป็นได้ สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ต้องการความบันเทิงและสันทนาการ ต้องการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องการพัฒนาศักยภาพเพื่อลดการสูญเสียความจำ สามารถจัดการกับปัญหาและรับผิดชอบต่อตนเอง และเพื่อตอบแทนสังคม (สุธีรา บัวทอง; สุทธิพงษ์ สภาอรรถ; และศิริณา จิตต์จรล. 2558; พุทธชาติ แผนสมบุญ. 2560; นกสร นีละไพจิตร; นรินทรา จันทศรี; และกมลรัตน์ หนูสวี่. 2560; ทนงค์ศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข; สุวิชัย โกศัลยะวัฒน์; และพูลพงษ์ สุขสว่าง. 2559) โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ได้แก่ การอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ แรงจูงใจและความเชื่อมั่น การมีสุขภาพกายที่ดี ระดับการศึกษา มีสถานะการเรียนรู้ที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ ทักษะและความสามารถในการเรียนรู้ (สุธีรา บัวทอง และคณะ. 2558; กิตติวงศ์ สำสวด. 2560)

การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้มีสมรรถนะในโลกยุคเศรษฐกิจใหม่ที่ต้องใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge-based economy) การพัฒนาความรู้ ความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยี เพื่อแสวงหาความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง (สุชิน เพ็ชรวิทย์. 2544) โดยเทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสาร ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อสังคมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกสถานที่และทุกเวลา สะดวกรวดเร็ว ตรงตามความต้องการ จึงจำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องมีความสามารถหรือมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ เครื่องมือสื่อสารเพื่อการรับส่งสารสนเทศ ให้สามารถจัดการสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตประจำวัน (กิดานันท์ มลิทอง. 2548) ซึ่งได้มีการพิสูจน์กันแล้วว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ แต่กลับยังไม่มีการใช้งานเทคโนโลยีดังกล่าวอย่างแพร่หลายในกลุ่มผู้สูงอายุ (Antonio González María Paz Ramírez, Vicente Viadel. 2015)

การใช้สื่อปัจจุบันของผู้สูงอายุมักยังพบกับปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ ที่ผู้สูงอายุยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้งาน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งานได้ด้วยตัวเอง ขาดความเข้าใจในเรื่องของระบบขั้นตอนการสืบค้น การเลือกข้อมูลที่น่าเชื่อถือและถูกต้อง (มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และมินตรา สดชื่น. 2560) อีกทั้งที่ผ่านมาวัยสูงวัยเติบโตมากับการรับสารทางเดียวอย่างสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือวิทยุ แต่ในปัจจุบันสื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏนั้นเปิดโอกาสในทุกคนสามารถพัฒนาเนื้อหาข้อมูลและเผยแพร่เนื้อหาข้อมูลเหล่านั้นอย่างอิสระเสรี ทำให้ผู้สูงอายุที่ขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ หลงเชื่อข้อมูล และเป็นสาเหตุหนึ่งในการถูกหลอกลวงและเป็นเครือข่ายในการแพร่กระจายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

การส่งเสริมการเรียนรู้และมีทักษะสารสนเทศของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุในการแสวงหาและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น (दनัย มณฑาทิพย์กุล;แววตา เตชาทวีวรรณ; และอัจฉราประเสริฐสิน. 2561) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 9 มาตรา 66 ไว้ว่า “ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ. 2546, พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551) และการวิจัยเรื่องการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย(อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. 2554) พบว่าร้อยละ 84 ของผู้สูงอายุ มีความต้องการการเรียนรู้เพื่อ สุขภาพของตนเอง และร้อยละ 70 ต้องการรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะการจัดการอบรมระยะสั้น โดยรูปแบบการเรียนรู้มีส่วนร่วมที่มี

ลักษณะของการบูรณาการแบบสาระบันเทิงหลากหลายรูปแบบในลักษณะพหุวัยหรือการเรียนรู้ระหว่างวัย สอดคล้องกับผลการศึกษาของดนัย วาณิชชานูเคราะห์ (ดนัย วาณิชชานูเคราะห์;ศิริวิวรรณ อนันต์โท; และสันทัต ทองรินทร์. 2560) ที่กล่าวถึงกระบวนการยอมรับอินเทอร์เน็ตเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุว่า การรับรู้ทักษะความเข้าใจการใช้งานเทคโนโลยีและทักษะการใช้งาน ผู้สูงอายุจะรู้สึกสบายใจในการเรียนรู้ หากได้เริ่มต้นกับลูกหลานหรือคนใกล้ชิด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Davis (Davis F. D. . 1989) พบว่า ปัจจัยการสร้างความเข้าใจและทักษะการใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากการอบรมคือการได้เรียนรู้จากคนใกล้ชิดถือเป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่ทักษะความเข้าใจได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Dickinson A. (Dickinson A. et al. 2005) ที่กล่าวถึงเหตุผลการเข้าถึงทักษะสารสนเทศของผู้สูงอายุ คือ การเรียนรู้และการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของสมาน ลอยฟ้า (สมาน ลอยฟ้า. 2554) พบว่า การส่งเสริมสนับสนุน การกระตุ้น การให้กำลังใจจากคนใกล้ชิดหรือสมาชิกในครอบครัว มีส่วนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ

การเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกลุ่มคนที่มีวัยแตกต่างกัน โดยเป็นกระบวนการเปิดพื้นที่ให้บุคคลที่มีวัยแตกต่างกันได้มาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกันผ่านกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนทักษะและองค์ความรู้ระหว่างกัน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างวัยในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Fair C. D., & Delaplane, E (Fair C. D., & Delaplane, E. . 2014) Lupou, Dorobanțu, and Fiore (Lupou R., Dorobanțu, A., & Fiore, F. . 2010) และ Gall (Gall M. . 2014) ได้ข้อค้นพบที่กันว่า ในขณะที่ผู้สูงอายุจะได้เรียนรู้ทักษะการใช้งานเทคโนโลยีจากเด็กและได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของตนเองนั้น จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าต่อผู้อื่น สามารถเป็นทรัพยากรที่สำคัญให้กับชุมชนได้ การเรียนรู้แบบพหุวัย จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพหรือพฤติกรรมที่มีองค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วม การมีสุขภาพดี และการอยู่ดีมีสุข

การเรียนรู้แบบพหุวัย เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกวัยในชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนทุกคน ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ในลักษณะความเป็นหุ้นส่วนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยความเชื่อในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ความเชื่อในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ของชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นพลวัต เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของประชาชนโดยรวม (ระวี สัจจโสภณ. 2559) หลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารปัจจุบันให้แก่ผู้สูงอายุ จะมีส่วนช่วยลดภาวะการพึ่งพาของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรงได้ สาเหตุของการพึ่งพานี้ส่วนหนึ่งมาจากข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้สูงอายุ หรือเรียกว่า ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Digital Divide) ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากความแตกต่างของความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ด้วยตนเอง เช่น ข้อมูลด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ หลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัยที่ส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพจะช่วยบรรเทาปัญหาเหล่านี้ได้ ((Hargittai E. . 2003; Patricio Maria Raquel; และ Osório António. 2016; Meliadou Eleni; และคนอื่น ๆ. 2012; Duvall Jason; และ Zint Michaela. 2007; Young T.L., & Janke, M.C. 2013) สอดคล้องกับผลการศึกษาของดนัย วาณิชยานุเคราะห์ (ดนัย วาณิชยานุเคราะห์;ศิริวรรณ อนันต์โท; และสันต์ ทงรินทร์. 2560) พบว่า ความสัมพันธ์ในการกระบวนกรยอมรับอินเทอร์เน็ตกับการใช้ประโยชน์ที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ด้านกายภาพ จิตใจ สังคม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถติดตามข่าวสารและสถานการณ์ด้านสุขภาพ และผลการศึกษาของธิดารัตน์ สาระพล (ธิดารัตน์ สาระพล. 2561) ถึงความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่อยู่ระดับมากคือด้านการดูแลสุขภาพในแต่ละโรค เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้มีสุขภาพที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเนติยา แจ่มทิม และสินีพร ยืนยง (เนติยา แจ่มทิม; และสินีพร ยืนยง. 2560) ในการใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ที่ต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพสมบูรณ์ แต่จากผลการศึกษาของกฤษฎณาพร ทิพย์กาญจนเรขา และคณะ (กฤษฎณาพร ทิพย์กาญจนเรขา; และคนอื่น ๆ. 2560) พบว่า ผู้สูงอายุยังมีพฤติกรรมการใช้สื่อสารสนเทศด้านสุขภาพอยู่ในระดับที่น้อย และเสนอแนะว่า ควรมีการพัฒนาแบบการเรียนรู้ที่เพิ่มความรู้ สมรรถนะการใช้สื่อสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถใช้งานในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ การรู้เท่าทันสื่อและส่งเสริมทักษะในสืบค้นและตัดสินใจนำข้อมูลไปใช้ด้วยตนเองได้อย่างกับภาวะสุขภาพของตนเอง

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรจะมีลักษณะเช่นใด และหลักสูตรฝึกอบรม

โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ควรจะมีลักษณะอย่างไร ที่จะสามารถส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดำรงอยู่ในสังคมไทยที่จะก้าวสู่สังคมดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จะมีองค์ประกอบอย่างไร
2. หลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีลักษณะเช่นใด
3. รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม จะส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะสารสนเทศของผู้สูงอายุได้หรือไม่

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบและหลักสูตรการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถค้นหาและทำความเข้าใจในข้อมูลด้านสุขภาพ สามารถตัดสินใจใช้ข้อมูลด้านสุขภาพที่ค้นพบ มาใช้ในการดำเนินชีวิต สามารถประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการดูแลสุขภาพของตนเอง ควบคู่กับการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของตนเอง สื่อสารกับผู้อื่นได้ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และสร้างความสัมพันธ์อันดีในเกิดขึ้นในชุมชนของผู้สูงอายุ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมและหลักสูตรการอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุและศึกษาผลการใช้รูปแบบฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุแบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการตรวจสอบและรับรองรูปแบบ

2.กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการตรวจสอบและรับรองรูปแบบจำนวน 6 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุคือ

1.1 ผู้สูงอายุในชุมชน

1.2 ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการตรวจสอบและรับรองรูปแบบกลุ่มตัวอย่าง

2.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

2.1 ผู้สูงอายุในชุมชน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือผู้นำชุมชน หรือแกนนำในการจัดกิจกรรมชุมชน หรือแกนนำในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ไม่น้อยกว่า 3 ปี ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรม จำนวน 9 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร จำนวน 6 คน

2.3 ผู้สูงอายุ โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีสมาชิกของชมรมไม่น้อยกว่า 50 คน มีการจัดกิจกรรมประจำทุกเดือน ใช้ในการหาดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร จำนวน 15 คน

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุในชุมชน

1.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้สูงอายุใน

ชุมชน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีสมาชิกของชมรมไม่น้อยกว่า 50 คน มีการจัดกิจกรรมประจำทุกเดือน จำนวน 30 คน

ตัวแปรที่ต้องการศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ตัวแปรตาม คือ ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1.รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ หมายถึง กระบวนการการจัดการฝึกอบรมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุร่วมกับอาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ คือ การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน การสรุปความคิด และ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม ขั้นตกผลึกทางความคิด และมีปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ในลักษณะสุนทรีย์สนทนา และอาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน ที่ช่วยผู้สูงอายุในการเรียนรู้ทักษะสารสนเทศ

2.การเรียนรู้แบบพหุวัย หมายถึง การเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้สูงอายุร่วมกับอาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกันด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ และระยะเวลาเรียนรู้ที่ชัดเจน

3.ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปี เป็นต้นไป ที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยชมรมผู้สูงอายุมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 50 คน มีการจัดกิจกรรมประจำทุกเดือน สามารถอ่านออก เขียนได้ ช่วยเหลือตนเองในการใช้ชีวิตประจำได้ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ มีเครื่องมือสื่อสารที่สามารถใช้การสืบค้นข้อมูลได้

4.ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ หมายถึง ความสามารถของผู้สูงอายุในการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ ทำความเข้าใจ ประเมินข้อมูลข่าวสารทางสุขภาพ และสามารถสื่อสารข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้องได้

5. การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ หมายถึง การพัฒนาองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบจากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด หลักการ และทฤษฎีของการฝึกอบรม การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ การเรียนรู้แบบพหุวัย กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผ่านประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 คน จากนั้นนำรูปแบบไปพัฒนาเป็นหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ โดยผ่านประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 คน และนำหลักสูตรไปทดลองใช้เพื่อคัดสรรประสิทธิภาพของหน่วยการอบรม และนำไปศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

5.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิในสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือด้านที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ปี หรือเป็นผู้ทำงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือด้านที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี

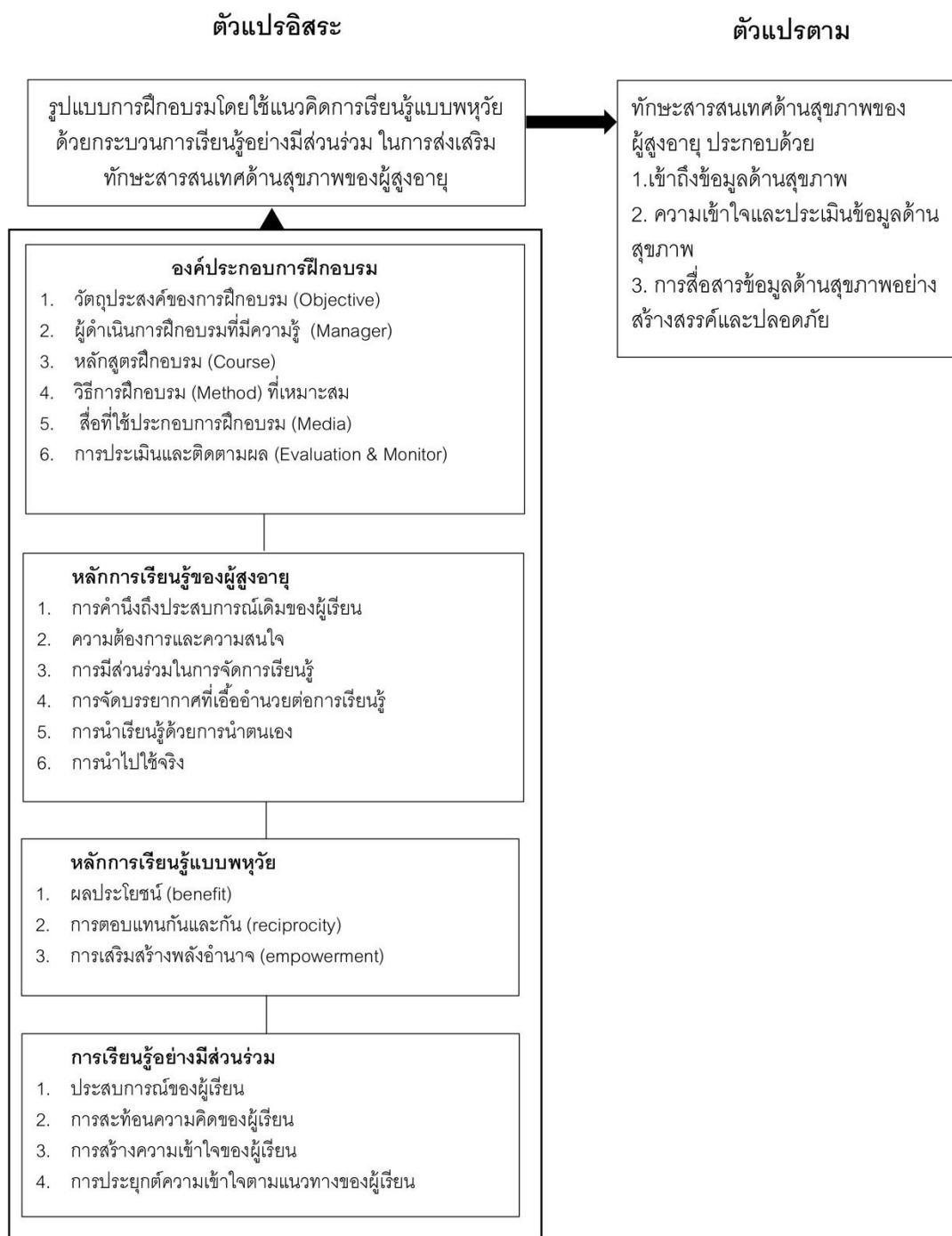
5.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิในสาขาเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ การศึกษาระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาและ/หรือทักษะสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ปี หรือเป็นผู้ทำงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาและ/หรือทักษะสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี

5.3 หลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ หมายถึง หลักสูตรที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของหลักสูตร บทบาทของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม คุณสมบัติของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลาการฝึกอบรม ขั้นตอนและการประเมินการจัดการฝึกอบรม สื่อวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรม การจัดสถานที่การฝึกอบรม มีหน่วยการอบรม 3 หน่วย คือ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ 2 การเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ และ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

5.4 ดัชนีประสิทธิผล Effectiveness Index: E.I) หมายถึง ร้อยละของผลต่างของคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรม ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

5.5 อาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน คือ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-59 ปี สามารถอ่านออก เขียนได้ มีเครื่องมือสื่อสารที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ เพื่อช่วยเหลือในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในการอบรม





ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การฝึกอบรม
2. การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
3. การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
4. การเรียนรู้แบบพหุวัย
5. ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ

การฝึกอบรม

ความหมายของการฝึกอบรม

ไพโรจน์ คะเซนทร์ (มปป.) ได้นิยามความหมายของการฝึกอบรมไว้ว่า การศึกษาอบรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะคติเกี่ยวกับงานในหน้าที่หรืออาชีพการส่งเสริมสมรรถภาพในการทำงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

วิจิตร อวະกุล (2537) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ช่วยเพิ่มพูนความถนัด ความรู้ทางธรรมชาติ ทักษะ หรือความชำนาญ ความสามารถของบุคคลให้มีเทคนิควิชาการในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดพฤติกรรมใหม่ หรือเพื่อให้เกิดทักษะในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่ง การฝึกอบรมหมายถึง การพัฒนาหรือฝึกฝนอบรมบุคคลให้เหมาะสมหรือเข้ากับงานหรือการทำงาน

พงศ์ หรดาล (2539) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เพื่อที่จะปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) และทัศนคติ (attitude) อันเหมาะสม จนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จกกลณี ชุตินาเทวินทร์ (2544) สรุปไว้ว่า การฝึกอบรม เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้เฉพาะอย่างของบุคคล เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของคน ทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ทักษะคติ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความรับผิดชอบ

ต่างๆ ที่บุคคลพึงมีต่อหน่วยงาน และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานและเพื่อยกมาตรฐานการปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับสูงขึ้น และทำให้บุคลากรมีความเจริญก้าวหน้าในงาน

นิรชา ทองธรรมชาติ (2544) ได้นิยามว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะความชำนาญ ความรู้ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ไม่จำกัดการศึกษา สถานที่ เพศและโอกาส เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สมชาติ กิจยรรยง (2545) สรุปไว้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ เกิดความชำนาญ และเกิดเจตคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกระทั่งสามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ศศิกัญจน์ ทวีสุวรรณ (2545) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้บุคคลได้เพิ่มพูนความรู้ทักษะ ความสามารถ ทัศนคติและประสบการณ์เกี่ยวกับงาน

สำนักงาน ก.พ. (2552) ได้นิยามความหมายการฝึกอบรม คือ การถ่ายทอดความรู้ เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความชำนาญ ความสามารถ และทัศนคติในทางที่ถูกที่ควร เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานและภาระหน้าที่ต่างๆ ในปัจจุบันและอนาคตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2553) ได้นิยามว่า การฝึกอบรม คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานไปในทิศทางที่ต้องการ

ปัทมา จันทวิมล (2556) ได้สรุปความหมายของการฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่มีจุดหมายเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการพัฒนาความรู้ ความสามารถหรือทักษะที่เหมาะสม ช่วยกระตุ้นให้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ ซึ่งเป็นความสามารถที่ต้องการในการทำงาน

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2555) ได้สรุปไว้ การฝึกอบรม (Training) จะถูกนำมาใช้คู่กับการเรียนรู้ (Learning) แต่โดยความหมายนั้นจะมีความหมายที่แตกต่างกัน ผู้เข้าอบรมมีแรงจูงใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรม และมีความต้องการอบรมจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี แต่การฝึกอบรมนั้น เป็นภารกิจของผู้จัดต้องทำหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การอบรมเป็นเรื่องของผู้จัดหรือวิทยากร ส่วนการเรียนรู้เป็นเรื่องของผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรม การเรียนรู้ เป็นการสะสมประสบการณ์ ที่เพิ่มเติมเข้ามาตลอดชีวิตของบุคคล มีความเป็นพลวัต (Dynamic) แปรผันต่อ

การเรียนรู้ สามารถดำเนินไปได้ตลอดชีวิต การเรียนรู้และการฝึกอบรมจึงมีส่วนสัมพันธ์กัน การฝึกอบรมที่ดีผู้เรียนจะต้องเกิดการเรียนรู้ การฝึกอบรมสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ระยะเวลาในการฝึกอบรมเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ เพื่อให้ได้ผลเร็วที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้ทันที

สรุปได้ว่า การฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการที่ต้องการให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการ พัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม และกลุ่มเป้าหมายสามารถนำสิ่งที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของการฝึกอบรม

รุจิรา เรือนเหมย (รุจิรา เรือนเหมย และคณะ. 2558) ได้เสนอองค์ประกอบดังนี้

1. วัตถุประสงค์การอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่ต้องการพัฒนา
2. ผู้ดำเนินการฝึกอบรม ผู้ที่วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม กำหนดแนวทางการฝึกอบรมที่เหมาะสม ออกแบบและพัฒนาโครงการฝึกอบรม สร้างและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม บริหารจัดการงาน พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือกลุ่มเป้าหมายในการอบรม
4. หลักสูตรหรือแผนการฝึกอบรม คือหลักสูตรที่ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้
5. กระบวนการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการอบรม ขั้นระหว่างการอบรมและขั้นหลังการอบรม
6. การวัดและประเมินผล เป็นการประเมินผลผู้เรียน ก่อนการอบรม ระหว่างการอบรมและหลังการอบรม

ดิเรก สุวรรณฤทธิ์ (ดิเรก สุวรรณฤทธิ์. 2557) ได้เสนอองค์ประกอบในรูปแบบการฝึกอบรม ได้แก่

1. Drillmaster เป็นองค์ประกอบในการจัดหาวิทยากร รับสมัคร คัดเลือกผู้เข้าฝึกอบรม
2. Instructor หรือเป็นผู้มีหน้าที่สอน หรือถ่ายทอดเนื้อหาวิชา
3. Device เป็นองค์ประกอบในการเตรียมเครื่องมือ วัสดุฝึก สื่อโสตฯ เอกสารประกอบการอบรม
4. Dispensation เป็นองค์ประกอบในการบริหารจัดการ กำหนดวิธีการฝึก และข้อกำหนดในการฝึกอบรม

5. Requirement เป็นองค์ประกอบในการแจ้งจุดประสงค์การฝึก เกณฑ์ผ่าน และทดสอบสมรรถนะ (pretest)

6. Remedial เป็นองค์ประกอบในการฝึกปฏิบัติพัฒนาทักษะงานอาชีพ

7. Repetitive เป็นองค์ประกอบในการฝึกปฏิบัติ ฝึกตรวจงานตนเอง งานผู้อื่น เกิดทักษะเชื่อมั่นในตนเอง

8. Environment เป็นองค์ประกอบในการปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้การฝึกบรรลุตามวัตถุประสงค์

9. Excitement เป็นองค์ประกอบในการกระตุ้น เสริมกำลังใจ ให้รางวัล ด้ววิทยากรสาธิต จัดกลุ่มอภิปราย

10. Evaluative เป็นองค์ประกอบทดสอบสมรรถนะ (posttest) ที่เพิ่มขึ้นจากการฝึกอบรม

11. Competency เป็นองค์ประกอบที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

Glyn Jones (2014) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในรูปแบบการฝึกอบรม ดังนี้

1. พัฒนาวัตถุประสงค์และผลการเรียนรู้ (Develop objectives and learning outcomes) วัตถุประสงค์และผลการเรียนรู้อธิบายสิ่งที่ผู้เรียนจะสามารถรู้และทำหลังการฝึกอบรม ผลลัพธ์การเรียนรู้ควรสร้างเกณฑ์ที่อธิบายไว้ซึ่งการฝึกอบรมจะได้รับการตัดสินว่าประสบความสำเร็จ วัตถุประสงค์การฝึกอบรมและผลการเรียนรู้ควรสอดคล้องกับความสามารถของผู้เข้ารับการอบรม

2. พัฒนาเนื้อหาและการออกแบบการเรียนการสอน (Develop content and instructional design) จำเป็นต้องใช้วิธีการศึกษาและการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับสถานการณ์เฉพาะ

3. เข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งภายในและภายนอก (Access internal and external resources) สามารถใช้ทรัพยากรภายในหรือภายนอก

4. พัฒนาเอกสารการศึกษาและการฝึกอบรม (Develop education and training materials) เนื้อหาการศึกษาและการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับหลักสูตรต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และผลการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสนำหลักการที่ได้เรียนรู้มาใช้ในห้องเรียน เป็นที่ยอมรับกันดีว่าผู้ใหญ่เรียนรู้แตกต่างจากนักเรียนที่อายุน้อยกว่าและเข้าใจความท้าทายของการศึกษา

5. ถ่ายทอดความรู้ทักษะและความสามารถ (Transfer knowledge, skills and abilities) ผู้เรียนต้องมีโอกาสใช้ความรู้และทักษะที่ได้รับและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

6. ประเมินประสิทธิผล (Evaluate effectiveness) สิ่งที่ได้รับการวัดจะทำ การประเมินประสิทธิผลของการศึกษาและการฝึกอบรมมีความสำคัญ การสนับสนุนด้านการวัดและหวังว่าจะได้รับ แต่ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องวัดการรับรู้และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมด้วย การวัดผลสามารถวัดได้โดยการให้ผู้เรียนทำการทดสอบหลังการฝึกอบรมและสาธิตทักษะและความสามารถที่ได้เรียนรู้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้สังเกตการณ์เพื่อประเมินการพัฒนาทักษะ

7. ดำเนินการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Undertake continuous improvement) โดยใช้ผลการประเมินจากขั้นตอนการประเมินเพื่อเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์และผลการเรียนรู้ เนื้อหาและการออกแบบการสอน รวมถึงการปรับปรุงเนื้อหาการศึกษาและปรับเวลาในแต่ละเนื้อหา

Colleen Canavan (2004) ได้เสนอ Ten Key Components for Success in Training Design ไว้ดังนี้

1. การร่วมมือ (Collaboration) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการอบรม จะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาการอบรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ ความคิดใหม่พัฒนาขึ้นจากความร่วมมือ ซึ่งทุกคนสามารถเรียนรู้จากกันและกัน

2. การออกแบบย้อนกลับ (Backward design) ก่อนที่จะออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรม จะต้องระบุผลลัพธ์ที่ต้องการจากการฝึกอบรม จะสามารถกำหนดกลยุทธ์การฝึกอบรมตามเป้าหมายซึ่งจะเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ

3. ความตระหนักในรูปแบบการเรียนรู้ (Awareness of learning styles) ทุกคนมีสไตล์หรือรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน บางคนเรียนรู้ได้ดีขึ้นในฐานะส่วนหนึ่งของทีม ในขณะที่บางคนก็เรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อทำงานเป็นรายบุคคล บางคนชอบประสบการณ์จริง ในขณะที่คนอื่น ๆ เรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อนำเสนอแนวคิดและทฤษฎี ดังนั้นต้องมีการรับรู้ถึงรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ เมื่อออกแบบการฝึกอบรม

4. การใช้ความหลากหลายของกลยุทธ์การเรียนรู้ (Use of a variety of learning strategies) ขณะที่คำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ที่แต่ละคนรู้สึกพึงพอใจด้วยเหตุผลเดียวก็คือการพยายามที่จะตอบสนองรูปแบบต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การให้ความหลากหลายของกลยุทธ์การเรียนรู้ เช่น กิจกรรมของกลุ่มย่อย กิจกรรมแบบรายบุคคล

5. ความตระหนักของกลุ่มเป้าหมาย (Awareness of audience) ผู้เรียนที่เรียน ผู้ใหญ่จะเปิดกว้างมากที่สุดในการเรียนรู้เมื่อพวกเขามั่นใจว่าเนื้อหาที่นำเสนอสามารถใช้ได้ โดยตรงกับสถานการณ์ในชีวิตส่วนตัวของพวกเขา ควรมีการรวมตัวอย่างเฉพาะที่เกี่ยวข้องไว้ในการฝึกอบรมและแต่ละบทเรียนควรปรับให้เหมาะสม

6. การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitation of learning) วิทยากรในการฝึกอบรม จะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าผู้สอน

7. การสร้างการเรียนรู้ที่แท้จริง (Creation of authentic learning) สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการฝึกอบรมไปสู่การแก้ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในภายหลัง

8. การมีส่วนร่วม (Active participation) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ช่วยให้ผู้เข้าอบรมสนใจในเนื้อหาข้อมูล เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสถามคำถาม แบ่งปันประสบการณ์และความคิด จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฝึกอบรมแทนที่จะเป็นผู้ฟัง

9. การใช้เครื่องมือประเมิน (Use of assessment tools) การประเมินเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการฝึกอบรม การประเมินผลก่อนการฝึกอบรมสามารถช่วยให้เข้าใจถึงสถานะของทักษะด้านข้อมูลของบุคคลและสามารถช่วยให้สามารถปรับแต่งการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ที่เข้าร่วมได้ การประเมินผลหลังการฝึกอบรมสามารถช่วยให้ประเมินการฝึกอบรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายหรือไม่

10. การประเมินผล (Evaluation) จะต้องประเมินการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการ

Lertlek Burusphat (มปป) ได้เสนอองค์ประกอบของการฝึกอบรม เพื่อให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรม เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการฝึกอบรม เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เป็นการกำหนดผลที่คาดว่าจะได้รับจากการฝึกอบรม การตั้งวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน จะส่งผลให้สามารถจัดทำเนื้อหา รูปแบบการฝึกอบรม หรือแม้แต่สื่อประกอบการฝึกอบรมได้ และผู้เข้าอบรมจะได้ทราบผลลัพธ์ที่ต้องการจากการฝึกอบรมได้

3. เนื้อหาในการฝึกอบรม จะพัฒนาให้ครอบคลุมองค์ความรู้ ทักษะ และทักษะที่ต้องการ เพื่อสนับสนุนให้วัตถุประสงค์บรรลุผลได้

4. วิธีการฝึกอบรม ได้แก่กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในการฝึกอบรม ในการเลือกวิธีการฝึกอบรมหรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในการฝึกอบรมนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การฝึกอบรมด้วย ถ้าวัตถุประสงค์การฝึกอบรมต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ ก็สามารถใช้รูปแบบการบรรยายหรือการอภิปรายกลุ่ม ถ้าวัตถุประสงค์การฝึกอบรมต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ก็จะใช้รูปแบบการแสดงบทบาทสมมุติหรือเกมส์ แต่ถ้าต้องการพัฒนาทักษะ ก็จะใช้การสาธิตหรือฝึกปฏิบัติ ดังนั้นเนื้อหาและวัตถุประสงค์จะทำให้เลือกวิธีการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพกับกลุ่มเป้าหมาย

5. สื่อในการฝึกอบรม การเลือกสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความสำคัญ การฝึกอบรมจะมีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพ จะต้องคำนึงถึงประสาทสัมผัสที่รับรู้และเรียนรู้ทั้ง 5 ของมนุษย์

6. การประเมินผลของการฝึกอบรมที่ดีจะทำให้รู้ถึงประสิทธิภาพของการฝึกอบรม จะต้องปรับปรุงในส่วนใด มีความคุ้มค่า การประเมินผลจะทำให้รู้ถึงจุดเด่น จุดด้อยของกิจกรรมการฝึกอบรม ซึ่งสะท้อนมาจากกลุ่มเป้าหมาย

7. การวางแผนบทเรียน เปรียบเสมือนพิมพ์เขียวในการฝึกอบรม เป็นการวางแผนกระบวนการฝึกอบรมตั้งแต่แรกจนถึงกระบวนการสุดท้าย ซึ่งเป็นการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การเลือกเนื้อหา การเลือกสถานที่ในการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม กำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม การเลือกสื่อและวิธีการ ตลอดจนการประเมินผล

กระบวนการฝึกอบรม

Patrick (1992) ได้เสนอว่าการฝึกอบรมมีขอบเขตที่ชัดเจนอยู่ 2 ประการคือ การฝึกอบรมจะสมบูรณ์ได้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ กับกระบวนการจะพัฒนาขึ้นให้เป็นระบบเฉพาะตนได้ โดยการวิเคราะห์หรือออกเป็นระบบย่อยและทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทั้งนี้การฝึกอบรม ควรจะประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 10 ขั้นตอน ได้แก่

1. กำหนดสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง (Identify changing needs) โดยสรุปความต้องการขององค์กรจากปัญหาการปฏิบัติงาน ระดับการปฏิบัติงาน หรือการปรับคณะทำงานใหม่ ความต้องการที่กำหนดขึ้นนี้ต้องมีความจำเป็นและชัดเจน เพื่อเป็นวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

2. การคัดเลือกผู้รับการฝึกอบรม (Select Trainees)

3. การพัฒนาเกณฑ์วัดผล (Develop Criterion Measures) การประเมินทักษะการปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรม จะนำวัตถุประสงค์และเป้าหมายการฝึกอบรมมาเป็นข้อกำหนดความเหมาะสมของเกณฑ์การตรวจสอบ

4. กำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม (Define Training Objective) กำหนดจากความคาดหวังในการถ่ายทอดความรู้ และทักษะต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์หน้าที่และความต้องการที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

5. เนื้อหาการฝึกอบรม (Derive Training Content) พิจารณาจากเนื้อหาสาระ และ วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ต้องการถ่ายทอดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

6. ออกแบบวิธีการและเครื่องมือการฝึกอบรม (Design Methods and Training Material) พยายามออกแบบการฝึกอบรมให้ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระในทุกด้านเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยรวมด้านโครงสร้าง ลำดับขั้น และการใช้เครื่องมือการฝึกอบรม

7. โปรแกรมการฝึกอบรม (Training Programmed) เป็นการกำหนดลำดับขั้นตอน ของการฝึกอบรม โดยการรวบรวมวิธีการ เครื่องมือ และกิจกรรมการฝึกอบรม มาใช้ควบคู่ไปกับ หลักจิตวิทยาการฝึกอบรมและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

8. การแบ่งระดับ (Graduates) พิจารณาจากการประเมินผลเพื่อแบ่งทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

9. ผู้รับการฝึกอบรม (Trainees) เริ่มจากการทดสอบเพื่อประเมินความสามารถที่จะนำไปใช้กับภาระงานใหม่ ในทางจิตวิทยาจะมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างความรู้ ทักษะในการดำรงชีวิตของบุคคลตามความต้องการตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

10. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การพัฒนาระบบการฝึกอบรมจะต้องสามารถปรับปรุงและเพิ่มเติมบางสิ่งได้ โดยการนำเกณฑ์การวัดผลมากำหนดระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งหากผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ ก็สามารถนำผลไปปรับปรุงในวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการ เครื่องมือและการคัดเลือกบุคคลเข้าในการฝึกอบรม

Vella (1994) ได้เสนอหลักการจัดการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้ใหญ่เรียนรู้มี ทั้งสิ้น 12 ประการ ได้แก่

1. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment)

2. สร้างบรรยากาศแห่งความปลอดภัย (Safety) ได้แก่ ความไว้วางใจในสมรรถภาพ ของโปรแกรมและผู้ฝึกอบรม ความเชื่อมั่นในความเป็นไปได้ของจุดประสงค์การเรียนรู้ การยินยอม ให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น ความเชื่อมั่นในผลลัพธ์ของกิจกรรมการเรียนรู้ และ ความเชื่อมั่นใน สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

3. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ฝึกอบรมกับผู้เรียนทางด้านการเรียนรู้

4. พิจารณาเนื้อหาการเรียนรู้อย่างรอบคอบทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ รวมทั้ง มีการเสริมแรงที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการกระทำซ้ำ

5. สร้างการปฏิบัติการและมีผลสะท้อนกลับ (Praxis) ซึ่งรวมกันเกิดเป็นการเรียนรู้ด้วย การกระทำ โดยมีกระบวนการ คือ การกระทำ การสะท้อนกลับ การตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลง และการปฏิบัติสิ่งใหม่

6. การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การยอมรับผู้เรียนและให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีผู้สอน เป็นผู้อำนวยความสะดวก

7. ยึดมั่นให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านความรู้

8. สร้างการเรียนรู้อย่างจับพลัน

9. สร้างบทบาทที่ชัดเจน และบทบาทการพัฒนาในด้านการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

10. การเรียนรู้ร่วมกันด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม (Teamwork) เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

11. มีความผูกพันระหว่างสิ่งที่ได้เรียนกับผู้เรียน

12. ประเมินผลและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความชัดเจนว่าสิ่งที่จัดก่อให้เกิดการเรียนรู้ และทักษะ

ตาราง 1 การศึกษาองค์ประกอบของการฝึกอบรม

องค์ประกอบของการฝึกอบรม	Blank (1982)	Boydell (1983)	Nadler (1994)	Dessler (1994)	Chang (1995)	Blanchard (2003)	Rose (2005)	Andy Schmitz (2012)	WHO (2012)	Mo Hamza (2014)	UC San Diego (2015)	มสธ (2555)	ไพโรจน์ (2547)	ชูชัย (2548)	สมชาติ / อรจรรย์ (2550)	สุศักดิ์ (2551)
1. ความจำเป็นในการฝึกอบรม	/		/				/	/	/		/					
2. วิเคราะห์สมรรถภาพที่ต้องอบรม	/	/	/				/					/				
3. กำหนดบุคคลที่ต้องฝึกอบรม	/	/					/	/								
4. ความต้องการจำเป็นของผู้รับการฝึกอบรม	/	/	/	/	/	/		/	/		/		/	/	/	/
5. การวางแผนการอบรมและงบประมาณ								/		/						

ตาราง 1 (ต่อ)

1. กำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม	/	/	/	/				/			/		/	/		/
2. สร้างหลักสูตรเนื้อหาออกแบบการฝึกอบรม	/	/	/		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
3. เลือกเทคนิควิธีการฝึกอบรม ระยะเวลาของการฝึกอบรม	/		/	/			/	/		/						
4. พัฒนา / เลือกสื่อหรืออุปกรณ์ในการฝึกอบรม			/	/			/			/						
5. ดำเนินการฝึกอบรม	/	/	/	/	/	/		/		/	/	/	/	/	/	/
6. การนำเสนอเนื้อหาและประสบการณ์	/							/			/					
7. สร้างแบบประเมินผล	/													/		
8. ประเมินผลและติดตามผลการฝึกอบรม	/	/		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/		/

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดิเรก สุวรรณฤทธิ์ (ดิเรก สุวรรณฤทธิ์. 2557) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมที่เน้นสมรรถนะตามแนวการเรียนรู้โดยชี้นำตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมที่เน้นสมรรถนะตามแนวการเรียนรู้โดยชี้นำตนเอง เปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะ ก่อนและหลังการฝึกอบรม และศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อรูปแบบการฝึกอบรม พบว่า รูปแบบของการฝึกอบรมประกอบด้วยวิทยากรผู้ให้ความรู้ในการฝึกอบรมจะต้องเป็นที่ ยอมรับ การเตรียมเครื่องมือที่ใช้การฝึกอบรม การบริหารจัดการในการฝึกอบรมที่มีรายละเอียด ครบถ้วนสมบูรณ์ วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมรวมถึงลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การจัด สภาพแวดล้อมที่ส่งผลการเรียนรู้ การเสริมแรง ให้กำลังใจระหว่างการฝึกอบรมเพื่อกระตุ้นให้เกิด ความสนใจ มีการจัดกลุ่มเพื่ออภิปราย การประเมินผล และสมรรถนะที่ต้องการอย่างชัดเจน ซึ่ง คะแนนที่เปรียบเทียบก่อนและหลังการฝึกอบรมนั้นพบว่า คะแนนหลังการฝึกอบรมในสูงกว่าก่อน เข้าฝึกอบรม และผู้เข้าฝึกอบรมมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการฝึกอบรมที่เน้นสมรรถนะตามแนว การเรียนรู้โดยชี้นำตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด

กฤษณา สมะวรรณนะ มนต์ชัย เทียนทอง พิลิฐุ เมธาภัทร และไพโรจน์ สติรยากร (กฤษณา สมะวรรณนะ; และคนอื่น ๆ. 2554) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้ปกครองใน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 3-5 ปีในเขตจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and development) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หลักสูตรการฝึกอบรมผู้ปกครองจัดกิจกรรม เสริมสร้าง ประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยมากำหนดหัวเรื่อง หัวข้อหลัก หัวข้อ ย่อย เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการประเมิน โดยผ่านการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) จากผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ข้อมูลที่ได้ไปยกร่างหลักสูตร ได้คู่มือวิทยากร คู่มือผู้ปกครองและเครื่องมือประเมินหลักสูตร ตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสมและถูกต้อง นำมาปรับปรุง แก้ไขแล้วนำหลักสูตรฝึกอบรม ไปทำการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) แบบ One group pretest posttest ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาด้านสภาวะแวดล้อม (Context evaluation : C) พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยผู้ปกครองมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและการ ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านความต้องการการฝึกอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมาก โดยมีการศึกษาปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input evaluation : I) จากการนำหลักสูตรฝึกอบรมผู้ปกครองในการจัดกิจกรรม เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย

กิตติกร บุญส่ง และหทัยกานต์ กุลวชิรารวรรณ์ (กิตติกร บุญส่ง; และหทัยกานต์ กุลวชิรารวรรณ์. 2560) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่มีผลต่อประสิทธิภาพของพนักงานปฏิบัติการ ระดับ 4 กลุ่มวิชาชีพหลัก กลุ่มวิชาชีพสนับสนุนในการขับเคลื่อนองค์การรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง (HPO) การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานปฏิบัติการระดับ 4 กลุ่มวิชาชีพหลัก กลุ่มวิชาชีพสนับสนุนในการขับเคลื่อนองค์การสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง (HPO) เพื่อประเมินประสิทธิผล หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพนักงานปฏิบัติการระดับ 4 กลุ่มวิชาชีพหลัก กลุ่มวิชาชีพสนับสนุน และเพื่อ ประเมินประสิทธิภาพของพนักงานปฏิบัติการระดับ 4 กลุ่มวิชาชีพหลัก กลุ่มวิชาชีพสนับสนุนที่เข้าอบรมในหลักสูตร จำนวน 152 คน โดยหลักสูตรฝึกอบรมได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหาร และจัดฝึกอบรมแก่พนักงาน ทั้งหมด 10 หลักสูตร โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 76 คน ดำเนินการจัดอบรมกลุ่มละ 10 วัน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วยแบบทดสอบ Pre Test-Post Test แบบประเมินการมีส่วนร่วมระหว่างการอบรม แบบทดสอบ One page Application (อนุทิน) แบบฝึกหัดการถอด บทเรียนจากการศึกษาดูงาน แบบทดสอบการสอบ

ประมวลผล และแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ได้แก่ แบบวัดความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม และแบบประเมินประสิทธิภาพของผู้เข้าอบรม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอบรมประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1. การวิเคราะห์งาน 2. การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 3. การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ 4. การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม ส่วนผลความพึงพอใจต่อการดำเนินการหลักสูตรฯ จำนวน 8 หัวข้อในระดับดีมาก และทัศนคติในการฝึกอบรมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านคุณภาพของงาน

เกียรติศักดิ์ สังข์ด้วง สุเมธ งามนก และสมพงษ์ ปันหุ่น (เกียรติศักดิ์ สังข์ด้วง;สุเมธ งามนก; และสมพงษ์ ปันหุ่น. 2560) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างศักยภาพครูในการส่งเสริมอาชีพของนักเรียนและชุมชน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและรับรองหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างศักยภาพครู ในการส่งเสริมอาชีพของนักเรียนและชุมชน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น โดยจัดฝึกอบรมเป็นเวลา 20 ชั่วโมง ทำการติดตามหลังการฝึกอบรม 1 เดือน เพื่อรับทราบผลพัฒนาการและความคงทนความรู้ ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความรู้ เจตคติ และทักษะทางอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานครูเทศบาลเมืองระนอง นักเรียน และชุมชน จำนวน 212 คน ได้มาโดย การเลือกแบบสมัครใจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบประเมินทักษะ เครื่องมือทั้ง 3 ฉบับมีความตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อมั่นสูง หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย หลักการและเหตุผล หลักการของหลักสูตรจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กิจกรรม กระบวนการฝึกอบรม สื่อและ การวัดและประเมินผล โดยผลการประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตร มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง หลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์สามารถพัฒนากลุ่มตัวอย่าง ด้านความรู้เกี่ยวกับการงานอาชีพและเจตคติ ต่องานอาชีพสูงขึ้นทุกคน โดยมีคะแนนพัฒนาการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด หลังจากการติดตามผลการฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 1 เดือน คะแนนทั้ง 2 ส่วนลดลงเล็กน้อยแต่ยังคงอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากและการรับรองหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้โดยตอบสนองวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน

ประดิษฐา ภาษาประเทศ (2554) ได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรม ASAP เพื่อส่งเสริมจิตลักษณะและพฤติกรรมสันติของครูปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ขั้น คือ ขั้นสร้างบรรยากาศ ขั้นกระตุ้น ขั้นวิเคราะห์ และขั้นคิดทางบวก หลังจากการประเมินความเหมาะสมของ

รูปแบบการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก และผลการทดสอบการใช้รูปแบบฝึกอบรมพบว่า กิจกรรมการสร้างบรรยากาศใช้ได้ดี เกิดความไว้วางใจกับคู่สนทนา ผู้เข้ารับการอบรมเปิดใจในการรับรู้ ความรู้สึกของคู่สนทนา การกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมได้เปิดใจพูดคุยกัน ฟังกันและกันอย่างลึกซึ้ง ผึก การคิดใคร่ครวญถึงการกระทำของตนเอง วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ทำให้ ตกตะกอนความคิด โดยกลุ่ม ตัวอย่างเป็นครูปฐมวัย ก่อนและหลังการฝึกอบรม เป็นผู้ที่มีจิตลักษณะและพฤติกรรมสันติสูงกว่า ก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

กิตติมา บุญยศ (2554) ได้พัฒนารูปแบบฝึกอบรม TREE เพื่อส่งเสริมจิตลักษณะที่พึงประสงค์และพฤติกรรมการสื่อสารทางบวกสำหรับผู้ดูแลเด็ก ผลการศึกษาทำให้ได้รูปแบบ ฝึกอบรม TREE ที่ประกอบด้วยขั้นตอนการฝึกอบรม 4 ขั้น คือ ขั้นจุดประกาย ขั้นสะท้อนคิด ขั้น แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ และขั้นนำความรู้สู่การปฏิบัติ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก และนำรูปแบบการฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ดูแลเด็ก พบว่า ผู้ดูแลเด็กมี จิตลักษณะที่พึงประสงค์และพฤติกรรมการสื่อสารทางบวกโดยรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่า ก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อมีการวัดผลหลังการฝึกอบรม 1 เดือน พบว่าลักษณะและทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสารทางบวก พฤติกรรมการสื่อสารทางบวก การใช้ ถ้อยคำทางบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

บุคคลทุกช่วงวัยมีความจำเป็นต้องการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ตอบสนองความอยากรู้ อยากรูเห็นและความต้องการในการทำกิจกรรมบางอย่าง การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ออนปลายหรือ ผู้สูงอายุได้รับอิทธิพลสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ดังนั้นการเป็น ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (active aging) หมายถึง การมีสุขภาพดี สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากผู้อื่น มีจิตใจแจ่มใส มีกิจกรรมการเรียนรู้ อาศัยใน สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีงานทำ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวหรือชุมชน การเรียนรู้ที่ แท้จริงเริ่มต้นหลังจากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน และไม่สามารถหยุดเรียนรู้ได้ เหตุผลความ ต้องการในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุมีด้อยกว่าหลายประการ ได้แก่ ต้องการมีสุขภาพดี ดำรงชีวิตได้ ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือ พัฒนาตนเองให้สามารถทำงานได้ มีศักยภาพ สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวหรือชุมชน ต้องการความบันเทิงและสันทนาการ รับรู้ การเปลี่ยนแปลงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาสติปัญญา ลดการสูญเสียความจำ สามารถจัดการกับปัญหาและรับผิดชอบตนเองได้ (สุธีรา บัวทอง;สุทธิพงศ์ สภพอรรถ; และศิริณา

จิตต์จรัส. 2558; อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. 2553; อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. 2554; อาชัญญา รัตนอุบล. 2562)

ปัจจัยและองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

สุนทร โคตรบรรเทา อ่างอิงใน (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. 2554) ได้กล่าวถึง ปัจจัยในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ไว้ดังนี้

1. สนใจในเรื่องที่นำไปใช้ได้ทันที ผู้สอนต้องสอนในสิ่งที่เป็นจริง ใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมหรือใช้ของจริงให้มากที่สุด
2. การเข้าใจตนเอง ผู้สอนต้องส่งเสริมและให้กำลังใจผู้เรียน ยอมรับนับถือผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตัดสินใจในสิ่งที่เรียน และนำประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์
3. ระบบค่านิยมต่างกัน ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับชีวิตจริง และทักษะของผู้เรียน ส่งเสริมให้มีการอภิปรายหาเหตุผล ไม่ควรลงความคิดเห็น
4. ปกป้องปมด้อยของตนเอง ผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ มักซ่อนเร้นหรือปกปิดปมด้อยของตนเองเกี่ยวกับความไม่รู้ ไม่อยากให้ผู้อื่นเห็น เมื่อผู้สอนถึงลักษณะของผู้เรียน ต้องหาวิธีหรือเทคนิค เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุ เกิดปมด้อย และต้องยอมรับลักษณะดังกล่าว พยายามช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้และชี้ให้เห็นความสำคัญของการตั้งเป้าหมาย และการทำอะไรให้ดีขึ้น
5. ไวต่อภาษาท่าทาง ผู้สูงอายุ บางคนมีความรู้สึกไวหรือเข้าใจภาษาท่าทางได้รวดเร็วมาก การแสดงออกทางกิริยาของผู้สอนที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้การเรียนรู้ เกิดการเบื่อหน่าย ไม่สนใจการเรียนรู้ และขาดเรียนหรือเลิกเรียนในที่สุด ภาษาท่าทาง ไม่ว่าจะเป็น การแสดงออกโดยไม่ใช้คำพูด การนั่ง การเดิน การยืน การใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การแสดงสีหน้า ในสังคมไทยถือเรื่องอายุและที่ต่ำสูง ตำแหน่งของการนั่งการยืนของผู้ที่มีอายุน้อยกว่า การชี้นิ้ว ลักษณะการนั่ง เรื่องดังกล่าว เป็นเรื่องที่คุณสอนจะต้องพึงระวัง
6. รู้สึกขาดที่พึ่ง ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อความสามารถในการเรียนรู้ ส่งเสริมและให้คำแนะนำผู้เรียนได้
7. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นถึงความสามารถของตนเอง โดยการเริ่มจากการเรียนรู้ที่ง่ายไปหายาก

8. การกลัวความล้มเหลวและการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ บางคนอาจมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อการเรียน ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิม ๆ ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจในการเรียน

สุธีรา บัวทอง (สุธีรา บัวทอง และคณะ. 2558) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ผลต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ไว้ดังนี้

1. การอาศัยในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
2. ความรู้และประสบการณ์
3. แรงจูงใจและความเชื่อมั่น
4. เพศ โดยผู้สูงอายุเพศหญิงมีกิจกรรมการเรียนรู้มากกว่าเพศชาย
5. สุขภาพที่ดี
6. ระดับการศึกษา โดยผู้ที่มีพื้นฐานการศึกษาสูงกว่าจะต้องการศึกษามากกว่า
7. การมีสุขภาพจิตและอารมณ์ที่ดี
8. การอยู่ในบริเวณที่สะดวกต่อการเรียนรู้
9. ยังไม่เกษียณ
10. มีรายได้ดี
11. สภาพะการการเรียนรู้ที่เหมาะสม
12. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
13. อิทธิพลขององค์กรและสภาพสังคม
14. ทักษะด้านการเมือง
15. ความคิดเรื่องทักษะและความสามารถในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ภูริต ไสภณคณาภรณ์ (ภูริต ไสภณคณาภรณ์. 2555) ได้กล่าวถึงปัจจัยการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ว่า ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้หลายทาง เช่น แรงจูงใจในด้านความก้าวหน้า ในอาชีพ ความสนใจในเนื้อหา ตอบสนองความต้องการจากภายนอก ความสนุกสนานที่ได้ใช้ความสามารถทางสติปัญญา และการได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมกิจกรรม หลักการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ จะเน้นการชี้แนะตนเองมากกว่า เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ครูผู้สอนจึงมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน

ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ (ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ. 2544) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ต้องคำนึงในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ดังนี้

1. การเรียนรู้จะต้องตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุ
2. ผู้สูงอายุจะเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับการดำเนินชีวิตจริง
3. แหล่งทรัพยากรที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ คือประสบการณ์
4. ผู้สูงอายุต้องการการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเพิ่มขึ้นตามอายุ

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ความเหมาะสมและความพร้อมของผู้สูงอายุ ในการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา อายุ ความสามารถ และประสบการณ์เดิม แรงจูงใจทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งเป็นความต้องการการเรียนรู้ การได้รับรางวัล รวมไปถึงทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน จัดอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่เรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ

หลักการและแนวคิดการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

อาชัญญา รัตนอุบล (อาชัญญา รัตนอุบล. 2562) ได้นำเสนอหลักการการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้สอนต้องสอนในสิ่งที่เป็นจริง ใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมหรือใช้ของจริงมากที่สุด หรือสิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
2. ผู้สอนต้องส่งเสริมและให้กำลังใจผู้เรียน ยอมรับนับถือผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตัดสินใจในสิ่งที่เรียน และนำประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์
3. ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับชีวิตจริงและทักษะของผู้เรียน ส่งเสริมให้มีการอภิปรายหาเหตุผล ไม่ควรลงความคิดเห็น
4. ผู้สอนต้องทราบลักษณะของผู้เรียน เพราะผู้เรียนมักซ่อนเร้นหรือปกปิดปมด้อยของตนเอง เช่น ความไม่รู้ ดังนั้นผู้สอนจะต้องหาวิธีการเรียนรู้เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดปมด้อย
5. ผู้สอนจะต้องระมัดระวังการใช้คำพูดหรือกิริยา เพราะผู้เรียนบางคนมีความรู้สึกไวกับกิริยา คำพูด การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม ในสังคมไทยจะถือเรื่องอายุและที่ต่ำสูง
6. ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อความสามารถในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนขยัน และยกตัวอย่างให้เห็นการใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่
7. ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนทำอะไรได้สำเร็จ ใช้บทเรียนที่มีการเตรียมและการวางแผนที่ดี เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้หรือคุ้นเคยอยู่แล้ว และเป็นความจริง ตลอดจนผู้สอนควรเป็นกันเองกับผู้เรียน

8. ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจว่า ต้องประสบผลสำเร็จในการเรียน ให้ผู้เรียนเลือกที่นั่งหรือทำงานได้ตามความพอใจ สอนให้รู้จักวิธีการเรียนที่ดี ส่งเสริมให้มีการพูดคุย และการหารือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

9. ผู้สอนต้องคำนึงถึงปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้เรียน ไม่ควรเข้มงวดกับวัสดุอุปกรณ์การเรียนที่ผู้เรียนต้องหามาเอง

ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน (ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน. 2553) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้อย่างดี ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างดี ดังนี้

1.การจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบในกิจกรรมการเรียนรู้จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างดี เช่น การจัดให้มีการอภิปรายหรือเทคนิคอื่น ๆ ที่ผู้เรียนได้ทำงานเป็นทีม เป็นกลุ่ม จะช่วยให้การเรียนมีความก้าวหน้ามากขึ้น

2.เนื้อหาวิชาที่เรียนรู้อาจช่วยให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้อย่างดีที่เรียนไปเพื่อใช้ในอนาคต

3.การเรียนรู้อย่างดีจะต้องเป็นความรู้สอดคล้องกับความเชื่อเก่าที่มีอยู่แล้วก่อน เนื่องจากผู้เรียนไม่อาจจะยอมรับความคิดใหม่ที่ค้านกับทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว แล้วค่อย ๆ เพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ เข้าไป

4.จะต้องศึกษาความต้องการพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้มากที่สุด ผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางการศึกษาน้อย มักจะไม่มั่นใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ดังนั้น การเรียนรู้อย่างดีต้องสร้างความอบอุ่น ความมั่นใจตั้งแต่เริ่มแรก มิฉะนั้นผู้เรียนอาจจะประสบความล้มเหลวหรือท้อแท้ก่อนเรียนก็ได้

5.การสร้างความสำเร็จทางการเรียนรู้ จะต้องเริ่มจากบทเรียนที่ง่ายไปยาก ป้องกันไม่ให้ความล้มเหลวในชั้นแรก เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ท้อแท้

6.ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ตามความสามารถของตน โดยทำให้ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปตามอัตราความสามารถของตนเอง สามารถหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่บังคับให้เรียนในเรื่องที่ไม่สนใจ ผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นวิทยากรช่วยนำในการเรียนรู้

7.ผู้เรียนบางคนที่เคยมีประสบการณ์การเรียนรู้ไม่ดีในระบบโรงเรียนมาก่อน ผู้สอนควรสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เรียนสบาย ผ่อนคลาย

8.การเรียนรู้อย่างดีของผู้เรียนอาจก้าวหน้าไปเรื่อยในระยะแรก และจนถึงจุดคงที่ ผู้สอนควรจะเข้าใจและทำความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน เพื่อไม่ให้เกิดความท้อถอย เพราะการถึงจุดหยุดนิ่งเป็นเรื่องธรรมดาในการเรียน จากนั้นก็จะมีก้าวหน้าต่อไป

9.ควรมีการทบทวนถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่า ขณะนี้การเรียนรู้ได้ก้าวไปถึงจุดใด เพื่อไม่ให้เกิดความท้อใจและละทิ้งการเรียนรู้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2553) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ ดังนี้

1.ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to Learn) กล่าวคือ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้น ๆ เช่น สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมีความสะดวกสบายเหมาะสม ตลอดจนได้รับความไว้วางใจ และการให้เกียรติผู้เรียน

2.ควรคำนึงถึงความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล และรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Style) ที่มีความหลากหลาย รวมไปถึงองค์ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า

3.ควรพิจารณาถึงความสำคัญกับเนื้อหา และกิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning Content and Activities) โดยให้ความสำคัญกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problems) และนำการเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

4.ต้องเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านสติปัญญาและทางด้านร่างกายในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ ควรให้มีเวลาพอเพียงในการเรียนรู้โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ การฝึกทักษะใหม่ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

5.ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้ โดยให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้จนกระทั่งเขาได้เห็นถึงความก้าวหน้าว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งจะเชื่อมั่นในความรู้ที่เกิดจากตนเองมากกว่าคนอื่นบอก

อรรถย ศักดิ์สูง (อรรถย ศักดิ์สูง. 2552) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ ดังนี้

1.มโนทัศน์ของผู้เรียน (Self-Concept) ผู้เรียนจะมีลักษณะที่เติบโตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีวุฒิภาวะสูง มโนทัศน์ต่อตนเอง จะพัฒนาจากการพึ่งพาผู้อื่นไปเป็นการนำตนเองเป็นตัวของตัวเอง

2.ประสบการณ์ของผู้เรียน (Experience) ผู้เรียนมีวุฒิภาวะมากขึ้น มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางที่เป็นแหล่งทรัพยากรอันมีค่าของการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน ก็จะมีพื้นฐานเปิดกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่

3.ความพร้อมที่จะเรียน (Readiness) ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน เมื่อรู้สึกว่สิ่งนั้นมีความจำเป็นต่อบทบาทและสถานภาพทางสังคมของตน

4.แนวทางการเรียนรู้ (Orientation to Learning) ผู้เรียนจะยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยมุ่งนำความรู้ที่เรียนไปใช้ได้ทันที

ส่วฒน์ วัฒนวงศ์ (ส่วฒน์ วัฒนวงศ์. 2551)กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1.ความต้องการและความสนใจ (Need and Interests) ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ก็ต่อเมื่อ การเรียนรู้ั้นตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา และจะเกิดความพึงพอใจ ดังนั้น ควรจะมีวิธีการเริ่มต้นใ้มน้าวหรือชักจูงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ั้น จะต้องคำนึงถึงสิ่งนี้เป็นลำดับแรกๆ

2.สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้เรียน (Life Situations) การเรียนรู้จะเกิดผลดีก็ต่อเมื่อมีการยึดถือเอาตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ (Life-Centered) ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมหรือเนื้อหาการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรจะยึดถือเอาเหตุการณ์หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ ไม่ใช่ตัวเนื้อหาวิชา

3.การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) เนื่องจากประสบการณ์ที่สั่งสมในตัวผู้เรียน เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้เรียน วิธีการหลักสำคัญของการเรียนรู้ จึงควรมีการวิเคราะห์ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนอย่างละเอียดว่า มีส่วนไหนหรือเหตุการณ์ใดของประสบการณ์ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้บ้าง แล้วนำมาหาแนวทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ต่อไป

4.ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self Directing) ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึก คือ การมีความรู้สึก ต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ ดังนั้นการเรียนรู้จึงควรอยู่ในกระบวนการสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกับผู้เรียน (Mutual Inquiry) หรือคอยอำนวยความสะดวก คอยแนะนำมากกว่าการทำหน้าที่ส่งผ่านหรือเป็นสื่อสำหรับความรู้ แล้วทำหน้าที่ประเมินผลว่า ผู้เรียนคล้อยตามหรือไม่เพียงเท่านั้น

5.ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ซึ่งความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ จะมีเพิ่มมากขึ้น เมื่อแต่ละบุคคลมีอายุที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้ของผู้สูงอายุจะต้องจัดเตรียมการในด้านนี้เป็นอย่างดีพอและเหมาะสม เช่น รูปแบบของการเรียนรู้ (Style) ระยะเวลาจะทำการเรียนรู้ สถานที่ทำการเรียนรู้ และประการสำคัญอีกประการคือ ความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละขั้นของผู้สูงอายุ นั้นจะเป็นไปตามความสามารถของผู้สูงอายุ แต่ละคน

นันทกา ชัยบาล (2551) ได้กล่าวถึงหลักการการเรียนรู้ ดังนี้

1.The Learner's Need to Know: ก่อนที่จะเริ่มต้นหรือให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ ผู้เรียนมักต้องการทราบเหตุผลว่า ตนจะเรียนไปเพื่ออะไร สิ่งที่จะเรียนจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตของตนอย่างไร

2.The Learner's Self Concept ผู้เรียนมักต้องการความอิสระในการควบคุมและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและอาจรู้สึกไม่พึงพอใจ ต่อต้าน และลดความร่วมมือในสิ่งที่ขัดกับความต้องการ

3.The Role of the Learner's Experience ผู้เรียนล้วนมีประสบการณ์ที่ผ่านการสั่งสมมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง และต้องการแบ่งปันความรู้จากประสบการณ์ที่ตนมีกับผู้อื่น และยังต้องการคำชื่นชมหรือคำสนับสนุน ที่แสดงให้เห็นว่าความรู้หรือประสบการณ์ของตนนั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์

4.The Learner's Readiness to Learn ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้เมื่อเนื้อหาของ การเรียนรู้นั้น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ตรงกับความต้องการของคน และสามารถนำมาแก้ไขปัญหาหรือสนับสนุนการปฏิบัติภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน

5.The Learner's Orientation To Learning ทิศทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนนั้น ควรเริ่มต้นจากปัญหาหรือภาระหน้าที่ในชีวิตจริง หรืออย่างน้อยต้องแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงอย่างไร

6.The Learner's Motivation To Learn แรงจูงใจที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจเป็นแรงจูงใจภายในเพียงอย่างเดียว เช่น เพื่อเพิ่มความพึงพอใจต่อการทำงาน เพิ่มความภูมิใจในตนเอง หรือ เพิ่มคุณภาพชีวิต เป็นต้น

Wisdom Max Center (2558) ได้สรุปสาระสำคัญของหลักการเรียนรู้ ดังนี้

1.เหตุผลในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนนั้นเข้าใจตนเองและรู้ว่าตนเองมีความรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจของตนเองได้ก่อนการเรียนรู้ ผู้เรียนมักต้องการจะรู้ว่าเพราะเหตุใดหรือทำไมเขาจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เขาจะได้รับประโยชน์อะไร จากการเรียนรู้และจะสูญเสียประโยชน์อะไรบ้างถ้าไม่ได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้น ผู้เรียนจึงมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการเรียนรู้และพึงพอใจมากกว่าจะให้ผู้อื่นมากำหนดให้และมักมีแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายในตนเองมากกว่าแรงจูงใจภายนอก

2.ลักษณะการเรียนรู้ที่ต้องการเป็นอย่างมากคือการที่เขื่อนำตนเองมากกว่าจะให้ผู้สอนมาชี้นำหรือควบคุมเขา นั่นคือ ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าและด้วยการ

เรียนรู้มีลักษณะเป็นการแนะแนวมากกว่าการสอน ดังนั้นบทบาทของผู้สอนควรจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้เรียนในกระบวนการค้นหาความจริงหรือที่เรียกว่าผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) มากกว่าที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ของตนไปยังผู้เรียน นอกจากนั้นบทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ควรจะต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ด้วยการยอมรับฟังและยอมรับในการแสดงออก ทักษะและความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิชาที่เรียนของผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ของแต่ละคนและของกลุ่มทำหน้าที่จัดหาและจัดการทรัพยากรในการเรียนรู้หรืออาจเป็นแหล่งทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเสียเอง

3. ประสิทธิภาพของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ ประสิทธิภาพชีวิตมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ข้อแตกต่างในการเรียนรู้ที่สำคัญระหว่างผู้สูงอายุ กับเด็กอย่างหนึ่งก็คือผู้สูงอายุ มีประสิทธิภาพมากกว่าซึ่งอาจเป็นได้ทั้งข้อดีและข้อเสีย ทั้งนี้เพราะวิธีการเรียนรู้เบื้องต้นของผู้สูงอายุ คือ การวิเคราะห์และค้นหาความจริงจากประสบการณ์ ซึ่งเชื่อกันว่าหากผู้เรียนรับรู้ว่าสิ่งที่เขาเรียนรู้นั้นมีส่วนช่วยรักษาหรือเสริมสร้างประสบการณ์ภายในตัวเขา และจะเกิดเรียนรู้ได้มากขึ้น แต่ถ้าหากกิจกรรมใดหรือประสบการณ์ใดจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในผู้เรียนจะมีแนวโน้มที่จะต่อต้านโดยการปฏิเสธหรือบิดเบือนกิจกรรมหรือประสบการณ์นั้น นอกจากนั้นประสบการณ์เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุ มีความแตกต่างระหว่างบุคคลเพราะยิ่งอายุมากขึ้น ประสิทธิภาพของผู้สูงอายุ ก็ยิ่งจะแตกต่างมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ จึงควรคำนึงถึงทั้งในด้านของความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุ และควรพิจารณาข้อดีของการมีประสบการณ์ของผู้สูงอายุ และทำให้ประสบการณ์นั้นมีคุณค่าโดยการใช้เทคนิคฝึกอบรมต่าง ๆ ซึ่งเน้นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential techniques) ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสผสมผสานความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ทำให้การเรียนรู้ที่ได้รับใหม่นั้นมีความหมายเพิ่มเติมขึ้นอีก เช่น วิธีการอภิปรายกลุ่ม กิจกรรมการแก้ปัญหา กรณีศึกษา และเทคนิคการฝึกอบรมโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มต่าง ๆ

4. แนวโน้มในการเรียนรู้ โดยทั่วไปเด็กรับแนวโน้มที่จะเรียนรู้โดยอาศัยเนื้อหาวิชา และมองการเรียนรู้ในลักษณะการแสวงหาความรู้จากเนื้อหาสาระของวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง แต่สำหรับผู้สูงอายุนั้นการเรียนรู้จะมุ่งไปที่ชีวิตประจำวัน (Life-centered) หรือเน้นที่งานหรือการแก้ปัญหา (Task-centered) เสียมากกว่า นั่นคือผู้สูงอายุ จะยอมรับและสนใจกิจกรรมการเรียนรู้ของเขา หากเขาเชื่อและเห็นว่าการเรียนรู้นั้น ๆ จะช่วยให้เขาทำงานได้ดีขึ้นหรือช่วยแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเขา ดังนั้นการจัดหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน ผู้สูงอายุ จึงควรจะอาศัย

สถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวของเขาและเป็นการเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ ทักษะซึ่งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงของเขาด้วย

5.บรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีกว่าในบรรยากาศที่มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพ เช่น การจัดแสงสว่าง อุณหภูมิที่พอเหมาะ การจัดที่นั่งที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์กัน และมีบรรยากาศของการยอมรับในความแตกต่างในทางความคิด และประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละคน มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีอิสรภาพในการแสดงออกเป็นกันเอง

รุ่งอรุณ ไสยโสภณ (รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. 2555)หลักการเรียนรู้ของผู้สูงอายุดังนี้

- 1.ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to learn) นั่นคือผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้น ๆ
- 2.สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมีความสะดวกสบายเหมาะสมตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน (Trust and Respect)
- 3.ควรคำนึงถึงความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล และรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Style) ที่มีความหลากหลาย
- 4.ต้องคำนึงถึง ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า
- 5.ควรได้พิจารณาถึงการดูแลและให้ความสำคัญกับเนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning Content and Activities)
- 6.ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problems) และนำการเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา
- 7.ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านสติปัญญาและทางด้านร่างกายในการจัดกิจกรรมเรียนรู้
- 8.ควรให้มีเวลาพอเพียงในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ การฝึกทักษะใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
- 9.ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้
- 10.ให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้จนกระทั่งเขาได้แลเห็นถึงความก้าวหน้าว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้
11. บุคคลจะเชื่อมั่นในความรู้ที่เกิดจากตนเองมากกว่าคนอื่นบอก

12. บุคคลจะยอมรับความคิดและพฤติกรรมใหม่ เมื่อบุคคลนั้นยอมรับว่า เป็นสมาชิกของสังคมและได้สื่อสารตกลงถึงความคาดหวังและบทบาทใหม่ร่วมกัน

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ 2559) ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้ดังนี้

1.แนวคิดหรือมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) ผู้สูงอายุ สามารถเรียนรู้ และตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการชี้นำตนเองมากกว่าการพึ่งพาจากผู้อื่น ผู้สูงอายุ รู้จักใช้เหตุผลและความคิดในการเลือกที่จะรับรู้ เรียนรู้ และตัดสินใจในการเลือกปฏิบัติหรือไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องที่มีประโยชน์กับตนเอง การจัดการเรียนรู้จึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุ เข้าใจและเห็นว่าสิ่งที่กำลังเรียนรู้นั้นมีประโยชน์กับการทำงานและการใช้ชีวิตของตนเอง

2.ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (Adult Learner Experience) ผู้สูงอายุ มีประสบการณ์ในการทำงานและการใช้ชีวิตมากกว่าวัยเด็ก ผู้สูงอายุ มักจะมีความสุขกับการแบ่งปันเรื่องราวที่ตนเองประสบมา การจัดการเรียนรู้จึงต้องมุ่งเน้นให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ได้เสนอแนะข้อคิดเห็นและนำเสนอเรื่องราวที่ได้พบเจอมาจะทำให้ผู้สูงอายุ เกิดความสนุกไปกับการเรียนรู้

3.ความพร้อมที่จะเรียนรู้ (Readiness to Learn) ผู้สูงอายุ มีวุฒิภาวะและมีความพร้อมที่จะรับรู้ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หากสิ่งที่เรียนรู้นั้นส่งผลต่อการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานและการดำเนินชีวิต ผู้สูงอายุ มักจะแสวงหาวิธีการพัฒนาตนเองโดยการให้เวลากับการเรียนรู้และสามารถจัดสรรเวลากับการเรียนรู้ หากผู้สูงอายุ ตระหนักว่าเรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องจำเป็นต่อตนเอง

4.กำหนดแนวทาง ทิศทางการเรียนรู้ (Orientation to Learn) แนวทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ต้องกำหนดทิศทางให้ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุ เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้น (Problem Centeredness) หรือการเชื่อมโยงกับขอบเขตงานที่รับผิดชอบอยู่ เพื่อตอบโจทย์ ผู้สูงอายุ มีความต้องการและปรารถนาที่จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงและทันที

5.แรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation to Learn) การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ มุ่งเน้นการตอบโจทย์แรงจูงใจภายใน เป็นความต้องการ ความอยาก ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล การจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ จึงเป็นการผลักดันและมุ่งตอบสนองต่อแรงจูงใจภายในส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป

สรุปได้ว่า หลักการและแนวคิดในการจัดเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ กระตุ้นและชักชวนให้สนใจมาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว (2) การ

จัดสภาพศูนย์การเรียนรู้ให้ดึงดูดใจอำนวยความสะดวกสบาย มีวัสดุอุปกรณ์ อุดหนุน และแสงสว่างที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการด้านร่างกายของผู้สูงอายุ (3) สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองที่ไม่ทำให้ผู้สูงอายุ รู้สึกว่าเขาด้อยความสามารถและสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง (4) การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ โดยผู้สูงอายุจะสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ในสิ่งที่เขาเห็นว่ามีความประโยชน์และมีความจำเป็น การเรียนการสอนผู้สูงอายุ จึงต้องเน้นการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ (5) การวางแผนการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ได้ร่วมวางแผนการเรียนในกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และคุณค่าในตนเอง (6) การดำเนินการเรียนการสอน โดยผู้สอนเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียน และวัสดุอุปกรณ์ และ (7) การประเมินผลการเรียน ผู้สูงอายุไม่ชอบให้ผู้อื่นมาตัดสินว่าเขาเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ดังนั้น การช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของตนอีกครั้ง (redesign of learning needs) เพื่อเปรียบเทียบกับความสามารถของตนเองก่อนเข้าโปรแกรมเรียน เป็นการวัดความเจริญก้าวหน้าและประสิทธิภาพของการเรียน และหากพบว่าตนยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้สูงอายุ จะยอมรับและเต็มใจที่จะปรับปรุงแก้ไขมากกว่าการที่ตนถูกประเมินและบอกให้แก้ไข

ลักษณะการจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

อาพันธ์ชนิตร์ สุพานิช (อาพันธ์ชนิตร์ สุพานิช. 2554) ได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุไว้ดังนี้

1. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถกำหนดแนวทางในการเรียนรู้สำหรับตนเองได้ โดยมีแนวคิดพื้นฐานว่า บุคคลทุกคนต้องการชี้นำตนเอง และผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะเกิดความพร้อมในการเรียนต่อเมื่อเป็นสิ่งที่ตนเองอยากเรียน ดังนั้น การเรียนแบบชี้นำตนเองจะมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนมีทักษะและความสามารถในการกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเอง มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ตลอดจนมีการเลือกกระบวนการวัดและติดตามผลที่เหมาะสมกับตนเอง

2. เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยการนำเอาประสบการณ์เดิมที่ผู้เรียนมีมาบูรณาการเพื่อสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมา เป็นการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม เพราะเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับเมื่อได้กระทำหรือมีกิจกรรม โดยผู้เรียนนำสิ่งที่ได้รับมาประมวลและสร้างเป็นแนวคิดหรือองค์ความรู้ของตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างประสบการณ์กับสิ่งใหม่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป

Kidd (Kidd J. R. . 1973) ได้เสนอว่า ลักษณะการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ มักจะเกี่ยวกับการทำงาน ความเป็นอยู่ หรือชีวิตประจำวัน ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้ควรมีลักษณะดังนี้

1. การเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียนโดยตรงที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะ ความรู้ และเจตคติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพ
2. การเรียนรู้ที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจน ทำให้ผู้เรียนทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้
3. การเรียนรู้จะต้องกำหนดเวลาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพราะการเร่งในเรื่องเวลาทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ลดน้อยลง
4. การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปัญหาแวดล้อมในชีวิตประจำวันของผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่เห็นว่าจำเป็น สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้
5. การเรียนรู้ที่ใช้เหตุผลมากขึ้น
6. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ต้องใช้พลังกำลังมาก
7. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของชีวิตในแต่ละช่วง

สุธีรา บัวทอง (สุธีรา บัวทอง และคณะ. 2558) ได้เสนอลักษณะการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุไว้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรเลือกใช้เฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การนั่งและลุกได้สะดวก อุณหภูมิของห้องเรียนอยู่ในระดับที่กำลังสบาย ไม่หนาวหรือร้อนเกินไป มีการแนะนำในการแต่งกายที่เหมาะสมก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีแสงสว่างเพียงพอ มีระบบเสียงที่เหมาะสม
2. ไม่ควรจัดให้ผู้สูงอายุเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ควรจัดมีเวลาพักเพื่อยืดเหยียดร่างกาย เป็นการลดการเหนื่อยล้าในการเรียน
3. การจัดกิจกรรมจะต้องพิจารณาถึงศักยภาพทางกายของผู้สูงอายุ ความแข็งแรงของร่างกาย ความเปราะบางของกระดูก การจัดการเรียนรู้ไม่ควรให้มีการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างรวดเร็ว
4. ควรจัดที่จอดรถใกล้กับห้องเรียน หรือมีรถรับส่ง การจัดห้องเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ควรจัดไว้ที่ชั้น 1 ของอาคาร
5. ควรจัดรูปแบบห้องเรียนเป็นรูปวงกลมหรือครึ่งวงกลม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถอ่านริมฝีปากและสังเกตสีหน้าท่าทางของผู้สอนได้

6.ภาพที่ฉายหรือเอกสารประกอบ ควรเน้นสีสันที่ชัดเจน ไม่ควรใช้พื้นและตัวอักษรที่กลมกลืน มีขนาดใหญ่ เว้นช่องไฟและระยะห่างของตัวอักษรให้เหมาะสม

7.เมื่อมีการปิดไฟในห้องเรียน เพื่อเริ่มนำเสนอ ควรใช้เวลาสำหรับผู้สูงอายุในการปรับสายตาใช้ชินกับความมืด

8.ควรปิดประตูห้อง เพื่อป้องกันเสียงรบกวนจากภายนอก

9.ผู้บรรยายควรพูดให้ชัดเจน ไม่พูดเร็วเกินไป โดยเฉพาะผู้หญิงควรพูดด้วยโทนเสียงต่ำ

10. ควรใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ในการเรียนรู้และฝึกทักษะ ไม่ควรมีการทดสอบแบบจับเวลา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุควบคุมความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สูงอายุสามารถปรับการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง

11. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมโดยให้ผู้สูงอายุพาเพื่อนหรือครอบครัวมาได้ เพื่อสร้างความคุ้นเคย ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน

12. ภารกิจในการเรียน ควรแบ่งเป็นภารกิจย่อย ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความเชื่อมั่น

13. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตวิญญาณ และพัฒนาความสัมพันธ์ต่อสังคม เรียนรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะต้องเกิดขึ้นในอนาคต

OLE DOSLAND (2017) ได้เสนอลักษณะการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุไว้ดังนี้

1.ควรเป็นการเรียนรู้ในลักษณะใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้

2.ควรเป็นการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง

3.จัดลักษณะการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยผสมผสานผ่านการมองเห็น การได้ยิน และการลงมือทำ การใช้ภาพประกอบ การเล่าเรื่องราว และฝึกปฏิบัติ

4.องค์ความรู้ที่จะเกิดกับผู้สูงอายุ จะต้องผ่านการทำกิจกรรม

5.การเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหา นั้น จะต้องสามารถอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับ

6.ระยะเวลาการเรียนรู้ จะต้องไม่เกิน 45-50 นาที

7.การเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ ยอมรับความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นได้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้

ศักรินทร์ ชนประชา (ศักรินทร์ ชนประชา. 2557) ได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1.ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests) ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี หากการเรียนรู้นั้นตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา และจะเกิดความพึงพอใจ ดังนั้นควรมีการเริ่มต้นชักจูงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้ใหญ่เกิดความสนใจและนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ

2.สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situations) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี หากผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ควรยึดถือเอาสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่เป็นหลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้

3.การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) ประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้นหลักสำคัญของการศึกษาผู้ใหญ่ คือ การวิเคราะห์ประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่างละเอียดว่า มีส่วนไหนของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง แล้วจึงหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

4.ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self Directing) ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ คือ การมีความรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ ดังนั้นผู้สอนจึงอยู่ในกระบวนการสืบหาหรือสืบค้นคำตอบร่วมกันกับผู้เรียนมากกว่าจะส่งผ่านความรู้

5.ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละบุคคลเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะต้องมีการจัดเตรียมการในด้านนี้ให้เหมาะสม สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึง คือความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละชั้น ย่อมเป็นไปตามความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคน

วีระพล ภูวนนท์ (วีระพล ภูวนนท์. 2560) ได้นำเสนอลักษณะการเรียนรู้ไว้ดังนี้

- 1.กิจกรรมยืดหยุ่นตามสถานการณ์
- 2.จัดตามความต้องการและความสนใจ
- 3.ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง
- 4.บรรยากาศการเรียนรู้มีการช่วยเหลือกัน
- 5.ให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์ที่มีจัดการเรียนรู้เพื่อตนเอง
- 6.นำประสบการณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้
- 7.ผู้สอนมีส่วนร่วมและเป็นผู้อำนวยความสะดวก
- 8.ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

Watson (1979) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ที่สำคัญดังนี้

1. พฤติกรรมที่ได้รับการฝึกฝนหรือยกย่องชมเชย จะช่วยทำให้เกิดพฤติกรรมนั้นซ้ำขึ้นอีก
2. แรงผลักดันที่ได้ผลในการเรียนรู้นั้น ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด คือยกย่องหรือชมเชยทันทีที่พฤติกรรมเกิดขึ้นดีกว่าจะให้แรงผลักดันหลังพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นนานแล้ว
3. การฝึกฝนทำกิจกรรมซ้ำๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ก้าวหน้าในการเรียนรู้นั้นยังไม่พอ จะต้องให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจในการประเมินตนเองว่าก้าวหน้ามากขึ้นเพียงใดด้วย จึงจะช่วยให้ผู้เรียนก้าวหน้าได้ดีกว่า
4. การชมเชยหรือการลงโทษผู้เรียนจะมีผลตรงข้ามกับการให้รางวัล คือ เป็นการทำลายบรรยากาศหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนหยุดเรียนกลางคัน
5. ความพร้อมในการเรียนจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย ผู้สอนจะต้องสร้างหรือคำนึงถึงความพร้อมทั้ง 3 ด้าน คือ ความพร้อมทางสติปัญญา ความพร้อมในการเข้าใจและสนใจที่จะเรียน ความพร้อมในด้านพื้นฐานความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์เดิม
6. ความรู้สึกพอใจจากผลสำเร็จเป็นแรงผลักดัน ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจและมีความเชื่อมั่นว่าสามารถเรียนต่อได้
7. ผู้เรียนจะตั้งใจเรียนดี หากมีความหวังว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ผู้สอนจะต้องไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนนั้นยากหรือง่ายเกินไป
8. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น
9. ความล้มเหลวในการเรียนเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้า ผู้สอนจะต้องช่วยสร้างความสำเร็จในการเรียนขั้นต้นให้แก่ผู้เรียน โดยการเริ่มต้นจากสิ่งที่ย่างไปหายาก
10. การสร้างความคิดรวบยอด จำเป็นต้องยกตัวอย่างประกอบการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น
11. การทบทวนจะช่วยเพิ่มความทรงจำของผู้เรียน ผู้สอนควรจัดให้มีการทบทวนเป็นขั้นตอนหรือทบทวนทันทีหลังจากจบเรื่องหนึ่งๆ จะช่วยให้เกิดความทรงจำและกันลืมได้
12. ความรู้ใหม่ที่เข้ากับทัศนคติ ค่านิยม หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว
13. การสอนในสิ่งที่มีความต้องการของผู้เรียน และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ทันที จะได้ผลการเรียนรู้ที่มากขึ้น

14. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ และมีเครื่องมือสามารถที่จะประเมินผลตนเองว่า ได้ก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายมากน้อยเพียงใด จะช่วยให้การเรียนรู้ราบรื่นและสะดวกมากขึ้น

Knowles (Knowles M.S. 1984) ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
2. ประเมินความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
3. พัฒนาวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามความต้องการ ความสนใจและทักษะของผู้เรียน

4. ออกแบบกิจกรรมตามลำดับเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
5. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกทรัพยากรทางการเรียนรู้และวิธีการประเมินคุณภาพของประสบการณ์

Brookfield (Brookfield S.D. 1986) ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้ใหญ่ต้องการการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. หน้าที่ของผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าจะทำหน้าที่ในการสอน
3. ต้องพิจารณาความต้องการของผู้ใหญ่เป็นรายบุคคล
4. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนของผู้ใหญ่
5. ประสบการณ์ของผู้ใหญ่จะมีผลในการช่วยให้การเรียนรู้มีความก้าวหน้า
6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเกี่ยวข้องกับสภาวะและเหตุการณ์ของผู้เรียน
7. ผู้ใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการเรียนรู้

Imel (Imel S. 1998) ได้สรุปเป็นลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนี้

1. ใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่สำคัญ
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่การวางแผนการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้ (Involve learners in planning and implementing learning activities)
3. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Cultivate Self-direction in Learners)
4. สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ (Create a climate that encourages and supports learning)

5. สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือซึ่งกันและกัน เมื่อเริ่มกระบวนการเรียนรู้ (Fostera spirit of collaboration in the learning setting)

6. ใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย (Use small groups)

CIMRO (CIMRO. 2011) ได้สรุปเป็นลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนี้

1. ผู้ใหญ่จะมีความคิดเป็นของตนเอง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ จะต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก

2. ประสบการณ์ ผู้ใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ที่สะสมมา เป็นต้นทุนในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้จะต้องเชื่อมโยงโดยองค์ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นฐานกับหัวข้อการเรียนรู้

3. ความพร้อมในการเรียนรู้ ผู้ใหญ่จะพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อพัฒนาหรือต่อยอดกับบทบาททางสังคม ดังนั้นการเรียนรู้จะต้องนำทางให้ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่ชัดเจน

4. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะมุ่งเน้นความสนใจที่สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของการทำงานหรือการดำรงชีวิตได้

5. แรงจูงใจในการเรียน การจัดการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่เท่าเทียมกัน เคารพในความคิดเห็นของทุกคน และความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน

สำหรับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จากแนวคิดของนักวิชาการ สามารถสรุปได้ดังนี้ (1) ผู้สูงอายุส่วนมากมักจะประเมินความสามารถของตัวเองต่ำกว่าความเป็นจริง (Underestimate the Ability to Learn) โดยเฉพาะกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพราะมีความกังวลอยู่กับประสบการณ์เดิม และมองข้ามความสำคัญของการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถได้รับจากประสบการณ์ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสม ผลการเรียนรู้ของผู้สูงอายุจะไม่แตกต่างกับวัยอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ดี ผลลัพธ์ของการมีอายุมากขึ้นอาจจะมีอุปสรรคบ้าง อันเนื่องมาจากบทเรียนในการเรียนลดลงบ้าง หรือความเคร่งเครียดจากการเรียน อันเป็นผลมาจากบทเรียนที่ซับซ้อนเกินไป (2) ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาของผู้สูงอายุ (Previous Education Experience) สามารถจะก่อให้เกิดผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ ถ้าหากผู้สูงอายุมีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนนานมากขึ้น จะสามารถแก้ไขปัญหาทางการเรียนในภาวะเป็นผู้สูงอายุได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะจะมีกรอบความคิดในการแก้ปัญหา (Intellectual Framework) ค่อนข้างสมบูรณ์ดี และยังสามารถนำไปผสมผสานความรู้ใหม่ๆ เข้ากับความรู้เดิมได้ดียิ่งขึ้น (3) การศึกษาและพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-economic background) นับว่าเป็นองค์ประกอบต่อ

ทัศนคติและแรงจูงใจของผู้สูงอายุในการเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยเฉพาะถ้าการเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นในสถานการณ์ของการเรียนแบบมีระบบผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ จากการเรียนสมัยเด็ก มีแนวโน้มที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ รวมทั้งแรงจูงใจก็ดีขึ้นด้วย ตรงกันข้ามกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในสมัยเป็นเด็กจะพยายามหลีกเลี่ยงและหลบหนีโอกาสที่จะเรียนรู้เรื่องใหม่ และถ้าหากถูกบังคับให้ต้องเรียนอีก ก็เกิดความวิตกกังวลเป็นปัญหาต่อการเรียน (4) แนวทางในการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (Self-perception) เป็นอิทธิพลที่สำคัญต่อการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ การรับรู้เกี่ยวกับตนเองของผู้เรียนจะมีผลต่อการแปลความหมายไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ทำหน้าที่สอนผู้สูงอายุจะมีอิทธิพลอย่างยิ่ง ต้องคอยสังเกตระหว่างการเรียนรู้ หากมีบทเรียนที่เกินความสามารถ จะต้องให้ความช่วยเหลือทันที โดยมีองค์ประกอบสนับสนุนให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ ดังนี้ (1) ความเหมาะสมและความพร้อมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ระดับพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา อายุ ความสามารถและประสบการณ์เดิม (2) แรงจูงใจทั้งภายนอกและภายใน ได้แก่ ความต้องการการเรียนรู้ การได้รับรางวัล (3) ทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน ขจัดอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางอารมณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ (4) สิ่งที่ยืนยันสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและความปรารถนาของผู้สูงอายุ (5) สิ่งที่ยืนยันมีคุณค่า มีความหมายต่อผู้สูงอายุและทราบจุดหมายของการเรียนรู้ (6) สิ่งที่ยืนยันสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้สูงอายุ (7) ผู้สูงอายุมีโอกาสได้ฝึกฝน ทำซ้ำบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญและได้ลงมือทำด้วยตนเอง (8) ผู้สูงอายุได้มีโอกาสทราบความก้าวหน้าและความผิดพลาดของตน เพื่อจะได้มีโอกาสปรับปรุงแก้ไข และ (9) มีการเสริมแรง ให้กำลังใจจากผู้สอน ผู้สอนใช้เทคนิค กิจกรรมการสอนที่หลากหลายและเหมาะสม

ตาราง 2 การศึกษาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

หลักการ เรียนรู้ของ ผู้สูงอายุ	ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ. 2544	สุวรรณ วฒนวงศ์. 2551	อภทัย ศักดิ์สูง. 2552	ชนเสถียร สหธรรม. 2553	อาพันธ์นรินทร์สุพานิช. 2554	รุ่งอรุณ ไชยโสภณ. 2555	ศิริกมล ธรรมประสา. 2557	อาภรณ์ วิทย์พันธ์. 2559	วีระพล ภูวนนท์. 2560	Kidd J. R. . 1973	Knowles M.S. 1984	Brookfield S.D. . 1986)	Imel S. 1998	CIMRO. 2011
การคำนึงถึง ประสบการณ์ เดิม		/	/	/	/	/	/		/	/	/	/	/	/

ตาราง 2 (ต่อ)

หลักการ เรียนรู้ของ ผู้สูงอายุ	ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. 2544	สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2551	อรรถย ศักดิ์สูง. 2552	ชนสิทธิ์ สทิตสูงเนิน. 2553	อาพันธ์นรินทร์สุพานิช. 2554	รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. 2555	ศักรินทร์ ขนประชา. 2557	อาภรณ์ วิวิทย์พันธุ์ 2559	วีระพล ภูวนนท์. 2560	Kidd J. R. . 1973	Knowles M.S. 1984	Brookfield S.D. . 1986)	Imel S. 1998	CIMRO. 2011
ความ ต้องการและ ความสนใจ	/	/		/		/	/		/		/	/		/
การมีส่วน ร่วมในการ จัดการเรียนรู้				/		/			/	/	/	/	/	
การจัด บรรยากาศที่ เอื้ออำนวย ต่อการเรียนรู้				/		/			/	/	/	/	/	
การสร้าง แรงจูงใจใน การเรียนรู้			/	/										/
การเรียนรู้ แบบนำ ตนเอง	/	/	/		/		/					/	/	/
การนำไปใช้ จริง	/	/	/	/		/			/	/				/
การสร้าง ความมั่นใจ ในการเรียนรู้						/								
ความ แตกต่าง ระหว่าง บุคคล	/								/					
การทบทวน บทเรียน อย่าง สม่ำเสมอ		/		/		/								

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. 2553) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการ ศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ มี วัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการ ศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ในประเทศและต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ เพื่อ เป็นบทเรียนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ การพัฒนาผู้สูงอายุของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการจัดการ การศึกษา การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในประเทศไทย 3) เพื่อจัดทำรูปแบบและ แนวทางการจัดการศึกษา การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ในส่วนของรูปแบบ และ แนวทางการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษา การเรียนรู้เพื่อ การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ มี 5 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม รูปแบบ ศูนย์ อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน รูปแบบเมือง ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบชมรม ผู้สูงอายุ สโมสรผู้สูงอายุ และรูปแบบการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุตามอัธยาศัย โดยรูปแบบที่ หลากหลายนี้จะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมแต่ละระดับ

ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง (ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง. 2554) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ หลักธรรมสำหรับผู้สูงอายุ 2) เพื่อวิเคราะห์คุณค่า และกระบวนการพัฒนาผู้สูงอายุตามแนวพุทธ ศาสตร์ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวทาง พุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ พบว่า วิธีการเรียนรู้และกิจกรรมเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาผู้สูงอายุ ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและ ปัญญา โดยการบรรลุเป้าหมายอยู่ภายใต้เงื่อนไขการเรียนรู้ทั้งปัจจัยภายใน อันได้แก่ บุปเพศต บุญญาตา ความสนใจและนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ เหมาะสม ครอบครัวและผู้สอน จากผู้รู้ จากการปฏิบัติด้วยตนเอง จากการสนทนาธรรม จากการ เข้าร่วมฝึกอบรม จากการเป็นผู้ช่วยผู้รู้ในการฝึกอบรม จากการได้รับการสั่งสอนตักเตือน ประทับใจ ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และสังคม เพื่อ พัฒนา ผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ดนัย มณฑาทิพย์กุล แววดา เตชาทวิวรรณ และอัจฉรา ประเสริฐสิน (ดนัย มณฑาทิพย์กุล; แววดา เตชาทวิวรรณ; และอัจฉรา ประเสริฐสิน. 2561) ได้ศึกษาสภาพความต้องการและ ปัญหา รวมทั้งประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีวิจัยแบบ ผสมผสานโดย

วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำกลุ่มและผู้สูงอายุที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครควรมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อค้นหาความรู้ เพื่อคลายเหงาด้วยการสื่อสารกับบุคคลอื่น และเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ โดยมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ด้านซอฟต์แวร์ ด้านข้อมูล และด้านฮาร์ดแวร์ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แก่ ปัญหาสายตา ความจำในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และทัศนคติด้านลบต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ทงศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข ภาณุวัฒน์ เชิดเกียรติกุล สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์ พูลพงษ์ สุขสว่าง (ทงศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข; สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์; และพูลพงษ์ สุขสว่าง. 2559) ได้ศึกษาในกลุ่มอายุ 60-64 ปี มีความต้องการด้านร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองมากกว่ากลุ่มอายุอื่น อธิบายได้ว่าคนกลุ่มนี้ยังอยู่ในช่วงผู้สูงอายุตอนต้น สภาพร่างกายยังไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ หากไม่มีโรคประจำตัวที่ร้ายแรงจึงยังต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อการปรับตัวและใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนไปได้ บางคนยังทำงานได้อย่างต่อเนื่อง มีความสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่จากลูกหลานหรือชุมชน สังคมรอบได้เป็นอย่างดี แต่สำหรับกลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไปจะมีปัญหาทางร่างกายเพิ่มขึ้นมาก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเรียนรู้สิ่งใหม่ เป็นช่วงวัยที่ต้องการพักผ่อนอยู่กับบ้าน

พุทธรชาติ แผนสมบุญ (พุทธรชาติ แผนสมบุญ. 2560) ได้ศึกษาผลการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภาวะพหุพิสัยในผู้สูงอายุ พบว่า การเสริมสร้างภาวะพหุพิสัยของผู้สูงอายุมี 3 ขั้นตอน คือ 1. การทำความเข้าใจในตนเอง 2. กระตุ้นกระแงทำกิจกรรมส่วนร่วมเพื่อชุมชน และ 3. ขยายผลเพื่อความยั่งยืน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างภาวะพหุพิสัยคือ ลักษณะรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการอบรมที่มีเทคนิคการวิธีการที่หลากหลาย สื่อการสอน สภาพแวดล้อม เนื้อหาในการเรียนรู้

นาสร นีละไพจิตร นรินทรา จันทรและกมลรัตน์ หนูสวี่ (นาสร นีละไพจิตร; นรินทรา จันทร; และกมลรัตน์ หนูสวี่. 2560) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์แบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในชนบทไทยด้านการดูแลสุขภาพกาย พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในรูปแบบพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ จะต้องพิจารณาถึง ชุมชนต้องมีความพร้อมและเหมาะสม ผู้สูงอายุในพื้นที่จะต้องพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้มีความคิดจะพัฒนาชุมชน เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ หน่วยงานส่งเสริมสุขภาพ จะต้องมีการกระตุ้น

ให้ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจกรรม และกิจกรรมที่จัดให้เกิดการเรียนรู้ต้องสามารถนำไปใช้ได้จริง และสามารถเห็นคุณค่าอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการเรียนรู้ที่มีความเชื่อว่าเป็นการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเรียนรู้แบบนี้เป็นการดึงประสบการณ์ ศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยหลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การเรียนคือกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน (Active Learning) และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับครู

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่มุ่งเปลี่ยนแปลงบุคคลในด้านจิตสำนึก อุดมการณ์ เจตคติ ความตระหนัก ความรู้และทักษะเพื่อนำไปสู่การรวมพลังหรือศักยภาพ เป็นกลุ่ม เป็นกระบวนการในระดับต่างๆ จากชุมชนไปสู่เครือข่ายประชาชนที่เข้มแข็งต่อไป สอดคล้องกับสนธิยา พลศรี (2550) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่า เป็นเครื่องมือในการดึงศักยภาพของชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน มีเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงระดับบุคคลในด้านจิตสำนึก อุดมการณ์ ทักษะ ความตระหนัก ความรู้ ทักษะ ซึ่งจะนำไปสู่การรวมพลังศักยภาพเป็นกลุ่ม และ ช่อผกา ชัยวิเศษวิทยา (2551) กล่าวว่า เป็นกระบวนการจากชุมชนสู่เครือข่าย การใช้กระบวนการกลุ่ม เน้นที่ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อย่าง ต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ จะช่วยสร้างความรู้ที่ไว้นใจเชื่อใจ และสร้างให้ เกิดความร่วมมือสามัคคีช่วยเหลือกัน มีการให้และรับกันเต็มที่ อีกทั้งมี “เวทีสรุปบทเรียน” ใช้ใน การวิเคราะห์สรุปผลการทำงานที่ผ่านมา ปัญหาที่เกิดขึ้นและถอดประสบการณ์แล้วนำไปปฏิบัติซ้ำอีก มีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

สุเทพ อ่วมเจริญ (2549) อธิบายหลักการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการสร้าง ความรู้โดยผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ก่อให้เกิด ความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติ และสามารถประยุกต์ใช้ ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบเครือข่ายอย่าง กว้างขวาง มีการแสดงออกทั้งการเขียนและการพูด

สุมนทนา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา (2549) อธิบายว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยเตรียม ผู้เรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝน ทักษะ การเรียนรู้ทักษะ การบริหารการจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับ ชีวิตจริงของผู้เรียนมากที่สุดวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้ ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยให้ผู้เรียน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อผู้สอน ต่อสถานศึกษา และต่อสังคม

Chinelo (2010) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการเรียนรู้ที่เรียนรู้จาก ฐานปัญหา โดยผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา หาข้อมูล และลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียน มีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนรู้ภายใต้คำแนะนำของผู้สอนในบรรยากาศของห้องเรียนที่เป็นที่น่า พื่อใจ และเต็มไปด้วยความร่วมมือของผู้เรียนทุกคน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนโดยอาศัย ประสบการณ์เดิม ของผู้เรียนก่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ได้ลงมือปฏิบัติทำกิจกรรมกลุ่ม โดยชุมชนจะมีส่วนร่วม ในการการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การทำงาน

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีคุณลักษณะหลายประการดังต่อไปนี้ (มูลนิธิพัฒนา ภาคเหนือ. 2544)

1. การเรียนรู้ที่สร้างจิตสำนึกทางอุดมการณ์ สำนึกของคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ และพลัง ของการรวมกลุ่มพลังชุมชน เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้เสียเปรียบ ทางสังคม สร้างสำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรี สำนึกทางชนชั้น ความตระหนักในสิทธิ เสรีภาพ คุณค่าของตนเองและชุมชน การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล ซึ่งจะทำให้เกิด การเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนที่เชื่อมโยงระดมพลังศักยภาพต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การเสริมสร้าง ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน การพึ่งตนเอง ความเสมอภาค และ เป็นธรรม

2. การเรียนรู้แบบองค์รวมเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเน้น การให้ คุณค่าและความสำคัญขององค์รวม เพราะว่าเชื่อว่าสรรพสิ่งในชุมชนมีความสัมพันธ์กัน ไม่ แยก ส่วนระหว่างความเป็นชุมชนกับโครงสร้างอำนาจภายนอกชุมชน แต่เป็นการปะทะกัน ทาง ความคิด วัฒนธรรมและระบบค่านิยมทั้งภายในชุมชนกับสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลง ภายนอกชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องค้นหา ค่านิยมเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เป็น สิ่งที่

ชุมชนสร้างขึ้นเอง สังคมและสืบทอดกันมา เพื่อค้นหา แนวทางหรือกระบวนการปรับตัว การต่อสู้ทางสังคมที่จะสร้าง ดุลอำนาจที่จะทำให้เกิด ความเท่าเทียมและเป็นธรรม

3. การเรียนรู้ที่ประสานระหว่างการเรียนรู้เชิงประจักษ์ร่วมกับทฤษฎี กระบวนการเรียนรู้ที่ได้ผลและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ คือ เป็นการเรียนรู้จากการได้ทำงานจริงด้วยตนเอง มีกระบวนการสรุปบทเรียนโดยการวิเคราะห์ สรุปผลของการทำงานที่ผ่านมา ปัญหาที่เกิดขึ้นและการถอดประสบการณ์วิธีการพัฒนา การปรับเปลี่ยนหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วนำไปปฏิบัติจริงอีกครั้งหนึ่ง แบบซ้ำแล้วซ้ำอีก กระบวนการนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิเคราะห์ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้น

4. การเรียนรู้จากการเป็นของจริงหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง การเรียนรู้โดยตรงเป็น การเรียนรู้จากการได้พบได้เห็นของจริง ได้จับต้อง ได้สัมผัสหรือได้แลกเปลี่ยนกับผู้มีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ เลือกลงและตัดสินใจจากการวิเคราะห์ สิ่งที่พบเห็นและประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกับประสบการณ์ตรงของตนเอง

5. ให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงพื้นฐานและประสบการณ์ ของผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็น ผู้ค้นหาข้อมูล ประเมินปัญหาความต้องการและความจำเป็นของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้วยตนเอง เรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกันและกันเป็นหลัก เพราะธรรมชาติ การเรียนรู้ของบุคคลนั้นต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และต้องการเป็นอิสระใน การเรียนรู้ มากกว่าฟังผู้อื่น ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้จึงควรเป็นเพียงผู้จัดหรือเอื้ออำนวยให้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่าง กันได้อย่างเต็มที่เท่านั้น

6. ใช้กระบวนการกลุ่มที่เน้นความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะความร่วมมือจะ เสริมสร้างการเรียนรู้และการสำนึกของการมีส่วนร่วมแก่ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ ทำให้ยอมรับ ฟัง ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กระตุ้นสำนึกในความเชื่อมั่น ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มี ความพร้อม ความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น การเสนอประสบการณ์และแสดงศักยภาพ ของตน พร้อมที่จะให้โอกาสซึ่งกันและกัน มีบรรยากาศของการสร้างความร่วมมือกัน แบบทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหา ซึ่งเน้นวิธีการเรียนรู้ด้วยการค้นคว้า ชักถาม อภิปราย ตรวจสอบ ฝึกปฏิบัติ ทดลองลงมือแก้ปัญหาในกลุ่ม เน้นความคิด สร้างสรรค์กระบวนการใหม่ๆ ในการค้นหาทางแก้ปัญหา

7. เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไม่กำหนดโครงสร้างของ กระบวนการเรียนรู้แบบตายตัว แต่เปิดโอกาสให้เรียนรู้ตามสถานการณ์ วัตถุประสงค์ และความต้องการของผู้เรียน เน้นให้เรียนรู้ด้วยการค้นคว้า ชักถาม อภิปราย ตรวจสอบ ปฏิบัติ ทดลองลงมือแก้ปัญหาในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกัน ไม่มีการกำหนด เกณฑ์ มาตรฐานสำหรับการประเมินตรวจสอบไว้ตายตัว ไม่มุ่งเน้นความถูกต้องของเนื้อหา แต่เน้น กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเข้า มามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถ แสดงออกและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ ซึ่งต้องใช้เทคนิควิธีการ เครื่องมือบางอย่างที่ไม่ใช่การสอนหรือบรรยาย

8. กระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง ควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งผลในระยะยาว ไม่ใช่การเรียนรู้ ระยะเวลาสั้นที่เสร็จสิ้นในตัวเอง

9. เน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นกันเอง ซึ่งจะสร้างความรู้สึกไว้วางใจ ใจกว้างและสร้างความร่วมมือ ความสามัคคี ช่วยเหลือกัน มีการให้และรับอย่างเต็มที่

10. จัดวางความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ทั้งผู้จัดการเรียนรู้และผู้ร่วมควรมีความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน ไม่ใช่เป็นแบบ ผู้ให้กับผู้รับ แต่ต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการกำหนด และ ตัดสินใจต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ทำให้เกิดการสื่อสารได้ตอบ ให้ผู้เข้าร่วม การเรียนรู้เสนอความคิดเห็น และสะท้อนกลับ โดยผู้จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีบทบาท เป็นผู้เอื้ออำนวยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ ชักถาม ได้ใช้วิจารณญาณของตนเอง

อลิศรา ชูชาติ (2549) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแตกต่างจาก การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ผ่านมาที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาเป็นสำคัญ แต่กระบวนการ เรียนรู้มีส่วนร่วมนี้ มุ่งเน้นให้ผู้สอนจัดประสบการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ วิเคราะห์ ประสพการณ์ สาเหตุของปัญหา และความสามารถที่จะตัดสินใจเลือก ตลอดจนริเริ่มสร้างสรรค์แนว ทางการแก้ปัญหา รวมทั้งการวางแผนการจัดการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเองไปสู่การเห็นคุณค่าของตนเอง

Mizuko (2006) กล่าวว่า คุณลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้นเกี่ยวกับการทำงานและ การเรียนรู้ร่วมกันในการใช้เทคโนโลยีที่หาได้ในปัจจุบันนี้ ได้มีการแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็น ความรู้และประสบการณ์ ผู้เรียนใช้กระบวนการที่เหนือขึ้นไปสร้างองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม และสร้างองค์ ความรู้ใหม่ ทำงานเป็นกลุ่มระหว่างกันในสังคมเครือข่าย และได้เชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตในสังคม ใช้การเรียนรู้ด้วยการกระตุ้นและเป็นแรงบันดาลใจ แบ่งปันแรงบันดาลใจ แรงบันดาลใจและความรู้เพื่อ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคล

กระทรวงสาธารณสุข (2543) ก็ได้อธิบายลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม โดยสังเขปว่าประกอบด้วยการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ เป็น การเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถ กำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้ อย่างถูกต้อง ซึ่งมุ่งเน้น ให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ กระบวนการ มีการติดต่อสื่อสาร และการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ รวมทั้งการจัดการ เพื่อให้เกิด ความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ ได้แก่ การศึกษาชุมชน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหาร จัดการ การติดตาม ประเมินผล ตลอดจน การจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

ขั้นตอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

อลิศรา ชูชาติ (2549) ได้นำแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาสู่การจัดการเรียน การสอน ซึ่ง กำหนดเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการได้รับประสบการณ์ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเชื่อว่า ประสบการณ์ของ บุคคล เป็นหัวใจของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้มีโอกาสคิด ไตร่ตรอง ตรวจสอบ พิจารณาประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต และประสบการณ์ในสถานการณ์จำลอง ที่จัด ให้ คำว่า “ประสบการณ์” นี้หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้เรียนได้รับ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ ผู้เรียนได้ลงมือ กระทำ ได้เห็น ได้ยิน ประสบการณ์นี้อาจเป็นประสบการณ์จริงหรือ ประสบการณ์จำลองก็ได้

2. ขั้นการพิจารณาประสบการณ์ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้พิจารณาประสบการณ์ว่า เกิดอะไรขึ้น บุคคลได้ทำอะไร พูดยอะไร คิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร และเหตุการณ์นี้มีความสำคัญ อย่างไร มีอะไรบ้างที่ยังไม่เข้าใจในเหตุการณ์นั้น การอธิบายแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะช่วย ให้ ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน

3. ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนพยายามทำความเข้าใจกับ ประสบการณ์ นั้นอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดความหยั่งรู้ และเข้าใจสถานการณ์อย่างถ่องแท้

4. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นการประมวลประสบการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วเปรียบเทียบกับ ประสบการณ์ อื่น และสรุปเป็นบทเรียนที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง

5. **ชั้นวางแผน** เป็นชั้นที่นำบทเรียนที่ได้จากการสรุปมาประยุกต์ใช้กำหนดแนวทางใน การปฏิบัติงาน

6. **ชั้นลงมือปฏิบัติ** เป็นการนำแผนที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติจริง รวมทั้งการติดตามผลของ การปฏิบัติ ซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ผู้เรียนจะได้รับ เป็นจุดเริ่มต้นของวงจรการเรียนรู้ ในขั้นต่อไปที่สะท้อนถึงการไม่สิ้นสุดของกระบวนการเรียนรู้

จรรยา วิไลวรรณ (2550) กล่าวถึงความสอดคล้องของขั้นตอนของการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ดังนี้

1. **ขั้นประสบการณ์ (Experience)** เป็นขั้นตอนที่ใช้เทคนิคกระบวนการเรียนผ่านประสบการณ์ตรงหรือกระตุ้นให้แต่ละคนได้เกิดการค้นหาคำถามที่มีในตนเอง ด้วย การทบทวนประสบการณ์เดิม ทบทวนสิ่งที่ได้เคยทำ เคยได้ยิน เคยเห็น และเคยได้เรียนรู้มา เป็นองค์ความรู้ที่สะสมอยู่ในตัวเอง ออกมานำเสนอเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน

2. **ขั้นถกคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion)** เป็นขั้นตอนของการนำเอา ความคิดของตนไปร่วมแลกเปลี่ยนกับกลุ่มด้วยการร่วมกันถกคิด วิเคราะห์ อภิปรายให้ความเห็น เพื่อหาข้อสรุปใหม่ๆ จากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เปรียบเทียบผสมผสานกับ ความรู้ประสบการณ์ใหม่ที่ได้จากกลุ่ม ทำให้ได้ความรู้ใหม่ มุมมองใหม่ กว้างขึ้น ลึกซึ้งขึ้น จนได้องค์ความรู้ ใหม่ที่งอกเงยขึ้น

3. **ขั้นสรุปความคิด (Conceptualize)** เป็นขั้นตอนสรุปข้อตกลง แนวคิดหรือหลักการ เป็น การสรุปความคิดรวบยอดจากความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งได้จากการร่วมกันถกคิด วิเคราะห์และหาคำตอบเชื่อมโยงกับความเป็นจริง เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยใช้ข้อสรุป จาก การถกคิดและมุมมองร่วมกันของผู้ร่วมเรียนรู้ทุกคน หรือเป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ ร่วมกันสร้างจากขั้นตอนที่ 2 หรืออาจเรียกว่าเป็นแก่นของความรู้

4. **ขั้นนำไปปรับใช้ (Apply)** เป็นขั้นตอนของการทดลอง โดยกำหนดด้วยตนเองว่า จะนำ องค์ความรู้หรือแก่นความรู้อันเป็นข้อสรุป ข้อตกลง แนวคิด หลักการหรือสิ่งที่ได้เรียนรู้ มา จาก 3 ขั้นตอนแรกฝังลึกลงไปในสมอง ทำให้ความรู้นั้นคงทนถึง กลายเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรให้ผู้เข้าร่วมได้มีบทบาท ในการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ควรให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน กำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การสรุป บทเรียน แก้ไขปรับปรุง รวมทั้งการขยายผลและสามารถ นำไปปฏิบัติต่อไปได้

ดังนั้น การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีขั้นตอนดังนี้

1. ประสบการณ์ (Experience) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ของตนเอง
2. สะท้อนความคิด/ อภิปราย (Reflection and Discussion) เป็นขั้นตอนที่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยร่วมกันกำหนดประเด็นหัวข้อในการอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่เพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยใช้ความรู้พื้นฐานจากประสบการณ์ของผู้เรียน
3. ความคิดรวบยอด (Concept) เป็นขั้นตอนการสร้างความเข้าใจของผู้เรียนเอง โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้จากผลของการสะท้อนความคิดและอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดให้เป็นความรู้ของตนเอง
4. ทดลอง/ ประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application) เป็นขั้นตอนที่ต้องการให้ผู้เรียนนำผลจากขั้นความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางของตนเอง

ตาราง 3 การศึกษาแนวคิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม	อลิศรา ชูชาติ (2549)	จริยา วิไลวรรณ (2550)	Mizuko (2006)	มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ. 2544
1. ประสบการณ์ของผู้เรียน	/	/		/
2. การสะท้อนความคิดของผู้เรียน	/	/		/
3. การสร้างความเข้าใจของผู้เรียน	/	/		/
4. การประยุกต์ความเข้าใจตามแนวทางของผู้เรียน	/	/	/	
5. การแลกเปลี่ยนความคิด			/	/
6. การสร้างความสัมพันธ์แบบเสมอภาค				/

งานวิจัยเกี่ยวข้อง

ประทุม กงมหา และ กรรณิการ์ หาญสูงเนิน(ประทุม กงมหา; และกรรณิการ์ หาญสูงเนิน. 2561) ได้ศึกษารูปแบบการสร้างเสริมภาวะพหุผลงในผู้สูงอายุ ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างเสริมภาวะพหุผลง โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยเทคนิค Appreciation Influence Control (AIC) ในตำบลพังเทียม อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำองค์การบริหาร ส่วนตำบลพังเทียม หน่วยงานภาครัฐในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน และตัวแทนสมาชิกที่อาศัยในแต่ละ 5 หมู่บ้าน

จำนวน 40 คน ที่อาศัยในตำบลพังเทียม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสร้างเสริมภาวะพลุดพลัง โดยใช้เทคนิค Appreciation Influence Control (AIC) มีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประเมินภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ 2) ชุมชนร่วมกันวางแผนในการดูแลผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาผู้นำให้มีศักยภาพ 4) การลงมือปฏิบัติตามแผน 5) การติดตามประเมินผล โดยปัจจัยในความสำเร็จครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ผู้นำที่เป็นคนดี คนในชุมชน ให้ความไว้วางใจ 2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการร่วมวางแผนการพัฒนาชุมชน และได้รับรู้ข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล และคณะ (ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล และคณะ. 2557) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน.ตำบล การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเชิงยืนยันและ การวิจัยปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของ กศน.ตำบล ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน 15 ตัวบ่งชี้

อะเคื้อ กุลประสูติติลก (อะเคื้อ กุลประสูติติลก. 2561) ศึกษาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อู่ยรอมมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ทนุบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการดำเนิน กิจกรรมชุมชนที่มีแกนนำและสมาชิกที่มีความเข้มแข็ง เสียสละ ย่อมส่งผลให้ทนุบุคคลมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ นอกจากนี้ การพึ่งพาตนเองของชุมชนด้วยการหาทุนเงินจะทำให้ชุมชนสามารถดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้ยั่งยืน มากขึ้นและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาสุขภาพ ใช้กระบวนการกลุ่มในการกำหนดข้อตกลง ผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในการออกกำลังกายทำให้สุขภาพดีขึ้น มีการจัดกิจกรรม รายเดือน ผู้สูงอายุมีศักยภาพเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ มีการแสวงหาและใช้ทุนทางสังคมได้อย่างเหมาะสม

จรัญญา วงษ์พรหม ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ นวลฉวี ประเสริฐสุข และนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (จรัญญา วงษ์พรหม; และคนอื่น ๆ.) ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์หลักคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาบริบทและ การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุ และ เสนอแนวทางที่เหมาะสม เพื่อพัฒนานากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุ โดยใช้

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) ซึ่งประกอบไปด้วย กระบวนการวิจัย (Research = R) กระบวนการพัฒนากิจกรรม (Development = D) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการบนฐานของชุมชน (Community-based Action Research-CAR) ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความสุขความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถสนองตอบต่อคุณภาพชีวิตใน 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา/การเรียนรู้ เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมร่วมดำเนินการกับชุมชน เกิดการบูรณาการความรู้ และเกิดความยั่งยืนของการดำเนินการต่อเนื่องของชุมชนที่ประกอบด้วย แกนนำผู้สูงอายุ คนวัยอื่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน

ไพบูลย์ พงษ์แสงพันธ์, ยุวดี รอดจากภัย (ไพบูลย์ พงษ์แสงพันธ์; และยุวดี รอดจากภัย. 2557) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุในชุมชนประกอบด้วย การจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการวางแผนดำเนินงานอย่าง มีส่วนร่วม และกำหนดประเด็นในการส่งเสริมสุขภาพสูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน ผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชน เข้าใจแนวคิดและกระบวนการส่งเสริมสุขภาพมากขึ้น โดยประยุกต์แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ แนวคิดการสร้างพลังอำนาจ และ แนวคิดการทำงานโดยอาศัยภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็ง ให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพด้านการส่งเสริมสุขภาพด้วยตนเอง และเกิดการปฏิบัติด้านพฤติกรรม ส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม

ศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล พิไลพร สุขเจริญ และสมจิตร พะยอมยงค์ (ศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล; พิไลพร สุขเจริญ; และสมจิตร พะยอมยงค์. 2560) ศึกษารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุด้านการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณ ด้านการ จัดการความเครียด และด้านการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นมีการปฏิบัติตนเป็นกิจวัตร ด้านความความรับ ผิดชอบต่อสุขภาพและด้านการบริโภคอาหารและโภชนาการมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง ด้านกิจวัตรประจำวันและ การออกกำลังกายมีการปฏิบัติบางครั้ง รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย การเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการดูแลเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ การจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพ และคัดกรองความเสี่ยง การจัดการความรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ และการพัฒนาผู้สูงอายุ ภาวะพหุพลัง การนำไปขยายผลควรศึกษาความเฉพาะของบริบท

วรทัยา ธรรมกิตติภพ, พีรพงศ์ ทิพนาค, วิทยา เบญจาทิกุล (2558) ศึกษากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดการธุรกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชน พบว่า กระบวนการเรียนรู้ใช้จากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสำรวจความต้องการ มีความสนใจในการจัดตั้งกลุ่มร่วมกัน ผู้นำกลุ่มเริ่มหาความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มและความรู้ก่อนและขยายผลความรู้ไปยังสมาชิกที่สนใจ ใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเตรียมสมาชิกของชุมชนให้มีความรู้ จากนั้นให้สมาชิกเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

การเรียนรู้แบบพหุวัย

การเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational Learning) เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนวัยต่าง ๆ ในชุมชนทั้งวัยสูงอายุ วัยทำงาน วัยรุ่น และวัยเด็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมและสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนทุกคน ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยตระหนักถึงการเรียนรู้แนวทางการปฏิรูป เน้นมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนในลักษณะความเป็นหุ้นส่วนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยความเชื่อในศักยภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ของชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นพลวัต เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน (ระวี สัจจโสภณ. 2559)

ความหมายของการเรียนรู้แบบพหุวัย

National Council on Aging (1981) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational Learning) ไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแบ่งปันประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างวัย ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

Sally Newman and Alan Hatton-Yeo (2008) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ โดยเชื่อว่าคนในแต่ละวัยสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยการส่งต่อและแลกเปลี่ยนความรู้ การทำงานและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์ของคนแต่ละรุ่น

Centre for Intergenerational Practice (2008) ได้ให้ความหมายของ การเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational learning) เป็นการปฏิบัติร่วมกันมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำพาคนมาร่วมกันในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และเป็นประโยชน์ร่วมกันซึ่งจะส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพระหว่างคนรุ่นใหม่มากขึ้นและก่อให้เกิดการสร้างชุมชนที่เหนียวแน่นขึ้น การฝึกปฏิบัติระหว่างกลุ่มคือการรวมตัวกันโดยอาศัยทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนต้องให้ทุกคนและคนรอบข้าง

European Map of Intergenerational Learning (2017) ได้อธิบายถึง การเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational learning) คือวิธีที่คนทุกเพศทุกวัยสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเรียนรู้แบบพหุวัย เป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยที่คนรุ่นทำงานร่วมกันเพื่อที่จะได้รับทักษะค่านิยมและความรู้

นอกเหนือจากการถ่ายทอดความรู้ การเรียนรู้แบบพหุวัยจะส่งเสริมความสัมพันธ์ในการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ และช่วยในการพัฒนาทุนทางสังคมและความสามัคคีของสังคม จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้แบบพหุวัย คือการรวบรวมคนจากหลายชั่วอายุคนในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และเป็นประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจะส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพระหว่างคนรุ่นใหม่มากขึ้นและก่อให้เกิดการสร้างชุมชนและละแวกใกล้เคียงที่ผู้คนเคารพซึ่งกันและกันและเชื่อมต่อกัน การเรียนรู้แบบพหุวัยจะอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรในเชิงบวกที่ทั้งเยาวชนและรุ่นก่อน ๆ จะต้องให้ความสำคัญกับคนอื่นและคนรอบข้าง

Welsh Local Government Association and Beth Johnson Foundation (2012) ได้นิยามความหมายการเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational learning) คือ การแบ่งปันทักษะประสบการณ์ความสำเร็จและความสามารถของผู้คนเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน เป็นการเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเองและลดการยกเว้นสำหรับแต่ละบุคคลและชุมชน รวมทั้งเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบของผู้สูงอายุและวัยหนุ่มสาวที่มีระหว่างกัน ส่งเสริมความเข้าใจที่ดีระหว่างคนรุ่น และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น

International Consortium for Intergenerational Programs ได้นิยาม การเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational Learning) เป็นเครื่องมือทางสังคมที่จะสร้างการแลกเปลี่ยนทรัพยากรอย่างมีเป้าหมายต่อเนื่องและการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงวัยกับเด็กรุ่นหลัง ๆ รวมทั้งยังเป็นตัวช่วยในการติดต่อสื่อสารระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ การสื่อสารช่วยให้ผู้ใหญ่อสามารถช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการฟัง แสดงความคิดเห็น และให้คำแนะนำ และมีบทบาทสำคัญในชีวิตของผู้ที่สูงวัยกว่าตลอดจนยังบรรเทาความโดดเดี่ยว ความเศร้าเหงาน

European Network for Intergenerational Learning (2012) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational learning) ว่า เป็นการเรียนรู้ระหว่างวัย ที่ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบทางเดียวระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า แต่เป็นการเรียนรู้ที่ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งที่เป็นการเรียนแบบทางการและไม่ทางการ โดยมีความมุ่งหมายในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนทั้งสองวัย ดังนั้นครอบครัวหรือชุมชนมีส่วนร่วมสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ดังกล่าว รวมถึงการสนับสนุนด้านอื่น ๆ ด้วย

ระวี สัจจโสภณ (2559) ได้นิยามความหมายของการเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational Learning) หมายถึง การเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ผ่านความสัมพันธ์ต่างช่วงวัย เกิดจากการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างรุ่นต่อรุ่น โดยการเรียนรู้แบบนี้มุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติร่วมกันรวมถึงการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันระหว่างวัย

ฐิติกาญจน์ อัครกุล (2561) ได้นิยามความหมายของการเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational Learning) ว่าเป็นแนวทางที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกลุ่มคนที่มีวัยแตกต่างกัน โดยเป็นกระบวนการที่เปิดพื้นที่ให้บุคคลที่มีวัยแตกต่างกันได้มาปฏิสัมพันธ์ร่วมกันผ่านกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนทักษะและองค์ความรู้ระหว่างกัน และเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างวัยในชุมชน

สรุปการเรียนรู้แบบพหุวัย (Intergenerational Learning) เป็นการเรียนรู้ระหว่างวัย สร้างความสัมพันธ์ต่างวัย โดยการนำศักยภาพและความแตกต่างของคนทุกวัยมาเกื้อหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ผ่านกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ แลกเปลี่ยนถ่ายทอดการเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยพัฒนาส่งเสริมองค์ความรู้และทักษะของคนทุกวัยในชุมชน ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและเคารพในความแตกต่างระหว่างคนในช่วงวัยต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ผ่านการมีส่วนร่วมระหว่างคนทุกวัยในชุมชนได้

รูปแบบการเรียนรู้แบบพหุวัย

International Consortium for Intergenerational Practice (2002) ได้นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบพหุวัย ดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยมีคนต่างวัยอย่างน้อยสองวัย คือวัยเด็กและวัยผู้สูงอายุ
2. การเรียนรู้ที่คนต่างวัยเรียนรู้เกี่ยวกับโลก บุคคลที่เกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้อง
3. การเรียนรู้ของคนต่างวัยที่เกิดขึ้นในลักษณะการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ หรือ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเตรียมทักษะชีวิตในสังคม

Sally Newman and Alan Hatton-Yeo (Newman Sally. 2008) ได้เสนอลักษณะการเรียนรู้แบบพหุวัยที่สำคัญ ได้แก่

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข

2. การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง
3. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลในวัยอื่น
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

Hatton-Yeo and Ohsako (2005) แบ่งรูปแบบการเรียนรู้แบบพหุวัย ดังนี้

1. การให้ความรู้หรือจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกวัย
2. การสร้างทัศนคติที่ดีระหว่างวัย
3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกคนที่เกี่ยวข้อง
4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับคนทุกวัยผ่านการพัฒนาสังคมในบริบทของแต่ละชุมชน

จิตติกาญจน์ อัครกุล (จิตติกาญจน์ อัครกุล. 2018) ได้สรุปรูปแบบการเรียนรู้แบบพหุวัยแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. ผู้สูงอายุให้บริการเด็กหรือเยาวชน เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีพฤฒิพลังหรือเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เข้ามาเป็นอาสาสมัครเพื่อทำกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชนในชุมชนของตนเอง เป็นการใช้ประสบการณ์ของตนเอง เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน
2. เด็กหรือเยาวชนให้บริการผู้สูงอายุ มีลักษณะที่เด็กหรือเยาวชนทำงานเป็นอาสาสมัครผ่านการจัดกิจกรรมหรือสอนทักษะที่จำเป็นให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งจะจัดโดยสถาบันการศึกษา
3. ผู้สูงอายุและเด็กหรือเยาวชนให้บริการซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ระหว่างวัยเพื่อให้ผู้สูงอายุและเด็กมีปฏิสัมพันธ์กัน สร้างความสัมพันธ์และทัศนคติที่ดีต่อกัน
4. บุคลากรเป็นผู้ให้บริการเป็นหลัก เป็นรูปแบบที่หน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุหรือเด็กที่มีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร

หลักการเรียนรู้แบบพหุวัย

การเรียนรู้แบบพหุวัย เป็นการเรียนรู้จากความสัมพันธ์ที่ต่างวัยกัน มีลักษณะทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยที่มีความมุ่งหมายในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเยาวชนและผู้สูงอายุ การเรียนรู้แบบพหุวัยต้องอาศัยแนวคิดของความรับผิดชอบร่วมกัน (European Network for Intergeneration Learning, 2012)

ระวี สัจจโสภณ (ระวี สัจจโสภณ. 2559) ได้เสนอหลักการเรียนรู้แบบพหุวัยประกอบด้วย

1. ผลประโยชน์ (benefit) คือ ประโยชน์ที่ได้รับระยะยาวจากการเรียนรู้แบบพหุวัย ประโยชน์สำหรับคนทุกวัยได้รับ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุคือ การได้ตอบแทนสังคม การเรียนรู้ที่จะเข้าใจเด็กมากขึ้น เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ได้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองให้เป็นประโยชน์กับชุมชน ได้พัฒนาทักษะและเทคโนโลยีใหม่สำหรับเด็กได้รับประโยชน์ คือ ความภาคภูมิใจในตนเองและความมั่นใจ ความเข้าใจในสภาวะของผู้สูงอายุ โดยการเรียนรู้ระหว่างกัน ได้เห็นคุณค่าระหว่างกัน เกิดความเคารพ การยอมรับ การไว้วางใจ และสัมพันธภาพระหว่างวัย สำหรับชุมชน เป็นการสร้างเสริมเครือข่ายทางสังคม ลดความขัดแย้งระหว่างวัยในชุมชน สร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2. การตอบแทนกันและกัน (reciprocity) หรือภาวะถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ คือ ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระหว่างกัน สำหรับผู้สูงอายุได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีจากเด็ก ในขณะที่เด็กได้เรียนรู้คุณค่าและประสบการณ์จากผู้สูงอายุ จุดเน้นของหลักการนี้คือ การเรียนรู้แบบสองทาง ระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องจัดให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันอันเป็นกลยุทธ์สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพหุวัย

3. การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) เป็นแนวคิดที่อธิบายกระบวนการทางสังคม การแสดงถึงการยอมรับและชื่นชม การส่งเสริม การพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถของบุคคลในการตอบสนองความต้องการของตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่า ตนเองสามารถควบคุมความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของตนเองได้ การเคารพระหว่างกัน การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ ความห่วงใย และกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม จึงจะทำให้การเรียนรู้แบบพหุวัยประสบความสำเร็จ

Susana Villas-Boas, Albertina Oliveira, Natália Ramos (2014) ได้เสนอปัจจัยที่จะทำให้การเรียนรู้แบบพหุวัยประสบความสำเร็จ ได้แก่

1. ควรตอบสนองความต้องการของชุมชนและบริบทของท้องถิ่นและในด้านความต้องการและความสนใจของผู้เข้าร่วม
2. ทุกคนที่เกี่ยวข้องควรให้ใช้และได้รับประโยชน์การเรียนรู้ร่วมกัน และจะส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาไปในทางที่ดี

3. เพื่อให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนและจัดการที่ดี รวมถึงคนทุกวัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

4. มีการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถาบันการศึกษา ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนรู้หรือการจัดการฝึกอบรม

5. มีการประเมินผลตลอดการจัดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ รวมทั้งสามารถปรับกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมได้ตลอดเวลา

Sally Newman (1998) ได้เสนอการเรียนรู้แบบพหุวัย ซึ่งประกอบด้วย

1. ชุมชน (community) การเรียนรู้แบบพหุวัย จะเกิดขึ้นภายใต้บริบทของชุมชน ชุมชนจะเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน ตลอดจะเป็นสถานที่ในการดำเนินการกิจกรรม

2. สถาบันหรือองค์กร (Institute) ที่เกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการเรียนรู้

3. การบริหารจัดการ (Administration) รูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ

4. การประเมินผล (Evaluation) มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้

5. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (Participants) มีความสนใจในการเรียนรู้

Bressler, Henkin and Adler (2005) ได้เสนอหลักการของการเรียนรู้แบบพหุวัยซึ่งประกอบด้วย

1. การกำหนดบทบาทหน้าที่ (Roles) ของผู้เรียนแต่ละวัย

2. ความสัมพันธ์ (Relationships) ระหว่างชุมชนกับผู้เรียน ระหว่างผู้เรียนแต่ละวัย เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ เชื่อมั่นในการเรียนรู้

3. ความร่วมมือ (Reciprocity)

4. การยอมรับการมีส่วนร่วม (Ongoing recognition of each participant's contributions to the program)

5. ความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน (Capacity to respond to community needs)

Great Britain, Granville (2002) ได้เสนอหลักการของการเรียนรู้แบบพหุวัยซึ่งประกอบด้วย

1. การวางแผนและบริหารจัดการ (Project planning and management)

2. การทำงานเป็นหุ้นส่วน (Partnership working)

3. การมีต้นแบบเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ (The presence of champions)
4. การพัฒนาศักยภาพของชุมชน (Developing the capacity of communities)
5. การส่งเสริมการรวมตัวทางสังคม (Promoting social inclusion)
6. การสร้างผลประโยชน์สำหรับคนทุกวัย (Benefits to participants for everyone and not only for some)
7. การเตรียมตัวของคนในแต่ละวัย (Preparing the generations)
8. ความสามัคคีความร่วมมือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (solidarity, collaboration and mutual)
9. การประเมินเชิงประจักษ์ (The need for an evidence base)

EPALE (2019) ได้นำเสนอกระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้แบบพหุวัย ดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจว่าการเรียนรู้ระหว่างรุ่นสามารถสร้างความแตกต่างที่สำคัญได้อย่างไร การเข้าใจบทบาทระหว่างเยาวชนและผู้สูงอายุ ธรรมชาติของคนแต่ละวัย และที่สำคัญกิจกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยได้อย่างแท้จริง
2. การสร้างผลประโยชน์ร่วมกันของคนแต่ละวัย กิจกรรมจะต้องเหมาะสมและเป็นที่น่าสนใจของคนทุกวัย ในลักษณะ Wins-Wins Situation การสร้างประสบการณ์ร่วมกันระหว่างการเรียนรู้และทำกิจกรรม และการทำกิจกรรมจะต้องมีความต่อเนื่อง
3. เข้าใจถึงความต้องการและแรงจูงใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีศักยภาพ แรงจูงใจของผู้สูงอายุมักจะต้องการพัฒนาทักษะและความรู้ สำหรับเยาวชนมักจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน
4. การให้ความสำคัญการเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำเป็นต้องใส่ใจภูมิหลัง ประสบการณ์ การรับรู้ การสร้างความเชื่อมั่น ค้นหาความคาดหวังของการมีส่วนร่วมกิจกรรม
5. การเตรียมความพร้อมของคนแต่ละวัย มีการพูดคุยกับคนแต่ละกลุ่มวัยถึงความต้องการ การคาดหวังจากคนอีกกลุ่มหนึ่ง ทำความเข้าใจในภูมิหลังของคนแต่ละวัย และจะต้องเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
6. สร้างความเชื่อมั่นในกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัย สามารถพัฒนาทักษะที่ต้องการได้ และจะต้องมีผู้นำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

7. เนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องเป็นประโยชน์ของคนทุกกลุ่มวัย เพื่อการเรียนรู้ระหว่างวัย เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้สถานที่เรียนจะต้องมีความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม

Corrigan, McNamara, O'Hara (2013) ได้เสนอหลักการของการเรียนรู้แบบพหุวัย ซึ่งประกอบด้วย

1. ผลประโยชน์ร่วมกันและซึ่งกันและกัน: ทุกรุ่นที่เข้าร่วมควรได้รับผลประโยชน์
2. บริบทของความต้องการและทัศนคติของวัฒนธรรมนั้นแตกต่างกัน วิธีการที่นำมาใช้ในพื้นที่หนึ่งอาจไม่ทำงาน ในพื้นที่อื่นเนื่องจากความแตกต่าง
3. การมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมควรมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการจัดกิจกรรมและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน
4. การมีส่วนร่วมข้ามรุ่นเพื่อเน้นการเชื่อมต่อในเชิงบวกโดยมีจุดประสงค์ในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเชื่อมต่อได้ดีขึ้นด้วยทุนทางสังคมและความเป็นพลเมืองที่เพิ่มขึ้น
5. สร้างจุดแข็งเพื่อความสำเร็จความเข้าใจและความเคารพซึ่งกันและกัน
6. การพบปะซึ่งกันและกันหมายความว่าพวกเขาสามารถสำรวจว่าพวกเขาเป็นใครจริง ๆ และสิ่งที่พวกเขาต้องได้รับจากกันและกัน
7. การวางแผนที่ดี พยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกซึ่งเป็นส่วนเพิ่มเติมของกระบวนการที่เกิดขึ้น
8. ขยายประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญให้มีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้นและคิดอย่างกว้างขึ้นเกี่ยวกับวิธีการทำงานของพวกเขา

สรุปหลักการของการเรียนรู้แบบพหุวัย ประกอบด้วย ผลประโยชน์ (benefit) คือ ประโยชน์ที่ได้รับระยะยาวจากการเรียนรู้แบบพหุวัย ประโยชน์สำหรับคนทุกวัยได้รับ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การตอบแทนกันและกัน (reciprocity) หรือภาวะถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ คือความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระหว่างกัน และ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) เป็นแนวคิดที่อธิบายกระบวนการทางสังคม การแสดงถึงการยอมรับและชื่นชม การส่งเสริม การพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถของบุคคลในการตอบสนองความต้องการของตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

ตาราง 4 การศึกษาการเรียนรู้แบบพหุวัย

การเรียนรู้แบบพหุวัย	ระวี สัจใจโสภณ (2559)	ฐิติกาญจน์ ธีธรรณกุล (2561)	International Consortium for Intergenerational Practice (2002)	Hatton-Yeo and Ohsako (2005)	Bressler, Henkin and Adler (2005)	Corrigan, McNamara, O'Hara (2013)	European Network for Intergenerational Learning (2012)	Susana Villas-Boas, Albertina Oliveira, Natália Ramos (2014)	EPAL (2019)
1. ผลประโยชน์	/	/	/	/	/	/	/	/	/
2. การตอบแทนกันและกัน	/	/	/	/	/	/	/	/	/
3. การเสริมสร้างพลังอำนาจ	/	/	/	/	/	/	/	/	/
4. การปฏิสัมพันธ์ต่างช่วงวัย	/	/	/	/	/	/	/	/	/
5. การสร้างทัศนคติที่ดี	/	/	/	/	/	/	/	/	/
6. การประเมินผลเพื่อปรับกิจกรรม	/	/	/	/	/	/	/	/	/
7. การเตรียมตัวของคนในแต่ละวัย	/	/	/	/	/	/	/	/	/

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบพหุวัย

วิชานันท์ ม่วงสกุล (วิชานันท์ ม่วงสกุล. 2558) ได้เสนอว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังถือได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคตเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและเศรษฐกิจ การเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกวัยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเองและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จากแนวคิดพัฒนาพลัง (Active Ageing) ขององค์การอนามัยโลก อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพลัง ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) มีสุขภาพที่ดี (Healthy) 2) มีความมั่นคงหรือการมีหลักประกันในชีวิต (Security) และ 3) มีส่วนร่วม (Participation) โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีพัฒนาพลัง (Active Ageing) เช่นกัน เริ่มจากผู้สูงอายุต้องส่งเสริมให้เกิดการดูแลตนเองให้เหมาะสมกับโรคหรือความเจ็บป่วยที่มี ตลอดจนกระตุ้นให้ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพและมีกลุ่มในสังคมโดยอาศัยเทคโนโลยีมาเชื่อมต่อกับสังคมให้กับผู้สูงอายุเหล่านี้ให้ได้ทำกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น ทำให้ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือหวาดเหวในด้านการครอบครัวยุคใหม่ให้การยอมรับนับถือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ไปมาหาสู่หรือเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุเหล่านี้ด้านชุมชนควรเปิดโอกาสให้มีพื้นที่ในชุมชนให้สามารถทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุด้วยกันเองหรือพหุวัย เพื่อให้เกิดการความสัมพันธ์ของคน

ในชุมชนรวมถึงส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและเสริมรายได้ให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ตลอดจนรัฐบาลต้องวางแผนงานในทุกหน่วยงานเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังอย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะด้านสุขภาพและรายได้

Sally Newman (Newman Sally. 2008) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบพหุวัยในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย แคนาดา แอฟริกาใต้ ออสเตรเลีย สเปน สวีเดน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา พบว่า นโยบายในระดับโลกให้ความสนใจในการจัดการเรียนรู้แบบพหุวัย เพราะสังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัย ดังนั้นการจัดให้ผู้สูงวัยที่มีโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ให้คนรุ่นใหม่ การเรียนรู้ในชุมชนระหว่างกันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้สูงอายุสามารถเป็นทรัพยากรที่ดีในชุมชน และเป็นต้นแบบในการสร้างคนรุ่นใหม่ได้

MARIA RAQUEL PATRÍCIO, ANTÓNIO OSÓRIO (Patrício Maria Raquel; และ Osório António. 2016) ได้เสนอว่า การเรียนรู้แบบพหุวัยในการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้น เป็นการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ ทำให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุจะได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์กับคนที่มีอายุน้อยกว่าเป็นการสนับสนุนและช่วยในการเรียนรู้การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนและสร้างความเข้าใจในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัย

Yuxiang (Chris) Zhao, Yutian Shi, Qinghua Zhu (Yuxiang Zhao; Yutian Shi; และ Qinghua Zhu. 2017) ได้เสนอรูปแบบการวิจัยเพื่อสร้างเสริมทักษะด้านสื่อในกลุ่มผู้สูงวัย โดยให้การเรียนรู้ร่วมกันกับคนต่างวัยที่มีอายุน้อยกว่า ทำให้เกิดการจัดการความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้สูงวัย การเรียนรู้แบบพหุวัยไม่เป็นเพียงแค่การแลกเปลี่ยนความรู้เท่านั้น แต่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่กลมกลืนระหว่างวัย ลดช่องว่างในการสื่อสารระหว่างกัน การจัดการอบรมโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบพหุวัย เริ่มจากกระตุ้นความสนใจซึ่งกันและกันระหว่างคนสองวัย มีการสร้างคู่มือการเรียนรู้เกี่ยวกับดิจิทัล คนที่มีความอายุน้อยจะทำหน้าที่เปรียบเสมือนพี่เลี้ยงในการเรียนรู้ ซึ่งผู้สูงอายุสร้างเลือกรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างอิสระตามความสนใจ ซึ่งจะเป็นในรูปแบบออนไลน์หรือออฟไลน์ก็ได้

ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ

สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศและเป็นสังคมผู้สูงอายุในเวลาเดียวกัน คนที่ช่วงวัยไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ซึ่งในปัจจุบันเครื่องมือเทคโนโลยีการสื่อสารและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีพลังในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของคนเป็นอย่างมาก ดังนั้นการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่จึงจำเป็นสำหรับคนทุกวัย อย่างไรก็ตามยังพบว่า

ปัจจุบันผู้สูงอายุยังมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศน้อยกว่าคนกลุ่มอายุอื่น โดยที่ในสหรัฐอเมริกา พบว่า มีผู้สูงอายุเพียง ร้อยละ 21.0 ที่มีคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง และมีเพียงร้อยละ 8.8 ที่คอมพิวเตอร์สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้รู้คอมพิวเตอร์ (Computer literate) เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีโอกาสในการเรียนรู้และเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศน้อยกว่าคนกลุ่มอายุอื่น ๆ สำหรับประเทศไทย พบว่า ผู้สูงอายุมีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตในปี พ.ศ. 2559-2561 คิดเป็นร้อยละ 6, 8.5 และ 10.29 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2562)

เมื่อสัดส่วนของผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น การส่งเสริมผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบันให้เรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีทักษะสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสาร มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ สามารถใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขกับตนเองและชุมชนรอบตัว โดยสามารถสื่อสารกับคนในครอบครัว สืบค้นข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับตนเองได้อย่างถูกต้อง เทคโนโลยีการสื่อสารกับผู้สูงอายุล้วนมีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ในแง่ทฤษฎีบทบาททางสังคม (Role Theory) ปัจจัยด้านอายุเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่กำหนดบทบาทของแต่ละบุคคล ผู้สูงอายุจะมีบทบาทและการปรับตัวเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้นย่อมอยู่การยอมรับบทบาทของตนเองในแต่ละช่วงอายุ การแชต (Chat) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ล้วนเป็นอีกช่องทางของการสร้างบทบาทใหม่ให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ที่บ้านได้ อาทิ การเป็นประธานกลุ่ม ประธานชมรม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนบทบาทความสัมพันธ์ในครอบครัว การติดต่อ บุตรหลานผ่านสื่อสมัยใหม่ จนกระทั่งมีการเรียกร้องให้เกิดการเปิดสอนการใช้โปรแกรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ เทคโนโลยีการสื่อสารยังเป็นส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์ ปรีกษาหารือ ในการที่จะช่วยเหลือสังคมได้ด้วย สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างมีความสุขอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเหมาะสม โดยมีบทบาทเป็นผู้ใหญ่และผู้รับประโยชน์จากสังคมเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในสังคม (จิตินันท์ วัฒนิล. 2559, วีรณัฐ โรจนประภา. 2559, กวีพงษ์ เลิศวัชรและกาญจน์ศักดิ์ จารุपाल. 2555)

ดังนั้นทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพจึงมีความสำคัญกับผู้สูงอายุในปัจจุบัน ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO. 2012) ให้คำจำกัดความ ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ (Health Information Literacy) คือ ทักษะทางสังคมและปัญญาที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและความสามารถของบุคคล เพื่อให้เข้าถึง เข้าใจและใช้สารสนเทศที่ได้รับในการส่งเสริมและดำรงรักษาสุขภาพ เป็นนิยามที่ให้ไว้เป็นแนวทางแก่นานาประเทศนำไปใช้เป็นฐานและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยความหมายดังกล่าวนี้ได้สะท้อนว่า ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ (Health Information Literacy)

คือ ระดับความรู้ ทักษะ และความมั่นใจ ส่วนบุคคลที่จะปฏิบัติเพื่อให้มีสุขภาพดี ต่อมาทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ (Health Information Literacy) เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาสุขภาพที่กำหนดอยู่ในกรอบนโยบายสุขภาพของประเทศสมาชิกในยุโรป ในปี ค.ศ. 2020 กลยุทธ์การดำเนินการต้องสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการและมอบอำนาจการตัดสินใจ ทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ กระตุ้นส่งเสริมให้เกิดกระบวนการ ทั้งระบบ เกิดการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ (Health Information Literacy) ตั้งแต่ระดับปัจเจกสู่ระดับชุมชนและสร้างบริบทสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสนับสนุนสุขภาพ (Kicbusch. 2013)

นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความ ว่า ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ (Health Information Literacy) คือ ทักษะของบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดให้สามารถในการเข้าถึง เกาะติดกับข้อมูลข่าวสารและบริการ หาข้อมูล เข้าใจ ประเมินข้อมูลข่าวสารทางสุขภาพ เพื่อทำให้เกิดการตัดสินใจจัดการภาวะเงื่อนไขทางสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมถึงองค์กรด้านสุขภาพ The Ad Hoc Committee on Health Literacy for the Council on Scientific Affairs of the American Medical Association (1999) The Center for Health Care Strategies Inc. (2000) Institute of Medicine: IOM (2004) HLS-EU Consortium (2012) ที่ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับ ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ (Health Information Literacy) เป็นระดับความสามารถของบุคคลในการได้รับ การจัดการ การเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการตัดสินใจที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับทักษะ ของบุคคลในการเผชิญกับสถานการณ์สุขภาพ รวมทั้งปัจจัย ด้านระบบดูแลสุขภาพ ระบบการศึกษา บริบททางสังคม ชุมชนและวัฒนธรรม (Pleasant A., Kuruville S. 2008; Mitchell SE Sadikova E, Jack BW, Paasche-Orlow, MK. . 2012; Ishikawa H., Nomura, K., Sato, M., Yano, E. . 2008; Sorensen K Brouck SVD, Fullam J, et al. . 2012; HALLOWS KRISTEN M. 2013)

ซึ่งสอดคล้องกับ Nutbeam (D. Nutbeam. 2008) นิยามไว้ดังนี้ (1) ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทาง สังคมที่กำหนดแรงจูงใจ และความสามารถเฉพาะบุคคลในการเข้าถึง ทำความเข้าใจและใช้ข้อมูลเพื่อให้เกิด สุขภาพที่ดี รวมทั้งการพัฒนาความรู้และทำความเข้าใจในบริบทด้านสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และ แรงจูงใจ เพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมด้วยตนเอง (2) สมรรถนะของบุคคลที่สามารถ เข้าถึง เข้าใจ ประเมิน ใช้ความรู้และสื่อสารเกี่ยวกับสารสนเทศด้านสุขภาพตามความต้องการ เพื่อส่งเสริมและรักษา สุขภาพที่ดีตลอดชีวิต และ (3)

ทักษะทางสังคมและการคิดวิเคราะห์ที่กำหนดแรงจูงใจ และความสามารถของ บุคคล ในการเข้าถึงข้อมูล เข้าใจ และใช้ข้อมูลเพื่อส่งเสริมและรักษาสุขภาพ

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (2541) ได้ให้ความหมายของ ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ (Health Information Literacy) คือ ทักษะทางการรับรู้และทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดแรงจูงใจ รวมถึง ความสามารถของปัจเจกบุคคลในการที่จะเข้าถึง เข้าใจ และใช้ข้อมูลในวิธีการเพื่อส่งเสริมและบำรุง รักษาสุขภาพของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2560) ได้ให้ความหมาย ว่าเป็นความรอบรู้ด้านสุขภาพ ความรอบรู้และความสามารถด้านสุขภาพของบุคคลในการที่จะกลั่นกรอง ประเมินและตัดสินใจ ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เลือกใช้บริการและผลิตภัณฑ์สุขภาพได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ หมายถึง ระดับความสามารถของบุคคลในการใช้ทักษะทางด้านการคิดด้วยปัญญาและทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการเข้าถึง ทำความเข้าใจ และประเมินข้อมูลข่าวสารทางสุขภาพและบริการทางสุขภาพที่ได้รับจากบุคลากรด้านสาธารณสุข สื่อที่เผยแพร่ตามช่องทางต่าง ๆ และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการจูงใจและการตัดสินใจเลือกวิถีทางในการดูแลตนเอง จัดการสุขภาพตนเองเพื่อป้องกันและคงรักษาสุขภาพที่ดีของตนเองไว้เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับทักษะสารสนเทศ แต่มุ่งเน้นไปในทิศทางการจัดการข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จะใช้นิยาม กรอบมาตรฐาน องค์ประกอบ คุณลักษณะ สมรรถนะ และตัวบ่งชี้ของทักษะสารสนเทศ มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งได้มีนักวิชาการให้คำจำกัดของทักษะสารสนเทศ ดังนี้

Glister (1997) ได้นิยามว่าเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจและใช้สารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ จากแหล่งที่มาของสารสนเทศด้วยคอมพิวเตอร์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงความเข้าใจในการทำงานกับทรัพยากรสารสนเทศทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์หรือดิจิทัล และนำเสนอสารสนเทศด้วยความรู้ความเข้าใจ

Bawden (2007) กล่าวว่า เป็นความสามารถอ่านและประมวลรายการสารสนเทศในรูปแบบของไฮเปอร์เท็กซ์ (Hypertext) หรือมัลติมีเดีย (Multimedia) ที่สามารถนำไปใช้งานได้

Martin & Grudziecki (2006) ให้ความหมายว่า เป็นความตระหนัก ทักษะ และความสามารถของบุคคลในการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสมและใช้ในการอำนวยความสะดวกในการระบุ (Identify) เข้าถึง (Access) จัดการ (Manage) บูรณาการ (Integrate) ประเมิน (Evaluate) วิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesize) ทรัพยากรดิจิทัล การสร้างความรู้

ใหม่ การแสดงออกโดยการสร้างสื่อและการสื่อสารกับผู้อื่นในบริบทของสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่เฉพาะเจาะจง เพื่อสามารถแสดงออกและสะท้อนทางสังคม

Krumsvik (2007) นิยามว่าเป็นความสามารถที่ใช้สิ่งประดิษฐ์ดิจิทัล บูรณาการส่วนของความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาการเรียนการสอนและความตระหนักถึงผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้

Steele (2009) กล่าวว่า เป็นความสามารถในการค้นหา (Find) ประเมิน (Evaluate) ใช้ (Utilize) และสร้าง (Create) สารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต

Hobbs (2010) กล่าวว่า เป็นความสามารถเข้าถึง (Access) สารสนเทศโดยการระบุแหล่งและสืบค้นสารสนเทศ วิเคราะห์ (Analyze) ข้อความหลายรูปแบบจากจุดประสงค์ของผู้ต่าง ประเมิน (Evaluate) คุณภาพและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่ได้รับ สร้าง (Create) เนื้อหาในหลากหลายรูปแบบ โดยใช้ ภาษา ภาพ เสียง และเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ สะท้อน (Reflect) พฤติกรรมการสื่อสารและการกำกับด้วยตนเองโดยมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีหลักจริยธรรม การปฏิบัติต่อสังคม โดยการทำงานของตนเองและร่วมมือ เพื่อแบ่งปันความรู้และแก้ปัญหาในครอบครัวและชุมชน

American Library Association (2012) นิยามว่า เป็นความสามารถในการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อค้นหา ประเมิน สร้าง และสื่อสารสารสนเทศดิจิทัล เป็นความสามารถที่จำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางเทคนิค

William & Minnian (2007) ให้นิยามทักษะสารสนเทศ ว่าเป็นแนวคิดกว้าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับการสร้าง ความรู้จากแหล่งที่หลากหลาย และการใช้ความคิดแบบมีวิจารณญาณเท่าๆกับการรู้คอมพิวเตอร์ที่เน้นทักษะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

Burniske (2007) นิยามว่าเป็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการรู้กาลเทศะในการใช้ภาษา การมีวิจารณญาณในการประเมินเว็บไซต์ การ วิเคราะห์เนื้อหาที่พบบนเว็บไซต์ และความสามารถในการระบุได้ว่าสารสนเทศใดที่เชื่อถือได้ การมีตรรกะการ คิดที่ถูกต้องและไม่ใช้อารมณ์เป็นใหญ่แต่ให้ความสำคัญกับเนื้อหา (Embedded emotional Content) และที่สำคัญต้องมีการฝึกฝนด้านจริยธรรมและมารยาทบนอินเทอร์เน็ตด้วย

มหาวิทยาลัย Cornell ให้นิยาม ทักษะสารสนเทศในแง่มุมมองของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยว่า เป็นความสามารถในการค้นหา ประเมิน ใช้ประโยชน์ แบ่งปันและสร้างเนื้อหาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นที่รู้กันว่ากิจกรรมที่ทำในฐานะที่เป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยได้แก่ การเขียนรายงาน การสร้างสื่อมัลติมีเดียเพื่อการนำเสนอ และการโพสต์สารสนเทศเกี่ยวกับตนเองหรือการใช้สื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ

ชีวิตประจำวัน และ กิจกรรมทั้งหมดนี้ต้องการการรู้ดิจิทัลในระดับที่แตกต่างกัน อาจเห็นว่าเป็น การถ่ายที่นักศึกษาจะเรียนรู้วิธีการ ทำงานกับสื่อดิจิทัล แต่จริงๆ แล้วหากต้องการประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่แท้จริงยังมีสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ มากกว่านั้น (Cornell University, Cornell Information Technologies, 2009)

The University Library of The University of Illinois (2014) ได้นิยามทักษะสารสนเทศ ไว้ 3 ด้าน คือ 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือสื่อสาร หรือเครือข่ายการค้นหา ประเมิน และ สร้างสารสนเทศ 2) ความเข้าใจและใช้สารสนเทศในรูปแบบและแหล่งที่หลากหลายโดย สารสนเทศเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่านทางคอมพิวเตอร์ และ 3) ความสามารถในการปฏิบัติงานที่มี ประสิทธิภาพ ของบุคคลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

กล่าวโดยสรุป ทักษะสารสนเทศ คือ ความสามารถเข้าถึง (Access) ทำความเข้าใจ (Understand) ประเมิน (Evaluate) คุณภาพและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่ได้รับ สื่อสาร (Communicate) โดยมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีหลักจริยธรรม เพื่อแบ่งปันความรู้และ แก้ปัญหาในครอบครัวและชุมชน

องค์ประกอบของทักษะสารสนเทศ

Bawden (2008) ได้กำหนดองค์ประกอบของการรู้สารสนเทศไว้ 4 ประการ มี ดังต่อไปนี้

1. ทักษะพื้นฐาน (Basic Skills) เช่น การรู้หรือการอ่านออกเขียนได้ (Literacy) และ การรู้คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ (Computer / ICT literacy) สนับสนุนให้เกิด ความเข้มข้นมากกว่าทักษะแบบดั้งเดิม ซึ่งต้องมีการรู้คอมพิวเตอร์ที่จำเป็นต่อการทำงาน จึงถือได้ ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทักษะสารสนเทศ

2. พื้นฐานความรู้ (Background Knowledge) มีความเกี่ยวข้องกับโลกของ สารสนเทศ (The World of Information) และต้องเข้าใจธรรมชาติของทรัพยากรสารสนเทศ (Nature of Information Resources) โดยมีที่มาจากรูปแบบของหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารทางวิชาการ รายงานทางวิชาชีพ และผู้ใช้สารสนเทศเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ ทางห้องสมุด มีความเข้าใจถึง “ห่วงโซ่สิ่งพิมพ์” (Publication Chain) ลำดับจากผู้เขียนสู่ผู้จัดเก็บเอกสาร ผ่านไป ยังบรรณาธิการ สำนักพิมพ์ ผู้จำหน่ายหนังสือ บรรณารักษ์ ถัดจากนั้นเป็นการเข้าสู่ยุค คอมพิวเตอร์ ที่จะความเข้าใจในรูปแบบใหม่ของสารสนเทศ และความเหมาะสมในโลกของ สารสนเทศดิจิทัลนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเป็นผู้ที่มี ทักษะสารสนเทศ

3. สมรรถนะหลักหรือสมรรถนะที่สำคัญ (Central Competencies) ประกอบด้วย 1) การอ่านและความเข้าใจสารสนเทศทั้งรูปแบบดิจิทัลและไม่ใช้ดิจิทัล 2) การสร้างและการสื่อสารสารสนเทศดิจิทัล 3) การประเมินสารสนเทศ 4) การสะสมความรู้ จากหลายแหล่ง 5) การรู้สารสนเทศและ 6) การรู้เท่าทันสื่อเหล่านี้เป็นทั้งทักษะพื้นฐานและ สมรรถนะที่นานาประเทศพยายามประเมินระดับการรู้ดิจิทัลอย่างเที่ยงตรงและเอาจริงเอาจัง

4. ทศนคติและมุมมอง (Attitudes and Perspectives) เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ อย่างเสรี (Independent Learning) และการรู้คุณธรรม/การรู้ทางสังคม (Moral / Social Literacy) ทศนคติและมุมมองนั้น จะเป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดใหม่ของทักษะสารสนเทศและความคิด เก้าของความรู้อุดมคติที่ผ่านมาซึ่งมีทักษะและสมรรถนะไม่เพียงพอ ทศนคติและมุมมองมีรากฐาน มาจากการอบรมจริยธรรมร่วมกับการศึกษาที่เข้มข้น ซึ่งก็มีข้อโต้แย้งถึงความยากที่สุดของการสอน และการปลูกฝังทุกองค์ประกอบ อย่างไรก็ตาม ผู้สอนพยายามใช้สารสนเทศสอนให้ใกล้เคียงกับ การดำเนินชีวิตมากที่สุด ตามแรงกดดัน ของการเปลี่ยนร่าง (Transforming) และโครงสร้าง (Structuring)

Hague และ Payton ได้นำเสนอองค์ประกอบของทักษะสารสนเทศเป็นคู่มือ สำหรับ ผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ทักษะการทำงานในหน้าที่ (Functional Skills) มุ่งเน้นความรู้และทักษะ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบูรณาการกับความรู้วิชาต่าง ๆ เช่น การบูรณา การทางความรู้และทักษะระหว่างวิชาภาษาอังกฤษกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความสามารถในการจินตนาการเชื่อมโยง ระหว่างความคิดและการสร้างสรรค์ผลงาน โดยคำว่า “ความคิดสร้างสรรค์” เป็นการ สร้างผลงาน หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือแนวความคิดใหม่ ๆ หรือ สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่ง ทักษะสารสนเทศเกี่ยวข้องทั้งการใช้อย่างมีวิจารณญาณและการผลิต สื่อสร้างสรรค์ เช่น ผู้เรียน สามารถสร้างเว็บไซต์ด้วยตนเองสำหรับผู้ชมเฉพาะกลุ่ม ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการ จัดการภาพ ตัดต่อวิดีโอ การใส่เสียง นำเสนอสิ่งใหม่ ๆ อย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้ชมเกิดความ ประทับใจตั้งแต่ครั้งแรกของการเข้าชม

3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล (Critical Thinking and Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูล ความคิด สารสนเทศ โดยใช้ ทักษะการให้เหตุผล ร่วมกับสื่อ เพื่อตั้งคำถาม วิเคราะห์ กลั่นกรอง ประเมินสารสนเทศ และสร้างข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสื่อ

ดิจิทัลนั้น ๆ ที่นำมาพิจารณาได้ ทั้งนี้ ยังเป็นการสะท้อน การตีความหมาย และการกำหนด ความสำคัญของเรื่องที่พิจารณา เพื่อทำการตัดสินใจให้ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and Social Understanding) เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจและแบ่งปันความหมายของการสื่อสาร ในแต่ละสังคมและ วัฒนธรรมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจปฏิกริยาที่แสดงออกมา มีลักษณะที่ เหมือนกัน แต่อาจมีความหมายแตกต่างกันเพราะมีความต่างของวัฒนธรรม นั่นเอง รวมทั้ง จะต้องทำความเข้าใจถึงสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่จะทำให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ เข้าใจใน เรื่องต่าง ๆ ได้แหลมคมขึ้น

5. การร่วมมือ (Collaboration) เป็นความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดย ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการสร้างและแบ่งปันความรู้และทำงานร่วมกัน มี ความสามารถอธิบายความคิด และการต่อรองเมื่อความคิดของตนไม่เป็นไป แนวทางเดียวกับ สมาชิกในกลุ่ม ทั้งนี้ยังเป็นการพัฒนาทักษะการโต้แย้ง ความยืดหยุ่น ความร่วมมือ ความ ประนีประนอม และการฟัง

6. ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล (The Ability to Find and Select Information) เกี่ยวข้องกับการที่ผู้เรียนมีวิจรรย์ญาณในการสืบค้นและเลือก เนื้อหาสารสนเทศที่ ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตโดยเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับวิชาที่เรียน ซึ่งหมายถึงการตรวจสอบความ น่าเชื่อถือของสารสนเทศที่ค้นหาได้จากหลายๆ เว็บไซต์

7. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) ความสามารถในการ แสดงความคิด ความเข้าใจ ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถเลือก เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมที่สุดเพื่อใช้ทำงานของตนเอง การสื่อสารที่ดีจำเป็นต้องตระหนักและ พิจารณาถึงความต้องการของผู้ชมและการสื่อสารที่มีความคิด ชับซ้อนด้วยการอธิบายให้ชัดเจน โดยสามารถเลือกรูปแบบ เครื่องมือ และสื่อที่เหมาะสม เพื่อการนำเสนอสารสนเทศอย่างมี ความหมาย

8. ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Safety) เป็นความสามารถทาง การ คิด อย่างมีวิจรรย์ญาณเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการใช้เว็บไซต์ การสื่อสาร การสร้าง และการ ทำงานร่วมกันด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้เรียนต้องพิจารณาว่าพฤติกรรมใดที่นำไป แล้วก่อให้เกิด ความไม่ปลอดภัย และสามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับความปลอดภัยถึง สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในขณะที่ออนไลน์ได้

ACRL กำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศ 5 ประการ สำหรับเป็นตัวบ่งชี้การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังนี้ 1) ทราบความต้องการ สารสนเทศของตน 2) สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ตนต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล 3) สามารถประเมินสารสนเทศและวิเคราะห์แหล่งสารสนเทศในการเลือกสารสนเทศที่ต้องการ 4) ใช้สารสนเทศ ตามความต้องการเฉพาะเรื่องอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ใช้สารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจในเศรษฐกิจ กฎหมายและประเด็นในสังคมรอบข้าง รวมทั้งเข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและถูกกฎหมาย

องค์กร UNESCO ได้พัฒนากรอบการประเมินการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Global MIL assessment framework) (UNESCO, 2013 อ้างถึงใน พิระ จิโรโสภณ และคณะ, 2559) โดยกำหนดแนวทางการวัดออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับความพร้อมของประเทศ กับระดับสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ และได้กำหนด The MIL Competency Matrix ประกอบด้วยการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ 3 กระบวนการ ได้แก่

1. กระบวนการเข้าถึงสื่อ (Access) คือ การรู้ความต้องการ มีความสามารถ ค้นหา เข้าถึง และค้นหาสารสนเทศกับเนื้อหาในสื่อได้ ประกอบด้วยสมรรถนะ หรือความสามารถที่จะ

1.1 ระบุและสื่อสารชัดเจนเกี่ยวกับธรรมชาติ บทบาท และขอบเขตของสารสนเทศ รวมถึงเนื้อหาในสื่อ ผ่านแหล่งที่หลากหลาย

1.2 ค้นหาและระบุตำแหน่งของสารสนเทศและเนื้อหาในสื่อ

1.3 เข้าถึง สารสนเทศเนื้อหาในสื่อที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และถูกต้องตามจริยธรรม รวมถึงการเข้าถึงผู้ให้บริการสารสนเทศหรือผู้ให้บริการสื่อด้วย

1.4 เรียกและจัดเก็บสารสนเทศ และเนื้อหาในสื่อได้ชั่วคราวโดยใช้วิธีการและเครื่องหมายหลากหลาย

2. กระบวนการเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความและประเมินเนื้อหาของสื่อ (Evaluation) ประกอบด้วยสมรรถนะหรือความสามารถที่จะ

2.1 เข้าใจความจำเป็นของผู้ให้บริการสารสนเทศและเนื้อหาในสื่อต่อสังคม

2.2 ประเมินค่า วิเคราะห์ เปรียบเทียบ และประยุกต์ใช้เกณฑ์ในการประเมินสารสนเทศและเนื้อหาในสื่อ รวมถึงผู้ให้บริการสารสนเทศและเนื้อหาในสื่อ

2.3 ประเมินผลและพิสูจน์ความถูกต้องของสารสนเทศและเนื้อหาในสื่อ รวมถึงผู้ให้บริการสารสนเทศและเนื้อหาในสื่อ

2.4 สังเคราะห์และจัดระบบสารสนเทศ และเนื้อหาในสื่อได้

3. กระบวนการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ (Creation) ประกอบด้วยสมรรถนะหรือความสามารถที่จะ

3.1 สร้างและผลิตความรู้ สารสนเทศ และเนื้อหาในสื่อใหม่ ๆ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความสร้างสรรค์และมีจริยธรรม

3.2 สื่อสารข้อมูล เนื้อหาผ่านสื่อ ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานกฎหมายและจริยธรรม โดยใช้ช่องทางและเครื่องมือที่เหมาะสม

3.3 มีส่วนร่วมกับสื่อโดยการแสดงออกความคิดเห็น การสนทนาเพื่อมีส่วนร่วมทางการเมืองและสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม ผ่านช่องทางที่หลากหลายบนพื้นฐานจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.4 เผื่อระวังผลกระทบของสารสนเทศ เนื้อหาในสื่อและข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างและเผยแพร่ขึ้น รวมถึงผู้ให้บริการสารสนเทศ และเนื้อหาในสื่อด้วย

Bowden (2007) กำหนดกรอบของทักษะสารสนเทศไว้ 7 ประการคือ

1. ความสามารถในการสร้างความรู้จากสารสนเทศที่ถูกต้องจากแหล่งต่าง ๆ
2. การมีทักษะการค้นคืนผสมผสานกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการประเมินสารสนเทศที่ค้นได้ โดยมีความ ระมัดระวังในเรื่องความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแหล่งอินเทอร์เน็ต
3. ความสามารถในการอ่านและการทำความเข้าใจสารสนเทศที่ไม่ต่อเนื่องและมีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
4. การตระหนักคุณค่าเครื่องมือรูปแบบเดิมในบริบทร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต
5. การตระหนักในสำคัญของเครือข่ายบุคคล (People network) เสมือนเป็นแหล่งที่ให้ คำแนะนำและให้การช่วยเหลือ
6. ความสามารถในการคัดกรองและจัดการสารสนเทศที่ได้รับเข้ามา
7. ความสามารถในการเผยแพร่ และตรวจสอบสื่อสารสนเทศเท่าๆ กับการเข้าถึงสารสนเทศ

Gilster (1997) ยังได้เสนอความเห็นว่าการที่จะรู้สารสนเทศนั้นควรมีทักษะ 4 ประการ คือ

1. การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต (Internet searching)
2. การเข้าถึงและใช้สารสนเทศบนเว็บไซต์ (Hypertext navigation)
3. ความรู้เรื่องภาษาคอมพิวเตอร์เบื้องต้น (Knowledge assembly)
4. การประเมินเนื้อหาสารสนเทศ (Content evaluation)

คณะกรรมการการศึกษาและการอบรมนอร์เวย์ (2006) กำหนดทักษะสารสนเทศพื้นฐานโดย อธิบายว่าเป็นความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเรียนด้านสังคมศาสตร์ รวมถึงการประเมินการ สืบค้นสารสนเทศ การสำรวจเว็บไซต์ การวิเคราะห์ประเมินแหล่งสารสนเทศ การมีสำนึกที่ดีในการใช้อินเทอร์เน็ต ความสามารถในการเลือกสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อทางวิชาการที่ต้องการ

Cordell (2013) ได้ให้ข้อเสนอเพิ่มเติมโดยเน้นการรู้สารสนเทศระดับบุคคล 5 ประการคือ

1. มีทักษะที่หลากหลาย รวมถึงกระบวนการคิดและเทคนิคที่จำเป็นต้องใช้ในการค้นหา การทำความเข้าใจ การประเมิน การสร้างและการสื่อสารสารสนเทศดิจิทัล
2. สามารถใช้เทคโนโลยีและสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการสืบค้นและเข้าถึงข้อมูล สามารถตีความผลการสืบค้นที่ได้รวมถึงสามารถตัดสินใจในเรื่องคุณภาพของสารสนเทศที่ค้นคืนมาได้
3. มีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความรู้เรื่องสิทธิส่วนบุคคลและการใช้สารสนเทศที่เหมาะสม
4. สามารถใช้ทักษะและเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อนร่วมงาน ครอบครัวและกลุ่มสาธารณะทั่วไป
5. สามารถใช้ทักษะการรู้ดิจิทัลการเข้าร่วมกิจกรรมประชาคมและมีส่วนทำให้เกิดความเคลื่อนไหว แจ้งข่าวสารและการเข้าร่วมในชุมชนอย่างรับผิดชอบ

Society of College, National and University Libraries (SCONUL) ได้กำหนดรูปแบบของทักษะสารสนเทศ ประกอบด้วย

1. การระบุสารสนเทศที่ต้องการ (Identify) เป็นความสามารถของบุคคลในการตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศ โดยบุคคลรับรู้ว่ามีจำเป็นต้องนำสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน การตัดสินใจ หรือ การแก้ปัญหา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ความเข้าใจพื้นฐาน และความสามารถของบุคคล

2.การกำหนดขอบเขตของความรู้ที่ต้องการ (Scope) สามารถระบุประเภทของข้อมูลที่ต้องการ เครื่องมือในการสืบค้นข้อมูล

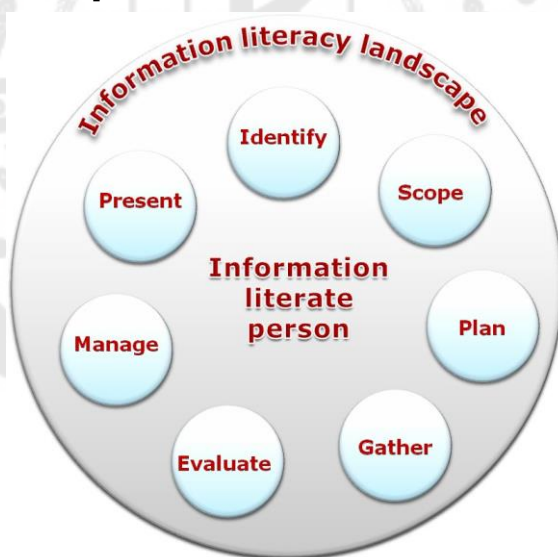
3. การวางแผนในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการ (Plan) การกำหนดยุทธวิธีในการค้นหาข้อมูลในสื่อแต่ละประเภท

4. การเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการ (Gather) พัฒนาการสืบค้นสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ วิธีการสืบค้นข้อมูล

5. การประเมินสารสนเทศที่สืบค้นและเข้าถึงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ (Evaluate) จะต้องสามารถประเมิน เปรียบเทียบสารสนเทศจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

6.การจัดการข้อมูลที่รวบรวมได้ (Manage) การนำข้อมูลหรือสารสนเทศที่ได้ไปใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

7. การนำเสนอ / เผยแพร่ข้อมูล (Present) การเผยแพร่ข้อมูล ถ่ายทอดข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ให้กับผู้อื่นได้



ภาพประกอบ 2 รูปแบบการพัฒนาทักษะสารสนเทศของ SCONUL

รูปแบบการเรียนรู้สารสนเทศ

รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะสารสนเทศของผู้เรียน พัฒนาจากแนวคิด KSA (K-Knowledge, S-Skill, A-Attribute) โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นการสืบค้นและแสวงหาสารสนเทศ เพื่อเป็นรากฐานในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นฐาน เน้นการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การสร้างชุดความรู้ของตนเอง มีการประเมินผลการเรียนรู้ การวิเคราะห์และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่สามารถใช้ในการสืบค้นสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาทักษะสารสนเทศจะต้องบูรณาการทั้งกระบวนการคิด คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ การฝึกฝนให้เป็นผู้รู้สารสนเทศนั้น จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนและเตรียมการอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐาน เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา และตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับสมาน ลอยฟ้า ที่ได้กล่าวว่า ในปัจจุบันการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student centered learning) ซึ่งแนวคิดที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และมุ่งให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยผู้สอนเป็นผู้ดูแลคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ เมื่อมีปัญหาซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้แนวโน้มของการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษายังมุ่งเน้นในเรื่องการเรียนรู้โดย อาศัยทรัพยากรเป็นสำคัญ โดยเน้นแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและ เรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีการสอนซอฟต์แวร์เสริมให้เรียนรู้ และมีการสอนทางไกลโดยใช้สื่อสารสนเทศ เพิ่มขึ้นได้ง่ายขึ้น ให้ผู้เรียนได้คิดอย่างเป็นระบบและประเมินแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการสอนควรเน้นความสามารถเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ มีรูปแบบการสอนแบบฝึกปฏิบัติ เช่น โครงงาน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ช่วยพัฒนาให้มีการรู้สารสนเทศเพิ่มขึ้น และ เรียนรู้ได้เร็ว เพื่อวัดสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเซ็นทรัลควีนส์แลนด์ (Central Queensland University, 2001) ที่มีรูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศผ่านเว็บไซต์ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยปุตรา มาเลเชีย (University Putra Malaysia, 2000) ที่มีโปรแกรมการรู้ สารสนเทศเพื่อช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถค้นหาสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยฝึกอบรมให้ นักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน

หรือ มากกว่านั้น ทั้งนี้ผู้บริหารควรมีนโยบายผลักดันให้มีแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้
สารสนเทศที่หลากหลาย สามารถส่งเสริมและเอื้อให้นักศึกษามีทักษะการรู้ สารสนเทศที่ถูกต้อง
ครบถ้วน และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ควรมีการอบรมระยะสั้น (Training Course)

รูปแบบเรียนรู้ทักษะสารสนเทศ (Martin, 2008) ได้อธิบายดังนี้

ตาราง 5 รูปแบบเรียนรู้ทักษะสารสนเทศ (Martin, 2008)

รูปแบบ	รายละเอียด
Statement	ให้รายละเอียดปัญหาความต้องการข้อมูลนั้นได้อย่างชัดเจน และปฏิบัติตาม ความต้องการนั้น ๆ
Identification	ระบุทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการมาแก้ไข ตอบสนองความต้องการ
Accession	ระบุแหล่งและสืบค้นหาทรัพยากรสารสนเทศได้ตามความต้องการ
Evaluation	ประเมินวัตถุประสงค์ ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของทรัพยากรสารสนเทศ และความเกี่ยวข้องที่จะนำไปแก้ปัญหาความต้องการหรือนำไปใช้ได้
Interpretation	ตีความหมายของทรัพยากรที่สืบออกมา
Organization	การจัดการและจัดหมวดหมู่ของทรัพยากรในแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการ แก้ปัญหาและนำไปใช้เพื่อความสำเร็จ
Integration	บูรณาการทรัพยากรสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา
Analysis	วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศที่จะนำไปใช้เป็นรูปแบบที่จะเป็นแนวทางการ แก้ปัญหา
Synthesis	สังเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อสร้างแนวทางใหม่ที่จะนำไปประยุกต์ใช้
Creation	สร้างสรรค์สารสนเทศใหม่ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่เป็นองค์ความรู้ของ ตนเอง ในการแก้ปัญหา
Communication	สื่อสารกับผู้อื่นที่ต้องการแก้ปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกับตนเอง
Dissemination	เผยแพร่นำเสนอแนวทาง ถ่ายทอดความรู้ใหม่ที่ตนเองได้วิเคราะห์ หรือ สังเคราะห์ขึ้น
Reflection	พิจารณาผลสะท้อนกลับถึงความสำเร็จในการแก้ปัญหา

การจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศแบ่งเป็น ดังนี้

1. องค์ประกอบการการรับข้อมูล (Information Receiving) หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจากการปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ถูกเรียกว่า สังคมออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วยสืบค้น สานต่อ สะสม สมัคร สอนและสานสัมพันธ์ มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้เท่าทัน

2. องค์ประกอบการหยุดคิด (Stop Thinking) หมายถึงการหยุดคิดเพื่อไตร่ตรองข้อมูลที่ได้รับมากโดยใช้หลักการ 5 ส ซึ่งประกอบด้วย สมจริง สร้างประโยชน์ สำคัญ สร้างสรรค์ และสุขภาพ มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร องค์ประกอบการประเมิน โดยองค์ประกอบ 5 ส มีความสอดคล้องกับหลักคิดเป็นซึ่ง สมจริงตรงกับ การเข้าใจในหลักวิชาการสำคัญ สร้างประโยชน์ ตรงกับการเข้าใจตนเอง สร้างสรรค์ สุขภาพ ตรงกับการเข้าใจต่อสังคมและผู้อื่น

3. องค์ประกอบการปฏิบัติ (Acting) หมายถึงพฤติกรรมหลักของผู้สูงอายุในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่าง ๆ หลังจากได้ใช้หลัก 5ส. ในการประเมินข้อมูลซึ่งมีรายละเอียดพฤติกรรมใหม่ในเรื่องของ การสืบค้น สานต่อ สะสม สมัคร สอนและสานสัมพันธ์ มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ใน 4 องค์ประกอบคือการเข้าถึง การจัดการ การรวบรวม และการสร้าง

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยเพื่อการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรเริ่มต้นฝึกฝนจากในครอบครัว หรือคนใกล้ชิด เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการสรุปผลการวิจัยประเด็นด้านเทคนิควิธีการสื่อสารเรื่องสุขภาพกับผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัว ที่ประกอบด้วย

4.1 ด้านสภาวะจิตใจ เกิดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันแบบสม่ำเสมอมากขึ้น ด้วยการถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ การเป็นที่ปรึกษาหารือซึ่งกันและกันในทุกเรื่อง เมื่อมีปัญหาความคับข้องใจหรือมีเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจและต้องการคำปรึกษา

4.2 ด้านสภาวะกาย เกิดการส่งข่าวสารและปรึกษาหารือกันเมื่อเกิดอาการผิดปกติด้านร่างกายเกิดอาการเจ็บป่วยและต้องการความช่วยเหลือจากสมาชิกครอบครัวก่อนไปพบแพทย์

4.3 มิติด้านสังคม เกิดการส่งข้อมูลข่าวสารของสมาชิกครอบครัวเพื่อช่วยให้รับรู้ความเป็นไปของสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมรอบตัวมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยให้การใช้

ชีวิตประจำวันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลานมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น แม้ไม่ได้พบหน้ากันระหว่างวัน ถือเป็นการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด (Life-long Learning) ในการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวให้ดีขึ้น

คุณลักษณะ สมรรถนะและตัวบ่งชี้ของทักษะสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ

ด้านที่ 1 การเข้าถึงสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ได้แก่

1. รู้จักและใช้สื่อได้อย่างปลอดภัย คือ การรู้ลักษณะ บทบาท หน้าที่ ประโยชน์ของสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล และอันตรายในการใช้ เข้าใจกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องในการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย

2. เข้าถึงสื่ออย่างหลากหลาย คือ เข้าถึงและใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างหลากหลาย รู้เวลา รู้ตนเอง

3. จัดการอารมณ์และจัดสรรเวลาได้ คือ ใช้และเผยแพร่สารสนเทศอย่างสอดคล้องกับความต้องการ มีวิจารณญาณ จัดสรรเวลาได้ดี จัดการอารมณ์ได้ เป็นต้นแบบที่ดีของผู้อื่นของผู้ใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล

ด้านที่ 2 การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล

1. เข้าใจเบื้องหลัง คือ รู้เบื้องหลังของการทำงานของสื่อทั้งในเชิงโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อ วัตถุประสงค์ของสื่อสาร ความหมายแฝงของสารสนเทศ เงื่อนไข การทำหน้าที่ของสื่อ รู้กฎหมายและกลไกในการกำกับสื่อ

2. ประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือได้ คือ ตรวจสอบที่มา อธิบายปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ แยกแยะ และประเมินสื่อ สารสนเทศ ที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

3. ตระหนักถึงผลกระทบของการเผยแพร่ต่อ คือ เห็นความเสี่ยงและผลกระทบทางบวกหรือลบจากการส่งและผลิตซ้ำสารสนเทศผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล

ด้านที่ 3 การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ

1. รู้ใช้อย่างสร้างสรรค์ ต่อยอดความรู้เดิมที่มี คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับคนทั้งในวัยเดียวกันและต่างวัยอย่างสร้างสรรค์ ใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลในการแสวงหาความรู้ เพื่อต่อยอดความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่และถ่ายทอดสู่ผู้อื่นอย่างมีจริยธรรม รับผิดชอบ และเคารพความแตกต่างทางความคิด

ด้านที่ 4 การประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง

1. มีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง คือ การมีส่วนร่วมในการเลือกใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ตามศักยภาพของตน เพื่อแก้ไขปัญหา ตรวจสอบ และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล ชุมชน และสังคม

ตัวบ่งชี้ทักษะสารสนเทศ แบ่งตามสมรรถนะ 4 ด้านได้แก่

ด้านที่ 1 การเข้าถึงสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย

1. เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล อธิบายบทบาทและหน้าที่ของสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล

2. เข้าใจความหลากหลายของสื่อและประโยชน์การใช้งานที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง จำแนกประเภทและเปรียบเทียบคุณสมบัติของสื่อที่แตกต่างได้ อธิบายประโยชน์ในการใช้งานสื่อเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่แตกต่างได้

3. เข้าใจหลักการ และสามารถเข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย อธิบายข้อดี ข้อเสีย และข้อควรระวังในการเข้าถึง ส่งต่อ และกระจายสารสนเทศให้กับผู้อื่นผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลได้ อธิบายกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลได้ สามารถเข้าถึง ส่งต่อ และกระจายสารสนเทศให้กับผู้อื่นผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

4. เข้าใจความต้องการของตนเองในการใช้สารสนเทศ รู้ช่องทางในการเข้าถึง ได้มาซึ่งข้อมูล เข้าถึงและเลือกใช้สารสนเทศได้สอดคล้องเหมาะสม เลือกใช้ช่องทางในการเข้าถึง และแพร่กระจายสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการของตนเอง เข้าถึงและเลือกใช้สารสนเทศได้อย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของตนเอง

5. ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในเชิงเทคนิคในการเข้าถึง ส่งต่อ และกระจายข้อมูลให้กับผู้อื่นได้อย่างปลอดภัย เลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณเพื่อเข้าถึง ส่งต่อ และกระจายข้อมูลได้อย่างปลอดภัย อธิบายถึงอันตรายของการเข้าระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีได้สามารถป้องกันตนเองจากอันตรายของการเข้าถึง ส่งต่อ และกระจายสารสนเทศได้

6. รู้เท่าทันตนเองในขณะเปิดรับสื่อ จัดสรรเวลาการใช้สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ใช้เวลากับสื่อให้เหมาะสมโดยรู้เวลา และระยะเวลาที่เหมาะสมในการใช้สื่อ และเข้าถึงข้อมูล ประเมินถึงผลทางบวกและทางลบจากการเปิดรับสื่อและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันได้อธิบายความรู้สึกและความคิดของตนเองในขณะเปิดรับสื่อได้ เท่าทันและจัดการ

อารมณ์จากการใช้สื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลได้ ให้คำแนะนำในการจัดการอารมณ์และจัดสรรเวลาในการสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคคลอื่นได้

ด้านที่ 2 การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล

1. รู้และเข้าใจโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อ อธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และวิเคราะห์ผลกระทบของทุนและการเมือง ที่มีต่อการทำงานของสื่อได้ อธิบายถึงโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อได้

2. วิเคราะห์เงื่อนไขการทำหน้าที่ของสื่อ วิเคราะห์เงื่อนไขการทำหน้าที่ของสื่อในสังคมประชาธิปไตยได้

3. วิเคราะห์กลไกการกำกับติดตามสื่อในสังคมประชาธิปไตย วิเคราะห์กฎหมายและกลไกเกี่ยวกับการกำกับดูแลสื่อ วิเคราะห์กลไกการบังคับใช้กฎหมายที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและคนในชุมชน

4. วิเคราะห์ความแตกต่างของสื่อและเนื้อหาแต่ละประเภทตามที่มีและวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร และเปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศ และดิจิทัลได้ วิเคราะห์แหล่งที่มาของเนื้อหาสื่อและสารสนเทศได้ อธิบายและเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของเนื้อหาสื่อและสารสนเทศได้

5. วิเคราะห์การประกอบสร้างของสื่อและความหมายที่อยู่ในเนื้อหาสื่อได้ วิเคราะห์การประกอบสร้างของสื่อได้ วิเคราะห์ความหมายแฝงที่อยู่ในสื่อและสารสนเทศไทย วิเคราะห์ประเด็นสำคัญและข้อมูลที่ได้รับการใช้สื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลได้

6. ประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของสื่ออย่างมีวิจารณญาณในการรับสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล แยกแยะและประเมินสารสนเทศที่ดีหรือไม่ดี มีประโยชน์หรือไม่ มีประโยชน์ และมีคุณค่าหรือไม่มีคุณค่า เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมได้ ตรวจสอบที่มาและความถูกต้องของสารสนเทศได้ อธิบายปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและไม่ น่าเชื่อถือของสื่อได้ตีความสารสนเทศที่ได้รับจากการใช้สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัลได้

7. ตระหนักถึงผลกระทบของการเผยแพร่สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม วิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการส่งต่อและการผลิตซ้ำสารสนเทศที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมได้ ประเมินความเสี่ยงและภัยจากการเผยแพร่สารสนเทศผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลได้

ด้านที่ 3 การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ

1. ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างสื่อ เผยแพร่ และส่งต่อข้อมูลสารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบ อธิบายวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ ถ่ายทอดหรือเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศตามความต้องการของตนเอง คิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนเผยแพร่สารสนเทศ สร้างสรรค์และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงความน่าเชื่อถือและลิขสิทธิ์ของผลงาน แสดงออกถึงการเคารพความแตกต่างทางความคิดระหว่างสมาชิก ในครอบครัวและสังคม

2. ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและวิธีการอื่น ๆ ในการสร้างสื่อสารสนเทศ สังเคราะห์เป็นความรู้ จัดการระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เห็นประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และวิธีการอื่นในการสร้างสื่อ และสารสนเทศ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบและสร้างสรรค์ข้อมูลสารสนเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับคนในวัยเดียวกันและต่างวัยได้อย่างสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากช่องทางหลากหลายเพื่อต่อยอดความรู้เดิมที่มีอยู่ เรียบเรียงข้อมูลและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของตนเองให้กับผู้อื่นได้

ด้านที่ 4 การประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง

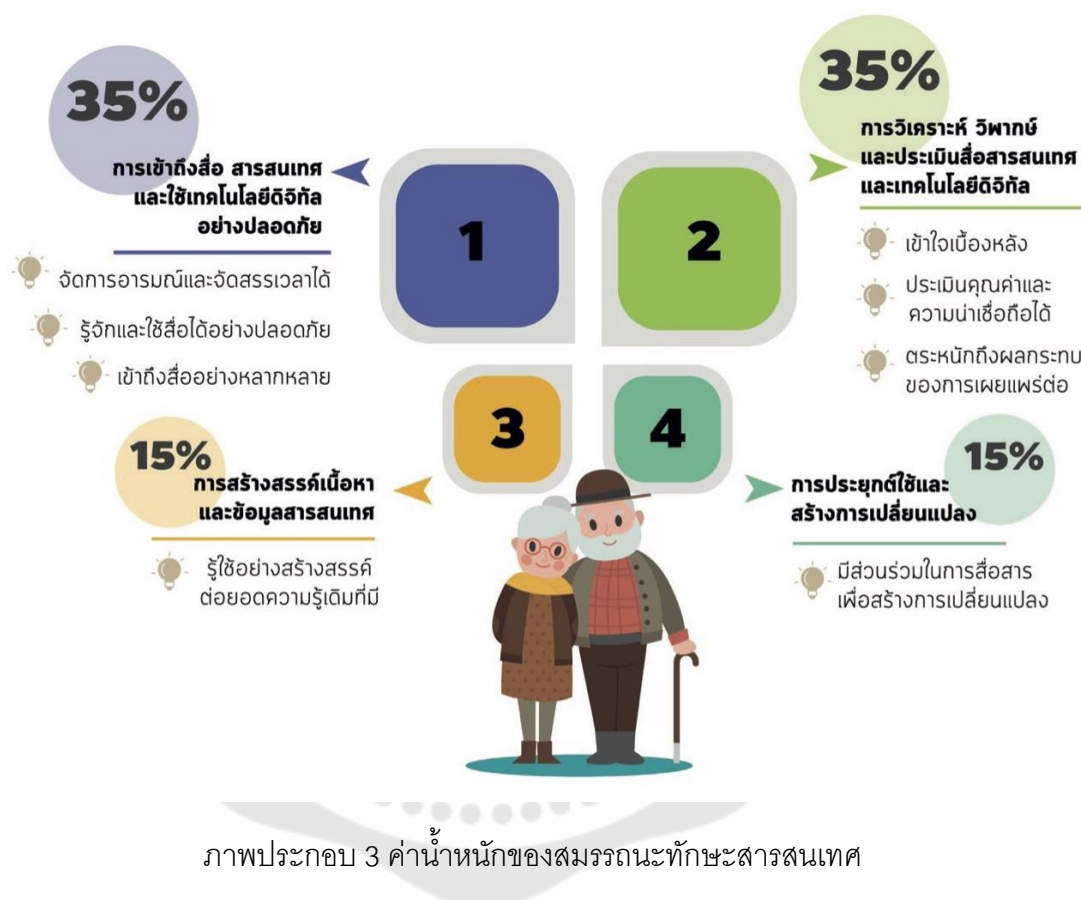
1. ตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการสร้างและใช้สื่อสารสนเทศ ปฏิบัติตนตามบทบาท หน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองในการสร้าง และใช้สื่อ สารสนเทศ มีส่วนร่วมหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมโดยใช้ศักยภาพ ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจในตนเอง

2. เลือกใช้ช่องทาง และวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม กับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และบริบททางสังคมวัฒนธรรม เลือกใช้ช่องทางการสื่อสาร และอธิบายได้ถึงความแตกต่างของวิธีการ สื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และบริบท ทางสังคม วัฒนธรรมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนของตนเอง ใช้สื่อและช่องทางสื่อในการรณรงค์ จูงใจ มีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม

3. ริเริ่มและมีส่วนร่วมในการสร้างและใช้สื่อสารสนเทศในการแก้ไขปัญหา ตรวจสอบ และสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางบวกและเป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้น ในระดับบุคคล กลุ่ม หรือสังคม มีส่วนร่วมและการพูดคุย แลกเปลี่ยน ถกเถียงอย่างสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อน

ชุมชนของตนเอง ใช้ประโยชน์สื่อ เทคโนโลยีดิจิทัล และสารสนเทศ ที่ได้รับการตรวจสอบ ความถูกต้องและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางบวกให้กับบุคคล กลุ่ม หรือสังคม

การกำหนดเกณฑ์ของทักษะสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ



การกำหนดค่าน้ำหนักให้แก่สมรรถนะด้านการเข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัยตามสัดส่วนร้อยละ 35 เนื่องจากผู้สูงอายุในปัจจุบันยังขาดการรับสื่อที่หลากหลาย ทำให้พึ่งพา เชื่อถือ และเผยแพร่สารสนเทศจากแหล่งเดียว และจากช่องทางเดิมที่ใช้อยู่ประจำทำให้สมรรถนะที่สำคัญในด้านอื่น ๆ ทั้งการวิจารณ์ ประเมิน สร้างสรรค์ และประยุกต์ใช้ไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นผู้สูงอายุยังขาดการจัดการทางอารมณ์และมีความคิดเห็น ความเชื่อที่ฝังใจลึกซึ้งตามสื่อที่ตนเองรับอยู่เป็นประจำ ทำให้ขาดการจัดการทางอารมณ์ โดยแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่ออกไปอย่างไม่เข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ขณะเดียวกัน

ศักยภาพและความสามารถในการรู้ เข้าใจ และใช้สื่อยังไม่หลากหลายเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งนี้ จุดอ่อนของผู้สูงอายุ คือ ถูกหลอกหลวงได้ง่ายจากคนรอบข้าง เนื่องจากวัยผู้สูงอายุต้องความมั่นคงทางสุขภาพและการเงินในช่วงบั้นปลายของชีวิต ดังนั้น จึงตกเป็นเหยื่อจากผู้ที่ต้องการหาประโยชน์

การกำหนดค่าน้ำหนักให้แก่สมรรถนะด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่ร้อยละ 35 เนื่องจากพบว่า ผู้สูงอายุไม่เคยได้รู้ในเรื่อง “เบื้องหลังสื่อ” เช่น ความหมายแฝงการประกอบสร้าง โครงสร้างอุตสาหกรรม เงื่อนไขการทำหน้าที่ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจกลไก การกำกับดูแล แต่เมื่อได้รู้จากการอธิบายให้ทราบ จึงเห็นถึงความสำคัญของประเด็นการวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ สารสนเทศมีอยู่ทั่วม้วน ข้อมูลมากมายรอบรอบ แต่ปรากฏว่าผู้สูงอายุประเมินข้อมูลไม่เป็น และขาดความตระหนักถึงผลกระทบจากการรับ และส่งต่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ประกอบกับ ผู้สูงอายุยังขาดการศึกษาการใช้ ของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ทำให้สมรรถนะด้าน การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

การกำหนดค่าน้ำหนักให้แก่สมรรถนะด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศและด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ที่ร้อยละ 15 กล่าวคือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใน “ปัจจุบัน” ยังขาดทักษะการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่ มีการศึกษาไม่สูงชัน พฤติกรรมของช่วงวัยนี้มีการใช้ประโยชน์ จากสื่อเพียงเพื่อคลายเหงาและเป็นช่องทางของการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างเท่านั้น ยังไม่พบการใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหา หรือประยุกต์ใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

ตาราง 6 ศึกษาทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ

ทักษะสารสนเทศ	Bawden (2008)	Hague & Payton	UNESCO (2013)	Bowden (2007)	Gilster (1997)	Cordell (2013)	SCONUL	Martin, 2008	Library of The University of Illinois (2014)	กรมอนามัย (2560)
1. การรู้หรือการอ่านออกเขียนได้	/	/		/						
2. การสะสมความรู้	/	/								
3. การรู้สารสนเทศ	/	/								

ตาราง 6 (ต่อ)

4. การรู้เท่าทันสื่อ		/									
5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล		/						/			
6. ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล		/									
7. ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์		/									
8. การเข้าถึงสื่อ			/	/	/	/	/	/	/	/	/
9. การเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความและประเมินเนื้อหาของสื่อ			/	/	/	/	/	/	/	/	/
10. การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ			/	/		/	/	/	/	/	/
11. การจัดการข้อมูล							/	/			

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤษฎาพร ทิพย์กาญจนเรชา (กฤษฎาพร ทิพย์กาญจนเรชา; และคนอื่น ๆ. 2560) ได้วิจัยในเรื่องพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์และสื่อสังคมของผู้สูงอายุตามระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุโดยรวมรับรู้ภาวะสุขภาพตนเองว่า อยู่ในระดับดี มีการแสวงหาข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อออนไลน์ สื่อสังคมอยู่ในระดับต่ำ ประเด็นข้อมูลสุขภาพที่ทำการสืบค้นบ่อยใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1. แบบแผนการใช้ชีวิตเพื่อการมีสุขภาพดี 2. การรักษาโรค และ 3. ข้อมูลการใช้ยา การแสวงหาข้อมูลสุขภาพจาก สื่อออนไลน์ สื่อสังคมของผู้สูงอายุจัดอยู่ในระดับน้อย หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้สูงอายุควรส่งเสริม ความสามารถเข้าถึงข้อมูล ความรู้สุขภาพผ่านสื่อออนไลน์ สื่อสังคมและการนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

กิริณา สมวาทสรรค์ และกุลทิพย์ ศาสตรระจุ (กิริณา สมวาทสรรค์; และกุลทิพย์ ศาสตรระจุ. 2559) ได้การศึกษาพฤติกรรมสื่อสารกับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการ มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ที่ 30,000 บาทขึ้นไป การใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ส่วนใหญ่เพื่อติดสื่อสารกับลูก หลาน ญาติ พี่ น้อง ที่มีการใช้งานผ่านอุปกรณ์ โทรศัพท์มือถือจำนวนมากที่สุด โดยเรียนรู้ทักษะการใช้งานและมีการสนทนากับลูกหลาน เพื่อนร่วมงาน และคนรู้จัก โดยจะใช้งานในทุก ๆ วัน ครั้งละประมาณ 30 นาที ซึ่งระยะเวลาในการเรียนรู้และเริ่มใช้งาน แอปพลิเคชันไลน์มากกว่า 2 ปี นิยมส่งรูปภาพสติกเกอร์ สวีสต์ในตอนเช้า รูปภาพวิว บรรยากาศ ธรรมชาติ สติกเกอร์ที่แสดงถึงอารมณ์ ณ ขณะนั้น ไม่นิยม

ส่งข้อความเสียง และไม่นิยมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการ ซื้อสินค้าออนไลน์ ในขณะที่เดียวกัน นิยมส่งคลิปข่าวเตือนภัย เหตุการณ์ข่าวในระดับมาก และนิยมส่งคลิป วิดีโอตลก ขำขัน แต่ไม่ นิยมส่งคลิปวิดีโอจากลิงก์ยูทูบ โดยส่วนมากเชื่อว่าการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์จะ ทำให้เป็นคนที่ ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์

ฐิตินันท์ ผวนิล (ฐิตินันท์ ผวนิล. 2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการ โทรคมนาคม และการสื่อสารออนไลน์ของผู้สูงอายุไทย พบว่า อายุมีส่วนสัมพันธ์กับการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่ยังไม่ได้เป็นผู้รู้เทคโนโลยีการสื่อสารขั้น พื้นฐานอย่างคอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบ สมาร์ทโฟน ซึ่งมีปัจจัยเป็นเพราะ “โอกาส และความจำเป็น” ในการใช้งานน้อยกว่าประชากรช่วงวัยอื่น และไม่คุ้นชินกับการใช้งานเพราะ เทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ “เกิดมาภายหลัง” ผู้สูงอายุเหล่านี้ อีกทั้ง การไม่ได้รับประสบการณ์ใน การใช้งาน รวมถึงข้อจำกัดด้านสภาพร่างกายและภาวะสุขภาพ ทำให้ผู้สูงอายุ ขาดโอกาสเข้าถึง การสื่อสารสมัยใหม่ ผู้สูงอายุจึงควรได้รับการส่งเสริมในการเพิ่ม “โอกาสเข้าถึง” เทคโนโลยี สารสนเทศได้เท่าเทียมกับกลุ่มคนวัยอื่นๆ สามารถใช้ประโยชน์เทคโนโลยีการสื่อสารได้อย่าง เต็ม ศักยภาพในการเรียนรู้และดูแลตนเองได้

दनัย วาณิชยานุเคราะห์ (दनัย วาณิชยานุเคราะห์;ศิริวรรณ อนันต์โท; และสันต ทงรินทร์. 2560) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการยอมรับอินเทอร์เน็ตเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ พบว่า ด้านการรับรู้ถึงทักษะความเข้าใจในวิธีการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า มีความสัมพันธ์ กับ ทักษะคิดที่มีต่อการใช้อินเทอร์เน็ต เนื่องจากการรู้จักแอปพลิเคชันต่าง ๆ ความเข้าใจถึงวิธีการ ติดต่อ กับผู้อื่นผ่านอินเทอร์เน็ต ความเข้าใจถึงวิธีการค้นหาข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต ความเข้าใจถึง การนำอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้กับชีวิตและการทำงาน และการเข้าใจถึงวิธีการแก้ปัญหาที่พบใน การใช้ อินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง ส่งผลต่อทัศนคติที่ดีของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Davis (1989) ที่กล่าวว่า ปัจจัยการรับรู้ถึงทักษะการใช้งานมีอิทธิพลน้อยกว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ แต่ก็ ยังถือเป็น ส่วนสำคัญที่มีผลกระทบต่อทัศนคติเช่นกัน ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจการอบรมจาก การสัมมนา และเรียนรู้จากคนใกล้ตัวก็ถือเป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่ทักษะความเข้าใจได้ขึ้น

ธิดารัตน์ สาระพล (ธิดารัตน์ สาระพล. 2561) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการ สารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกรายด้าน ดังนี้ ด้านเนื้อหาสารสนเทศที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต คือ เรื่องการดูแลสุขภาพในแต่ละโรค เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ด้านเนื้อหาของสารสนเทศที่สำคัญ คือ เรื่องการศึกษา การเรียนรู้ที่จัดให้กับ

ผู้สูงอายุ ด้านรูปแบบของสารสนเทศ คือ สื่อโสตทัศน เช่น รายการวิทยุ เสียงตามสาย ด้านแหล่งสารสนเทศ คือ มีบุคลากรเฉพาะประสานงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และด้านอื่น ๆ คือ มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัญหาโรคภัยไข้เจ็บที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องเผชิญจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความต้องการรับรู้เนื้อหาสารสนเทศที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้มีสุขภาพที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ต่อไป สอดคล้องกับ เนติยา แจ่มทิม และ สินีพร ยืนยง (2560) ที่ได้ศึกษาการใช้สื่อออนไลน์ และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ สุขภาพออนไลน์ที่ต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพสมบูรณ์ ประกอบกับผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมถอยลง ทำให้การรับรู้สารสนเทศน้อยลงได้เช่นกัน

วีรณัฐ วจนประภา ได้การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อระดับความสุขของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาที่ใช้เทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับระดับความสุขของผู้สูงอายุโดยการใช้ 2-4 ชั่วโมงต่อวันมีผลต่อระดับความสุขของผู้สูงอายุมากที่สุด เช่นเดียวกับจำนวนวันที่ใช้ต่อสัปดาห์ โดยการใช้ 4-6 วัน ต่อสัปดาห์มีระดับความสุขมากที่สุด รวมถึงในส่วนของระยะเวลาห่างในการติดตามความเคลื่อนไหวในแต่ละครั้งนั้น เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกที่เมื่อผู้สูงอายุมีระยะเวลาห่างในการติดตามความเคลื่อนไหวในแต่ละครั้งในระยะเวลาห่างที่มากขึ้น ระดับความสุขก็จะมากขึ้นโดยการติดตามมากกว่า 2 ชั่วโมง มีระดับความสุขมากที่สุด ขณะที่สถานที่ที่ใช้คือ ไม่มีผลต่อระดับความสุขในการใช้เทคโนโลยี สำหรับวัตถุประสงค์ในการใช้เทคโนโลยีนั้นมี ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เพื่อความบันเทิงกับการใช้เพื่อสังคมโดยการใช้เพื่อความบันเทิงให้ระดับความสุขมากกว่า

พิทักษ์ ศิริวงษ์ และบัณฑิตา อุณหเลขจิตร (พิทักษ์ ศิริวงษ์; และบัณฑิตา อุณหเลขจิตร. 2559) ได้ศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พบว่าด้านปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ คือ ความรู้เกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ ผู้สูงอายุสามารถใช้ สื่อสังคมออนไลน์ได้แต่ยังขาดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งการไม่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ อาจจะทำให้ผู้สูงอายุโดน หลอกจากพวกมิจฉาชีพได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับบทความของสุภาพิต โสพลวิวัฒน์กุล (2558) ที่พบว่า ผู้สูงอายุเป็นช่องทางการเผยแพร่ข่าวลือที่ดีที่สุด เมื่อผู้สูงอายุคิดว่าข่าวที่น่าสนใจผู้สูงอายุจะส่งต่อไปให้ผู้อื่นโดยคิดว่าข่าวนั้นน่าจะเป็นความรู้หรือช่วยเตือนให้ผู้อื่นระวังได้ การเผยแพร่ข่าวลือถือว่าเป็นความหวังดี แต่ถ้าหากมันไม่ใช่เรื่องจริง เมื่อข่าวถูกเผยแพร่ออกไปแล้ว จะสามารถสร้างความเข้าใจผิดและความวุ่นวายให้คนที่ได้รับข่าวสารที่ผิดได้เช่นกัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่าน

อินเทอร์เน็ตสามารถทำได้ง่าย รวดเร็วใช้เวลาเพียงไม่กี่วินาที ก็สามารถส่งข่าวไปถึงผู้คนได้ทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีด้านสมรรถภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุ เมื่อเข้าสู่วัย สูงอายุทำให้สมรรถภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุเสื่อมสภาพลงตามกาลเวลา เช่น ตาพร่ามัว มองเห็นไม่ชัด ความจำสั้น ความแข็งแรง ของกล้ามเนื้อลดลงทำให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้นซ้ำและเป็นอุปสรรคในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และมินตรา สดชื่น (2559) ได้ศึกษารูปแบบการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุในสังคมไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การใช้สื่อโซเชียลมีเดียในผู้สูงอายุมีความสำคัญค่อนข้างมาก เนื่องจากสามารถลดช่องว่างระหว่าง ความสัมพันธ์ของบุตรหลานกับผู้สูงอายุ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้สื่อโซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งานได้ด้วยตัวเอง ขาดความเข้าใจในเรื่องระบบขั้นตอน การทำงานของสื่อโซเชียลมีเดีย อีกทั้งนี้สื่อโซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุยังมีข้อจำกัดในการใช้งานอยู่ค่อนข้างมาก ส่งผลให้ผู้สูงอายุในบางรายเข้าถึงสื่อโซเชียลมีเดียได้ค่อนข้างยาก

สุวิธ ธีระโคตร และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ (สุวิธ ธีระโคตร; และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. 2561) ได้ศึกษา พฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตและทัศนคติการใช้เนื้อหาด้านสุขภาวะบนอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ พบว่า ทัศนคติการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และวัตถุประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน มีเหตุผลการใช้งานอินเทอร์เน็ต การให้ความเชื่อถือต่อเนื้อหาที่ได้รับและการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาที่ได้รับจากอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน ดังนั้นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาวะกับผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ แต่ต้องตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมกันของระดับการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็น การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เครื่องมือในการวิจัยได้ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563 (SWUEC/E/G-236/2562) โดยผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
 2. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
 3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
- โดยมีรายละเอียดของการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. ศึกษาสังเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จาก การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อศึกษา องค์ประกอบของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ดังนี้

- 1.1 ศึกษาองค์ประกอบของการฝึกอบรม (ตาราง 1) ประกอบด้วย (1) วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (Objective) (2) ผู้ดำเนินการฝึกอบรมที่มีความรู้ (Manager) (3) หลักสูตร ฝึกอบรม (Course) (4) วิธีการฝึกอบรม (Method) ที่เหมาะสม (5) สื่อที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม (Media) (6) การประเมินและติดตามผล (Evaluation & Monitor)

1.2 ศึกษาการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ (ตาราง 2) ประกอบด้วย (1) การคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน (2) ความต้องการและความสนใจ (3) การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ (4) การจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ (5) การนำเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (6) การนำไปใช้จริง

1.3 ศึกษาหลักการกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (ตาราง 3) ประกอบด้วย (1) ประสบการณ์ของผู้เรียน (2) การสะท้อนความคิดของผู้เรียน (3) การสร้างความเข้าใจของผู้เรียน (4) การประยุกต์ความเข้าใจตามแนวทางของผู้เรียน

1.4 ศึกษาหลักการเรียนรู้แบบพหุวัย (ตาราง 4) ประกอบด้วย (1) ผลประโยชน์ (benefit) (2) การตอบแทนกันและกัน (reciprocity) (3) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment)

1.5 ศึกษาทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ (ตาราง 6) ประกอบด้วย (1) การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (2) ความเข้าใจและประเมินข้อมูลด้านสุขภาพ (3) การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย

2. สร้างรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 นำผลการศึกษารูปแบบการฝึกอบรมและความต้องการในการฝึกอบรมร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ นำข้อค้นพบที่ได้มากำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ตาราง 7 การสังเคราะห์เนื้อหา

แนวคิด / ทฤษฎี	หลักการ	สังเคราะห์ประเด็น	องค์ประกอบของรูปแบบ
การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. 2544 สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2551	1. การคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน 2. ความต้องการและความสนใจ 3. การมีส่วนร่วมใน	1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ กระตุ้นและชักชวนให้สนใจ มาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว	กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ตาราง 7 (ต่อ)

อรรถัย ศักดิ์สูง. 2552 ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. 2553 อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. 2554 อาพันธ์ชนิตร์ สุ่มพานิช. 2554 รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. 2555 ศักรินทร์ ชนประชา. 2557 สุธีรา บัวทอง และ คณะ. 2558 อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ 2559 วีระพล ภูวนนท์. 2560 Kidd J. R. . 1973 Knowles M.S. . 1984 Brookfield S.D. . 1986) Imel S. 1998 CIMRO. 2011	การจัดการเรียนรู้ 4. การจัดบรรยากาศ ที่เอื้ออำนวยต่อ การเรียนรู้ 5. สร้างแรงจูงใจการ เรียนรู้ 6. การนำเรียนรู้ด้วย การนำตนเอง 7. การนำไปใช้จริง 8. สร้างความมั่นใจ ในการเรียนรู้	2. การจัดสภาพศูนย์ การเรียนรู้ให้ดึงดูด ใจอำนวยความสะดวก สะดวกสบาย มี วัสดุอุปกรณ์ อุณหภูมิ และแสง สว่างที่เหมาะสม กับสภาพความ ต้องการด้าน ร่างกายของ ผู้สูงอายุ 3. สร้างบรรยากาศที่ เป็นกันเองที่ไม่ทำ ให้ผู้สูงอายุ รู้สึกว่า เขาด้อย ความสามารถและ สูญเสียความเป็น ตัวของตัวเอง 4. การวิเคราะห์ความ ต้องการการเรียนรู้ โดยผู้สูงอายุจะ สนใจที่จะเข้าร่วม กิจกรรม การเรียนรู้ ในสิ่งที่เขาเห็นว่ามี ประโยชน์และมี ความจำเป็น การ เรียนการสอน ผู้สูงอายุ จึงต้อง เน้นการวิเคราะห์	
--	---	---	--

		ความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ 5. การวางแผนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ได้ร่วมวางแผนการเรียนรู้ ในกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และคุณค่าในตนเอง 6. การดำเนินการเรียนการสอน โดยผู้สอนเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ และวัสดุอุปกรณ์	
การเรียนรู้แบบพหุวัย ระวี สัจจโสภณ (2559) ฐิติกาญจน์ อัครกุล (2561) International Consortium for	1. ผลประโยชน์ 2. การตอบแทนกันและกัน 3. การเสริมสร้างพลังอำนาจ 4. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนแต่ละ	1. ผลประโยชน์ คือ ประโยชน์ที่ได้รับระยะยาวจากการเรียนรู้แบบพหุวัย ประโยชน์สำหรับคนทุกวัยได้รับ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน	การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย

ตาราง 7 (ต่อ)

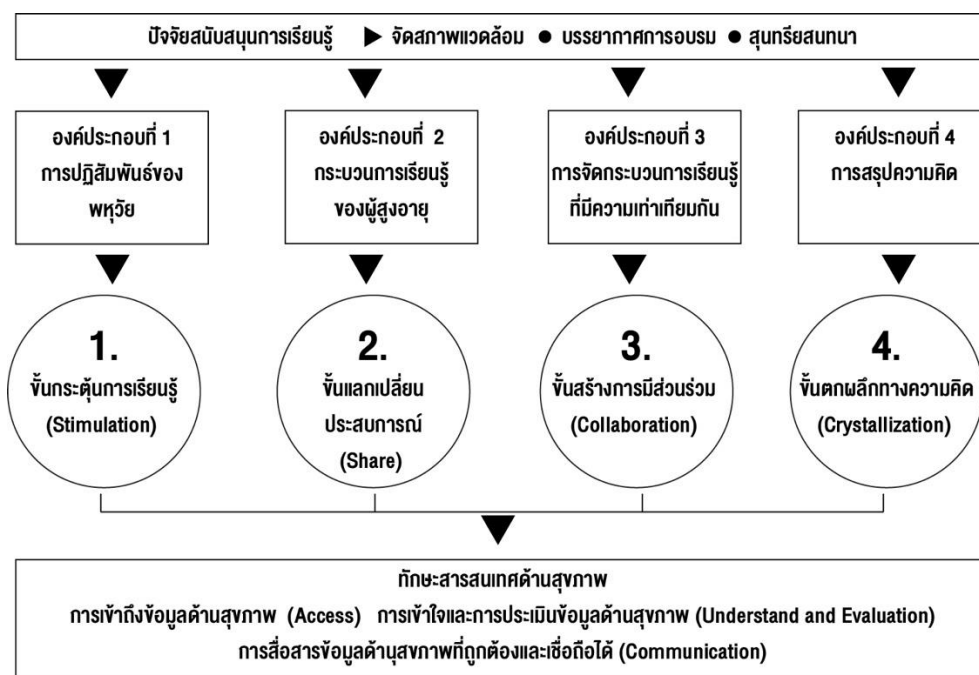
Intergenerational Practice (2002) Hatton-Yeo and Ohsako (2005) Bressler, Henkin and Adler (2005) Newman Sally. 2008 European Network for Intergenerational Learning (2012) Susana Villas-Boas, Albertina Oliveira, Natália Ramos (2014) EPALE (2019)	วัย 5. ความสัมพันธ์	2. การตอบแทนกัน และกัน หรือภาวะ ถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ คือความสัมพันธ์ซึ่ง กันและกัน การ แลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ระหว่างกัน 3. การเสริมสร้างพลัง อำนาจ เป็นแนวคิด ที่อธิบาย กระบวนการทาง สังคม การแสดงถึง การยอมรับและชื่น ชม การส่งเสริม การพัฒนาและ เสริมสร้าง ความสามารถของ บุคคลในการ ตอบสนองความ ต้องการของตนเอง และแก้ปัญหาด้วย ตนเอง	
การเรียนรู้อย่าง มีส่วนร่วม อลิศรา ชูชาติ (2549) จริยา วิไลวรรณ (2550)	1. ประสบการณ์ของ ผู้เรียน 2. การสะท้อน ความคิดของ ผู้เรียน	1. การสร้าง ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการ อบรบ ทั้งผู้จัดการ	การจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่มีความเท่า เทียมกัน การสรุปความคิด

	3. การสร้างความเข้าใจของผู้เรียน 4. การประยุกต์ความเข้าใจตามแนวทางของผู้เรียน	อบรมและผู้ร่วมการอบรมมี ความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน ไม่ใช่เป็นแบบผู้ให้และผู้รับ 2. การกำหนดและวางแผนต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ 3. การสื่อสาร 4. การกำหนดทิศทางการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อวางแผนกระบวนการเรียนรู้	
องค์ประกอบ การฝึกอบรม Blank (1982) Boydell (1983) Nadler (1994) Dessler (1994) Chang (1995) Blanchard (2003) Rose (2005) Andy Schmitz (2012) WHO (2012)	1. วัตถุประสงค์ 2. ผู้ดำเนินการฝึกอบรมที่มีความรู้ 3. หลักสูตรฝึกอบรม 4. วิธีการฝึกอบรม 5. สื่อที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม 6. การประเมินและติดตามผล	1. หลักสูตร 2. วัตถุประสงค์ 3. บทบาทของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม 4. คุณสมบัติของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม 5. บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 6. คุณสมบัติของผู้เข้ารับการ	หลักสูตรการอบรม

Mo Hamza (2014) UC San Diego (2015) มสธ (2555) ไพโรจน์ (2547) ชูชัย (2548) สมชาติ / อรเจริญ (2550) สุศักดิ์ (2551)		ฝึกอบรม 7. แผนการจัด กิจกรรมการ ฝึกอบรม 8. ระยะเวลาการ ฝึกอบรม 9. ขั้นตอนและการ ประเมินการ จัดการฝึกอบรม 10. สื่อและวัสดุ อุปกรณ์การ ฝึกอบรม 11. การจัดสถานที่การ ฝึกอบรม	
--	--	--	--

2.2 การสร้างรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ แบ่งองค์ประกอบของรูปแบบเป็น 4 องค์ประกอบ คือ การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน การสรุปความคิด และขั้นตอนการฝึกอบรม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการกระตุ้นการเรียนรู้ ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม และขั้นตกผลึกทางความคิด

แนวคิดการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมีแนวคิดดังนี้



ภาพประกอบ 4 ร่างรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ดึงดูดใจอำนวยความสะดวกสบาย มีวัสดุอุปกรณ์ อุดหนุนภูมิ และแสงสว่างที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการด้านร่างกายของผู้สูงอายุ การจัดบรรยากาศ สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศการอบรมในลักษณะสุนทรีย์สนทนา เป็นสนทนาที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ การมีกลุ่มอาสาสมัครที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ช่วยเหลือในกระบวนการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในเทคโนโลยีการสื่อสาร

องค์ประกอบของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ อธิบายได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การปฏิสัมพันธ์ของพหุวัย

หลักการเรียนรู้แบบพหุวัย เป็นการเรียนรู้ระหว่างวัย สร้างความสัมพันธ์ต่างวัย โดยการนำศักยภาพและความแตกต่างของคนทุกวัยมาเกื้อหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ผ่านกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ แลกเปลี่ยนถ่ายทอดการเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยพัฒนา

ส่งเสริมองค์ความรู้และทักษะของคนทุกวัยในชุมชน ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและเคารพในความแตกต่างระหว่างคนในช่วงวัยต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ผ่านการมีส่วนร่วมระหว่างคนทุกวัยในชุมชนได้

หลักการของการเรียนรู้แบบพหุวัย ประกอบด้วย ผลประโยชน์ (benefit) คือ ประโยชน์ที่ได้รับระยะยาวจากการเรียนรู้แบบพหุวัย ประโยชน์สำหรับคนทุกวัยได้รับ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การตอบแทนกันและกัน (reciprocity) หรือภาวะถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ คือความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระหว่างกัน และ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) เป็นแนวคิดที่อธิบายกระบวนการทางสังคม การแสดงถึงการยอมรับและชื่นชม การส่งเสริม การพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถของบุคคลในการตอบสนองความต้องการของตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

ดังนั้นการปฏิสัมพันธ์ของพหุวัย เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดการสื่อสารแบบสองทางของผู้สูงอายุกับอาสาสมัครที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ระหว่างกัน ส่งผลต่อการเกิดองค์ความรู้ การขยายตัวของความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ดังนั้นรูปแบบการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ จึงควรกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมที่มีวัยต่างกันได้มีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นการปฏิสัมพันธ์ เพื่อละลายพฤติกรรมและกำแพงระหว่างวัย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน สร้างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีการแบ่งปันความรู้ ความเข้าใจ รับฟัง และแสดงความคิดเห็นอย่างเกื้อหนุนและสร้างสรรค์ ดังนั้นองค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย จึงกำหนดเป็นขั้นตอนการฝึกอบรม ขั้นตอนการเรียนรู้ (Stimulation) หมายถึง การกระตุ้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างวัยมีปฏิสัมพันธ์กัน สร้างกระบวนการสุนทรียสนทนา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

หลักการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ กระตุ้นและชักชวนให้สนใจมาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว (2) การจัดสภาพศูนย์การเรียนรู้ให้ดึงดูดใจอำนวยความสะดวกสบาย มีวัสดุอุปกรณ์ อุดหนุน และแสงสว่างที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการด้านร่างกายของผู้สูงอายุ (3) สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองที่ไม่ทำให้ผู้สูงอายุ รู้สึกว่าเขาด้อยความสามารถและสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง (4) การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ โดยผู้สูงอายุจะสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ในสิ่งที่เขาเห็นว่ามีประโยชน์และมีความจำเป็น การเรียนการสอนผู้สูงอายุ จึงต้องเน้นการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของ

กลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ (5) การวางแผนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ได้ร่วมวางแผนการเรียนรู้ในกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และคุณค่าในตนเอง (6) การดำเนินการเรียนการสอน โดยผู้สอนเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ และวัสดุอุปกรณ์

ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นรูปแบบการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ จึงควรกระตุ้นให้ผู้สูงอายุนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ของตนเอง เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมการอบรมที่ประกอบด้วยกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มวัยอื่น ๆ ที่เข้ารับการอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกันและกัน สร้างความคุ้นเคย มีความรู้สึกไว้วางใจ ดังนั้นองค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ จึงกำหนดเป็นขั้นตอนการฝึกอบรม ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Share) หมายถึง การสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความคุ้นเคย มีความรู้สึกไว้วางใจ

องค์ประกอบที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้สอนหรือวิทยากรทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการร่วมกัน ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ มีการติดต่อสื่อสาร และการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ รวมทั้งการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรม ทั้งผู้จัดการอบรมและผู้ร่วมการอบรมมีความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน ไม่ใช่เป็นแบบผู้ให้และผู้รับ แต่ต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผู้เข้าร่วมการอบรมมีส่วนร่วมในการกำหนดและวางแผนต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นรูปแบบการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ จึงควรกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมได้มีสื่อสาร ได้ต่อกัน การกำหนดทิศทางการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อวางแผนกระบวนการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่อง มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งผลในระยะยาว ดังนั้นองค์ประกอบด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน จึงกำหนดเป็นขั้นตอนการฝึกอบรม ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม (Collaboration) หมายถึง การสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย บ่งบอกความต้องการของตนเอง

องค์ประกอบที่ 4 การสรุปความคิด

กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง การสรุปความคิดรวบยอด (Concept) เป็นการสร้างความเข้าใจจากเนื้อหาสาระ เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปสู่ความคิดรวบยอดเป็นความรู้ของตนเอง เพื่อนำไปสู่ประยุกต์ใช้เป็นนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้ในแนวทางของตนเอง และฝึกฝนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น การสรุปความคิด เป็นองค์ประกอบที่สร้างความเข้าใจจากเนื้อหา สาระ เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปสู่ความคิดรวบยอดเป็นความรู้ของตนเอง ดังนั้นรูปแบบการฝึกอบรมที่มีประสิทธิผล จึงควรกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมได้มีตกผลึกทางความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์หาแนวทางการเปลี่ยนแปลง เพื่อทำให้องค์ความรู้ใหม่ จากการถกคิดและมุมมองร่วมกันของผู้ร่วมการอบรม และนำแก่นความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะและสถานการณ์ต่าง ๆ จนเป็นแนวทางของตนเอง ดังนั้นองค์ประกอบด้านการสรุปความคิด จึงกำหนดเป็นขั้นตอนการฝึกอบรม ขั้นตอนตกผลึกทางความคิด (Crystallization) หมายถึง การกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปพัฒนา ต่อยอดทางความคิด และประยุกต์ใช้ได้ในสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น การฝึกอบรมตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ขั้นตอนตามรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 8 ขั้นตอนการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

องค์ประกอบ	ขั้นตอน	รายละเอียด	ผลลัพธ์
การปฏิสัมพันธ์ ของกลุ่มคน ระหว่างวัย	ขั้นกระตุ้นการ เรียนรู้ (Stimulation)	เพื่อการกระตุ้นผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมมีปฏิสัมพันธ์กัน สร้าง กระบวนการสุนทรียสนทนา ด้วยการใช้กิจกรรมหรือ สถานการณ์ เพื่อเป็นการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดย แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ ชวนคิด เป็นขั้นตอนกระตุ้นให้ผู้ ร่วมกิจกรรมความสนใจ สนุกสนาน ตื่นตัวในการเรียน มี การเคลื่อนไหว ผ่านกิจกรรมเกม ออนไลน์ ชวนคุย เป็นขั้นตอนกระตุ้น ให้ผู้ ร่วมกิจกรรมได้พูดคุยระหว่าง กัน สร้างความสัมพันธ์กัน เพื่อ จะนำไปสู่ ความคุ้นเคยซึ่งกัน และกัน	ผู้เข้าร่วมการ ฝึกอบรมแสดง ความคุ้นเคย ระหว่างกัน

ตาราง 8 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ขั้นตอน	รายละเอียด	ผลลัพธ์
กระบวนการ	ขั้นแลกเปลี่ยน	เพื่อสร้างบรรยากาศการ	ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม
เรียนรู้ของ	ประสบการณ์	แลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม	แลกเปลี่ยน
ผู้สูงอายุ	(Share)	เพื่อสร้างความคุ้นเคย	ประสบการณ์เดิม
		มีความรู้สึกไว้วางใจกัน	ระหว่างกันเกี่ยวกับ
		โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ	ทักษะสารสนเทศ
		แลกเปลี่ยน เป็นขั้นตอนการเปิด	ด้านสุขภาพ
		โอกาสผู้ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยน	
		ประสบการณ์เดิมของตนเองใน	
		การใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร	
		เพื่อสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพ	
		เรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วม	
		กิจกรรมนำประสบการณ์ที่แต่	
		ละคนได้แลกเปลี่ยน มาเรียนรู้	
		โดยการใช้เครื่องมือที่เกี่ยวข้อง	
		กับทักษะสารสนเทศจาก	
		เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ	
		โดยการสนับสนุนจากคนใน	
		ครอบครัวหรือชุมชนที่สามารถ	
		ช่วยเหลือผู้สูงอายุในการใช้งาน	
		เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ	

ตาราง 8 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ขั้นตอน	รายละเอียด	ผลลัพธ์
การจัด	ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม	เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการ	ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม
กระบวนการ	ร่วม	วางแผนกระบวนการเรียนรู้	วางแผน
เรียนรู้ที่มีความ	(Collaboration)	ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างที่	กระบวนการเรียนรู้
เท่าเทียมกัน		หลากหลาย บ่งบอกความ	ร่วมกัน
		ต้องการของตนเองกัน โดย	
		แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ	
		วางแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วม	
		กิจกรรมได้ร่วมวางแผนการทำ	
		กิจกรรมต่าง ๆ ตามเนื้อหาที่	
		กำหนดไว้	
		ร่วมมือ เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วม	
		กิจกรรมดำเนินการกิจกรรม	
		ตามที่วางแผนตามเนื้อหาที่	
		กำหนดไว้	

ตาราง 8 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ขั้นตอน	รายละเอียด	ผลลัพธ์
การสรุปความคิด	ขั้นตกผลึกทาง ความคิด (Crystallization)	เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรม เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อ นำไปพัฒนาต่อยอดทาง ความคิด และประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น กัน โดย แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ สะท้อน เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วม กิจกรรมนำเสนอความคิดของ ตนเองผ่าน Online Forum ต่อยอด เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วม กิจกรรมนำความรู้ที่ได้รับในแต่ละ เนื้อเรื่องไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน โดยมีการจัดตั้ง Group Chat	ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม สามารถประยุกต์ใช้ ความรู้ที่ได้รับใน ชีวิตประจำวันได้

3. ตรวจสอบภาพรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จาก การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ในการนำไปปฏิบัติ โดยหาค่าความสอดคล้อง ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ

3.1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษาลดชีวิต จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นผู้มีความรู้ในสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือด้าน

ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ปี หรือเป็นผู้ทำงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือด้านที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี

3.1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นผู้มีความรู้ในสาขาเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ การศึกษาระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาและ/หรือทักษะสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ปี หรือเป็นผู้ทำงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาและ/หรือทักษะสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินความคิดเห็นเพื่อหาความสอดคล้องขององค์ประกอบและขั้นตอนกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย (1.) การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย (2.) กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (3.) การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน 4. การสรุปความคิด และขั้นตอนการฝึกอบรม (4.) ขั้นตอน คือ ขั้นตอนกระตุ้นการเรียนรู้ ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม และขั้นตกผลึกทางความคิด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน ด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ เพื่อพิจารณา พร้อมทั้งนัดหมายขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการตอบกลับของผู้เชี่ยวชาญหาค่าสถิติ เพื่อตรวจสอบหาดัชนีความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์พิจารณาการให้คะแนนจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า	มีความสอดคล้อง
0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า	ไม่มีความสอดคล้อง

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบและขั้นตอนกับ

รูปแบบการฝึกอบรม

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

พิจารณาความสอดคล้องขององค์ประกอบและขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ย 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านและมีความสอดคล้องเพื่อให้สามารถนำรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุไปใช้ต่อ โดยมีผลการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและขั้นตอนอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผ่านการประเมินค่าความสอดคล้องทุกองค์ประกอบ

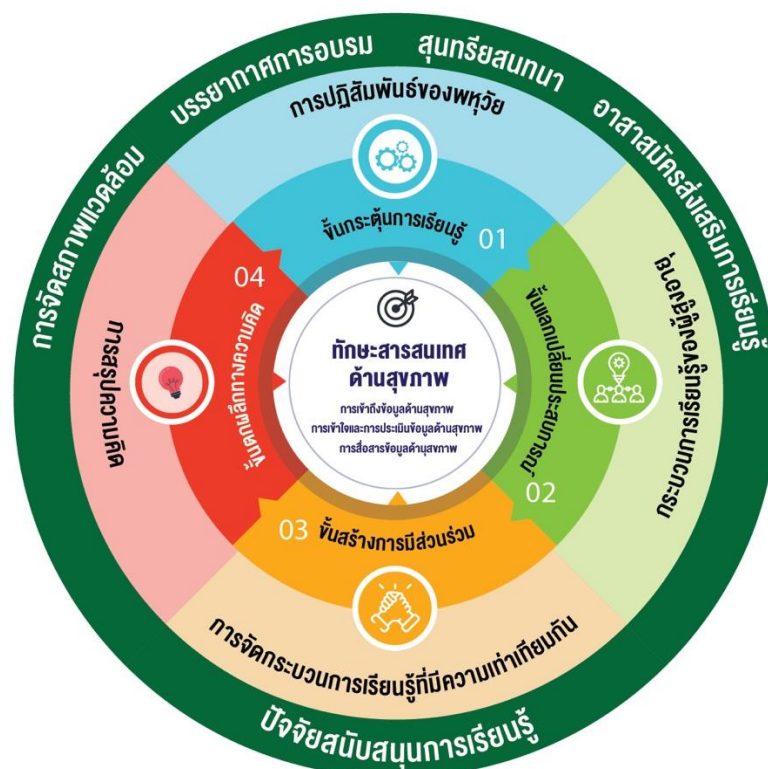
3.5 การปรับปรุง รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุมาปรับปรุง ได้แก่

3.5.1 ควรกำหนดเวลาให้สอดคล้องกับทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ

3.5.2 ควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3.5.3 ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำเสนอเป็นรูปแบบฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ดังนี้



ภาพประกอบ 5 รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้
อย่างมีส่วนร่วม ร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วย กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของ ผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1. ความต้องการในการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการ
เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกผู้สูงอายุ โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นประชาชนธรรมดา
ผู้สูงอายุ หรือ ผู้นำชุมชน หรือแกนนำในการจัดกิจกรรมชุมชน หรือแกนนำในการจัดกิจกรรม
สำหรับผู้สูงอายุ ไม่น้อยกว่า 3 ปี ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรม
ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการตรวจสอบความต้องการในการฝึกอบรมโดยใช้
แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะ
สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรม ที่

ได้จากการศึกษาเอกสารแล้วนำมาพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1. ความต้องการในการฝึกอบรมของผู้สูงอายุ 2. การส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อพิจารณาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ (ภาคผนวก ค)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรม โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ นัดวัน เวลา เพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2563

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสัมภาษณ์ ที่ประกอบด้วย 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2. ความต้องการในการฝึกอบรมของผู้สูงอายุ 3. การส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ วิเคราะห์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (ข้อมูลแสดงในบทที่ 4)

2. สร้างหลักสูตรตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

2.1 นำผลการศึกษารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มากำหนดหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

2.2 การสร้างหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดของหลักสูตรดังนี้ (ภาคผนวก ข)

2.2.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.2.2 บทบาทของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม

2.2.3 คุณสมบัติของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม

2.2.4 บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2.2.5 คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2.2.6 แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

2.2.7 ระยะเวลาการฝึกอบรม

2.2.8 ขั้นตอนและการประเมินการจัดการฝึกอบรม

2.2.9 สื่อและวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรม

2.2.10 การจัดสถานที่การฝึกอบรม



ภาพประกอบ 6 หลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
(แสดงในภาคผนวก ข.)

3. ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ

3.1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นผู้มีความรู้ในสาขา

การศึกษาผู้ใหญ่ระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือด้านที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ปี หรือเป็นผู้ทำงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือด้านที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี

3.1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นผู้มีความรู้ในสาขาเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ การศึกษาระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาและ/หรือทักษะสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ปี หรือเป็นผู้ทำงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาและ/หรือทักษะสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความคิดเห็นหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ คือแบบสอบถามโดยความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (ล้วน สายยศ, 2538)

ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการหาดัชนีประสิทธิผลคือ แบบทดสอบความรู้ เพื่อวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มาวิเคราะห์หาค่าสถิติ เพื่อตรวจสอบหาดัชนีความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์พิจารณาการให้คะแนนจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความสอดคล้อง

0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ไม่มีความสอดคล้อง

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบทดสอบที่มีค่าเฉลี่ย 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านและมีความสอดคล้อง เพื่อให้สามารถนำแบบทดสอบความรู้ นำไปใช้ก่อน และหลังการฝึกอบรมหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุไปใช้ โดยมีผลประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผ่านการประเมินผ่านประเมินค่าความสอดคล้องจำนวน 30 ข้อ จาก 50 ข้อ (แสดงผลในภาคผนวก ง)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน ด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ เพื่อพิจารณา พร้อมทั้งนัดหมายขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการตอบกลับของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนน ดังนี้ (ล้วน สายยศ, 2538)

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง เหมาะสมมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

โดยผลการประเมินหลักสูตรอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$)

3.5 การปรับปรุง หลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง ได้แก่

3.5.1 ควรกำหนดหน่วยการอบรมไม่ควรเกิน 3 ชั่วโมง

3.5.2 วิทยากรควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

3.5.3 ผู้สูงอายุที่เข้าอบรมควรเป็นผู้ที่มี smart phone และใช้งานได้

3. ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

3.1 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีสมาชิกของชมรมไม่น้อยกว่า 50 คน มีการจัดกิจกรรมประจำทุกเดือน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 15 คน และอาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน จำนวน 15 คน โดยใช้แผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มสอบก่อน-หลัง (One Group Pretest-Posttest Design) เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลการเรียนของแต่ละหน่วยการอบรม (Effectiveness Index: E.I) ของหลักสูตรอบรมตามรูปแบบฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลประเมินผลหลักสูตร (ยุทธ ไกยวรรณ. 2559) ได้แก่หาดัชนีประสิทธิผลการเรียนของแต่ละหน่วยการอบรม (Effectiveness Index: E.I) ผลต่างของร้อยละจากคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม ร้อยละ 60 ขึ้นไป

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล (E.I)} = E_{\text{post-test}} - E_{\text{pre-test}} > 60$$

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัย ด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. ดำเนินการใช้รูปแบบการฝึกอบรมรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุของประเทศไทย (ระบบสถิติทางการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย, 2561)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ คือผู้สูงอายุเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีสมาชิกของชมรมไม่น้อยกว่า 50 คน มีการจัดกิจกรรมประจำทุกเดือน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน และอาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน จำนวน 30 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.2.2 แบบทดสอบความรู้ เพื่อวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.2.3 แบบประเมินทักษะของหลักสูตรตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 ผู้วิจัยประสานงานในพื้นที่ชุมชนเพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการอบรมตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.3.3 ติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุหลังการอบรม

1. 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จากแบบทดสอบความรู้ เพื่อวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.4.2 วิเคราะห์ติดตามการใช้ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ



บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เครื่องมือในการวิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563 (SWUEC/E/G-236/2562) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์เพื่อแทนความหมายดังนี้

N = จำนวนตัวอย่าง

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. = ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

IOC = ค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผลการประเมินรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ตาราง 9 ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุ
 ้วยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของ
 ผู้สูงอายุ (N=6)

ข้อ	รายการประเมิน	ความสอดคล้อง	
		IOC	ระดับ
1.	องค์ประกอบที่ 1 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัยกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุ้วยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	0.83	สอดคล้อง
2.	องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุ้วยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	1.00	สอดคล้อง
3.	องค์ประกอบที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกันกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุ้วยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	0.67	สอดคล้อง
4.	องค์ประกอบที่ 4 การสรุปความคิดกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุ้วยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	1.00	สอดคล้อง
5.	ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้กับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุ้วยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	0.83	สอดคล้อง

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ความสอดคล้อง	
		IOC	ระดับ
6.	ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	1.00	สอดคล้อง
7.	ชั้นสร้างการมีส่วนร่วมกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	1.00	สอดคล้อง
8.	ชั้นตกผลึกทางความคิดกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	0.83	สอดคล้อง
9.	ปัจจัยการเรียนรู้ที่สนับสนุนการฝึกอบรมกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	0.7	สอดคล้อง
ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00			

ผู้วิจัยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบ พบว่า รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีค่าความ

สอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 โดยแบ่งเป็นรูปแบบความสอดคล้องกับองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การสรุปความคิด ขั้นตอน ขั้นตอนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และขั้นสร้างการมีส่วนร่วม มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1 องค์ประกอบการศึกษาสัมพันธของกลุ่มคนระหว่างวัย ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ ขั้นตกลึกทางความคิด มีความสอดคล้องเท่ากับ 0.83 ปัจจัยการเรียนรู้ที่สนับสนุนการฝึกอบรม มีความสอดคล้องเท่ากับ 0.70 และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน มีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67

ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรกำหนดเวลาให้สอดคล้องกับทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ
2. ควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
3. ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. ผลความต้องการในการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จากวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเป็นผู้สูงอายุที่เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน แกนนำในการจัดกิจกรรมในชุมชน กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ระหว่างวันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2563 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งหมด 9 คน ทำให้ได้ผลจากการสัมภาษณ์ ที่จะนำไปพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ดังนี้

1.1 รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการการอบรมในระยะเวลานั้น ๆ เนื่องจากผู้สูงอายุมีข้อจำกัดทางร่างกาย การนั่งทำกิจกรรมนานเกินไป ทำให้เกิดอาการเมื่อยล้า ไม่เหมาะสมในการนั่งทำกิจกรรมเป็นระยะเวลานานเกินไป กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีเป็นการฝึกให้ได้ปฏิบัติจริง มีการทบทวนเป็นระยะ

1.2 เป้าหมายในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ พัฒนาทักษะ เพื่อความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่มีจะมีกิจกรรมอบรมให้กับผู้สูงอายุ จะทำให้ผู้สูงอายุนำความรู้ ความเข้าใจ ไปดูแลสุขภาพ ลดการพึ่งพาครอบครัว อีกทั้งทำให้ผู้สูงอายุสามารถพูดคุยกับคนในครอบครัวได้อย่างเป็นสุข เข้าใจในภาษาเดียวกัน

1.3 ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมการอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นช่วงเวลาเช้า และมีการทบทวนเรื่องที่อบรมในวันที่ผ่านมา ก่อนที่จะเริ่มอบรมในหัวข้อใหม่ เพื่อกระตุ้นความทรงจำของผู้สูงอายุ

1.4 สถานที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีลักษณะ มีอากาศถ่ายเทสะดวก จะมีเครื่องปรับอากาศหรือไม่มีก็ได้ มีเก้าอี้และโต๊ะสำหรับเขียน หากมีความจำเป็นที่ห้องประชุมอยู่ในอาคารชั้น 2 บันไดจะต้องมีราวจับเพื่อพยุงตัว มีทางลาด มีห้องน้ำ ในอาคารที่จัดกิจกรรมการอบรม

1.5 สื่อที่สามารถสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีลักษณะ ตัวอักษรขนาดใหญ่ ขนาดเหมาะสม มีสีสันชัดเจน ตัวอักษรไม่มากเกินไป เนื้อหากระชับ มีภาพประกอบ

1.6 คุณลักษณะของวิทยากร ผู้ให้ความรู้ ในการจัดกิจกรรมการอบรมสำหรับผู้สูงอายุ จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการเรื่องที่จะถ่ายทอดเป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีบุคลิกภาพที่ดี มีการวางแผนที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมอบรมได้ มีความเอาใจใส่ มีมารยาทและการใช้คำพูด คำอธิบายที่เหมาะสม ไม่ใช้ภาษาเฉพาะมากเกินไป

1.7 การส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ เทคนิคการสืบค้น วิธีการใช้โปรแกรมหาข้อมูลในสามารถพบกับข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว สร้างความเข้าใจในเนื้อหาข้อมูลสุขภาพ การประเมินความน่าเชื่อถือ เผยแพร่และสื่อสารให้ผู้อื่นได้ สร้างการรู้เท่าทันสื่อ วิธีการหาข้อมูลที่ต้องการ รู้กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล การป้องกันการตนเองจากการถูกหลอกลวงและโฆษณาชวนเชื่อ

1.8 การส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรมีวัดประเมินผลด้วยแบบทดสอบ แบบประเมิน มีข้อคำถามให้ ตัวอักษรใหญ่ อ่านง่าย

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ตาราง 10 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ (N=6)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	หลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ	4.56		เหมาะสมมากที่สุด
1.	คำชี้แจง	4.17	0.75	เหมาะสมมาก
2.	ความมุ่งหมายของการฝึกอบรม	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.	บทบาทของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม	4.83	0.41	เหมาะสมมากที่สุด
4.	บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.50	0.84	เหมาะสมมากที่สุด
5.	เนื้อหาการฝึกอบรม	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
6.	ระยะเวลา	4.17	0.55	เหมาะสมมาก
7.	ขั้นตอนและการประเมิน	4.67	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
8.	สื่อและวัสดุอุปกรณ์	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
9.	การจัดสถานที่การฝึกอบรม	4.67	0.52	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 4 พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยคำชี้แจงความมุ่งหมายของการฝึกอบรม บทบาทของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เนื้อหาการฝึกอบรม ระยะเวลา ขั้นตอนและการประเมิน สื่อและวัสดุอุปกรณ์ และการจัดสถานที่การฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$) แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง ได้แก่

1. ควรกำหนดหน่วยการอบรมไม่ควรเกิน 3 ชั่วโมง
2. วิทยากรควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
3. ผู้สูงอายุที่เข้าอบรมควรเป็นผู้ที่มี smart phone และใช้งานได้

ตาราง 11 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม (N=6)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access) กิจกรรมที่ 1 การใช้เครื่องมือในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ				
1.	เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม (น 1 ก 1)	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
2.	วัตถุประสงค์ (น 1 ก 1)	4.17	0.75	เหมาะสมมาก
3.	สาระสำคัญ (น 1 ก 1)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
4.	การดำเนินกิจกรรม (น 1 ก 1)	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
5.	สื่อและวัสดุอุปกรณ์ (น 1 ก 1)	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
6.	การประเมินผล (น 1 ก 1)	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access) กิจกรรมที่ 2 การค้นหาข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ				
7.	เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม (น 1 ก 2)	4.17	0.75	เหมาะสมมาก
8.	วัตถุประสงค์ (น 1 ก 2)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
9.	สาระสำคัญ (น 1 ก 2)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
10.	การดำเนินกิจกรรม (น 1 ก 2)	4.50	0.55	เหมาะสมมาก
11.	สื่อและวัสดุอุปกรณ์ (น 1 ก 2)	4.00	0.89	เหมาะสมมาก
12.	การประเมินผล (น 1 ก 2)	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
หน่วยที่ 2 การเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ กิจกรรมที่ 1 การเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ				
		4.17		เหมาะสมมาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
13.	เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม (น 2 ก 1)	4.00	0.89	เหมาะสมมาก
14.	วัตถุประสงค์ (น 2 ก 1)	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
15.	สาระสำคัญ (น 2 ก 1)	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
16.	การดำเนินกิจกรรม (น 2 ก 1)	4.17	0.75	เหมาะสมมาก
17.	สื่อและวัสดุอุปกรณ์ (น 2 ก 1)	3.83	0.75	เหมาะสมมาก
18.	การประเมินผล (น 2 ก 1)	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ กิจกรรมที่ 1 การใช้แอปพลิเคชันในการสื่อสาร		4.31		เหมาะสมมาก
19.	เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม (น 3 ก 1)	4.00	1.10	เหมาะสมมาก
20.	วัตถุประสงค์ (น 3 ก 1)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
21.	สาระสำคัญ (น 3 ก 1)	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
22.	การดำเนินกิจกรรม (น 3 ก 1)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
23.	สื่อและวัสดุอุปกรณ์ (น 3 ก 1)	4.00	0.89	เหมาะสมมาก
24.	การประเมินผล (น 3 ก 1)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ กิจกรรมที่ 2 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย		4.39		เหมาะสมมาก
25.	เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม (น 3 ก 2)	4.17	0.75	เหมาะสมมาก
26.	วัตถุประสงค์ (น 3 ก 2)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
27.	สาระสำคัญ (น 3 ก 2)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
28.	การดำเนินกิจกรรม (น 3 ก 2)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
29.	สื่อและวัสดุอุปกรณ์ (น 3 ก 2)	4.17	0.75	เหมาะสมมาก
30.	การประเมินผล (น 3 ก 2)	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 5 พบว่า แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม แบ่งเนื้อหาเป็น 3 หน่วยการอบรม ดังนี้ หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access) กิจกรรมที่ 1 การใช้เครื่องมือในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ กิจกรรมที่ 2 การค้นหาข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ หน่วยที่ 2 การประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ (Evaluation) กิจกรรมที่ 1 การเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ และ หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Communication) กิจกรรมที่ 1 การใช้แอปพลิเคชันในการสื่อสาร กิจกรรมที่ 2 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28, 4.33, 4.17, 4.31, 4.39 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จำนวน 20 รายการ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 10 รายการ แสดงว่า แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผลของประสิทธิผลการเรียนของหน่วยการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ตาราง 12 ผลดัชนีประสิทธิผลการเรียนของหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

หน่วยการอบรม	N	คะแนนรวม	$\bar{X}$	ร้อยละ	ดัชนีประสิทธิผล
หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ (Access)					
คะแนนแบบทดสอบก่อนฝึกอบรม	15	30	2.00	20	61.33
คะแนนแบบทดสอบหลังฝึกอบรม	15	122	8.13	81.33	
หน่วยที่ 2 การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ (Understand and Evaluation)					
คะแนนแบบทดสอบก่อนฝึกอบรม	15	29	1.93	19.33	66.67
คะแนนแบบทดสอบหลังฝึกอบรม	15	129	8.60	86.00	
หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย					
คะแนนแบบทดสอบก่อนฝึกอบรม	15	30	2.00	20	66.66
คะแนนแบบทดสอบหลังฝึกอบรม	15	130	8.66	86.66	

ตารางที่ 6 ดัชนีประสิทธิผลหน่วยที่ 1 พบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม ($E_{pre-test}$) เป็นร้อยละ 20 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม ($E_{post-test}$) เป็นร้อยละ 81.33 ดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 61.33 ดัชนีประสิทธิผล หน่วยที่ 2 พบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม ($E_{pre-test}$) เป็นร้อยละ 19.33 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม ($E_{post-test}$) เป็นร้อยละ 86.00 ดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 66.67 และดัชนีประสิทธิผล หน่วยที่ 3 พบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม ($E_{pre-test}$) เป็นร้อยละ 20 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม ($E_{post-test}$) เป็นร้อยละ 86.66 ดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 66.66 ซึ่งดัชนีประสิทธิผลของหน่วยการอบรมทั้ง 3 หน่วย สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ $E.I = E_{post-test} - E_{pre-test} > 60$

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบทักษะสารสนเทศกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนการอบรมและหลังการอบรม

ทักษะสารสนเทศ	การทดสอบ	$\bar{X}$	N	S.D.	t	p-value
การเข้าถึงข้อมูล	ก่อนอบรม	2.80	30	.630	31.604	.000
สุขภาพ	หลังอบรม	8.50	30	.887		.
การเข้าใจและการ	ก่อนอบรม	1.53	30	.932	29.056	.000
ประเมินความ	หลังอบรม	7.40	30	.819		
เชื่อถือของข้อมูล						
ด้านสุขภาพ						

ตาราง 13 (ต่อ)

ทักษะสารสนเทศ	การทดสอบ	$\bar{X}$	N	S.D.	t	p-value
การสื่อสารข้อมูล	ก่อนอบรม	3.07	30	.761	24.736	.000
ด้านสุขภาพที่	หลังอบรม	8.20	30	.868		
สร้างสรรค์และ						
ปลอดภัย						

p-value <.001

ตารางที่ 7 พบว่า ผู้สูงอายุมีทักษะด้านการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม พบว่า การจัดรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีทักษะสารสนเทศสูงขึ้นก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการติดตามการนำทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุไปใช้ในชีวิตประจำวัน จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้ารับการอบรมตามจัดรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อติดตามการนำทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ ซึ่งทำให้ได้พบประเด็นในการพูดคุยและสัมภาษณ์ ดังนี้

ตาราง 14 ผลการติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ

ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ	ติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ
การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ	เข้าถึงสารสนเทศด้านสุขภาพ โดยสามารถระบุขอบเขตของสารสนเทศ เนื้อหาในสื่อจากแหล่งข้อมูลด้านสุขภาพ “ปกติดูไม่เคยใช้ค้นหาข้อมูลเลย แต่หลังจากการอบรมแล้ว ลุงมีความรู้และเข้าใจการใช้โทรศัพท์ของลุงที่มีมากกว่าใช้โทรเข้า โทรออกเท่านั้น ลุงใช้โปรแกรมค้นหาของในเว็บไซต์ของสาธารณสุข” ชาย 69 ปี “ก็จำได้จากที่เรียนมานะ แต่ก็ต้องค่อย ๆ ฝึกไป ถ้ามเด็ก ๆ แถวบ้าน” หญิง อายุ 62 ปี “ลุงเป็นความดันโลหิตสูง ได้ความรู้จากการอบรมมาใช้หาข้อมูลเกี่ยวกับโรคที่เป็นอยู่” ชาย อายุ 78 ปี
	สามารถค้นหาและระบุตำแหน่งของสารสนเทศด้านสุขภาพ “ถ้าอยากรู้เรื่องความดันโลหิตสูง ที่ป้าเป็นอยู่ ก็ค้นหาข้อมูลในกูเกิ้ลเองได้แล้ว” หญิง อายุ 65 ปี “ตอนนี้หาข้อมูลได้บ้าง ถ้ามลูกหลานบ้าง” หญิง 70 ปี “หาข้อมูลเรื่องการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ หญิง” อายุ 67 ปี “หาข้อมูลสมุนไพรไว้ใช้” หญิง อายุ 62 ปี

ตาราง 14 (ต่อ)

ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ	ติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ
	สามารถเรียกและจัดเก็บสารสนเทศด้านสุขภาพได้ ชั่วคราว “ป้าเอาโทรศัพท์ไปบันทึกข้อมูลที่เขาส่งมาให้ เครื่องโทรศัพท์ก็เต็มไว เลยให้หลานที่บ้านช่วยดู ช่วยทำ ให้ เดี่ยวเขาเข้าใจป้ามากขึ้นนะ เขาเห็นป้าชอบอ่าน ข้อมูล ก็มาช่วยสอน” หญิง อายุ 62 ปี
	สามารถเลือกเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ “เมื่อก่อนอยากจะรู้อะไร ก็ไม่กล้าถามลูกหลาน กลัวโดน เอ็ด แต่พอเข้าอบรมแล้ว ได้เรียนรู้กับลูกหลาน ทำให้ไม่ กลัวโดนเอ็ดว่าช้า อยากจะรู้อะไร ทำเองบ้าง ถ้าไม่แน่ใจก็ ถามหลานที่บ้านเอา” หญิง อายุ 64 ปี “หลังอบรมมาใช้เครื่องมือหาข้อมูลจากกูเกิ้ลหาข้อมูล” หญิง อายุ 61 ปี “ได้ใช้กูเกิ้ลดูข้อมูลสุขภาพ อ่านข้อมูลในเว็บไซต์” หญิง อายุ 68 ปี “หลังอบรมมาใช้เครื่องมือหาข้อมูลจากกูเกิ้ลหาข้อมูล” หญิง อายุ 61 ปี

ตาราง 14 (ต่อ)

ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ	ติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ
การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ	สามารถประเมิน วิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลด้านสุขภาพ “ป่าไม่รู้แน่ใจว่าข้อมูลจริงหรือไม่จริง ก็ไม่อยากส่งต่อไปให้คนอื่นหรอก ถ้าเกิดไม่จริงขึ้นมา จะเสียหาย เสียผู้ใหญ่อีกด้วย” หญิง อายุ 70 ปี “หลังจากอบรมมาแล้ว จะระมัดระวังในการเชื่อข้อมูลมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ สมุนไพรที่ว่่าดี รักษาโรคนี้ รักษาโรคนั้นได้ จะยังไม่เชื่อเสียทีเดียว จะอ่านหาข้อมูลเพิ่มเติมไปก่อน ซึ่งไม่เหมือนเมื่อก่อน ถ้าได้ยิน ได้รู้อะไรมา จะไปหามาลอง บางครั้งก็รู้สึกว่่าเสี่ยงเหมือนกัน” ชาย อายุ 63 ปี “เมื่อก่อนได้ข้อมูลอะไรมา ยังไม่ได้อ่านถึงถ้วนก็ส่งไปให้เพื่อนคนอื่นเลย กลัวเฉย” หญิง 65 ปี “ก็ต้องระวังเรื่องข้อมูลจริงหรือไม่จริงเหมือนกัน เดี่ยวนี้หลอกกันเยอะ” หญิง อายุ 70 ปี
	สามารถประเมินและพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูล “บ้างที่ได้ข้อมูลมาจากคนอื่น แต่ก็ไม่ส่งต่อนะ อ่านเองก่อน” หญิง อายุ 67 ปี “เมื่อก่อนไม่ส่งข้อความหาใคร แต่ได้อ่านอย่างเดียว แต่พอรู้ว่่าจะตรวจสอบข้อมูลหรือว่่าหาข้อมูลที่ถูกต้องได้ อย่างไร ก็มั่นใจขึ้นที่จะส่งข้อมูลสุขภาพให้คนในครอบครัวมากขึ้น” หญิง 67 ปี

ตาราง 14 (ต่อ)

ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ	ติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ
การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย	สามารถตระหนักถึงการตระหนักผลกระทบของสารสนเทศที่สร้างขึ้น ผลกระทบเผยแพร่ของข้อมูลและสื่อสารบนพื้นฐานของจริยธรรม โดยใช้ช่องทางและเครื่องมือที่เหมาะสม “ตอนนี้จะส่งข้อมูลอะไรหาใคร ก็ต้องระวังว่า มันถูกต้องหรือเปล่า ส่งภาพไม่ค่อยส่งแล้ว ภาพที่เราไม่ได้ถ่ายเอง ไม่ส่งให้ใครเลย กลัวโดนฟ้อง” หญิง อายุ 65 ปี “ถ้าได้ข้อมูลจากกลุ่มไลน์มา ตอนนี้จะยังไม่ส่งให้เพื่อน” หญิง อายุ 62 ปี

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) สรุปการศึกษาดังนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1. ผู้สูงอายุในชุมชน 2. อาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน 3. ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 1

กลุ่มตัวอย่างในการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ผู้ใหญ่หรือการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 2

กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจความต้องการในการฝึกอบรม คือ โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือ ผู้นำชุมชน หรือแกนนำในการจัดกิจกรรมชุมชน หรือแกนนำในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ไม่น้อยกว่า 3 ปี ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรม จำนวน 9 คน

กลุ่มตัวอย่างในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 คน

กลุ่มตัวอย่างในการหาดัชนีประสิทธิผลหลักสูตร คือ ผู้สูงอายุในชุมชน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีสมาชิกของชมรมไม่น้อยกว่า 50 คน มีการจัดกิจกรรมประจำทุกเดือน จำนวน 15 คน และอาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน จำนวน 15 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 3

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุคือ ผู้สูงอายุในชุมชน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีสมาชิกของชมรมไม่น้อยกว่า 50 คน มีการจัดกิจกรรมประจำทุกเดือน จำนวน 30 คน อาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน จำนวน 30 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 2. สร้างรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 4. ประเมินรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรอบรมตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 2. ตรวจสอบความต้องการในการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้าน

สุขภาพของผู้สูงอายุ 3. พัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 3. ประเมินหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

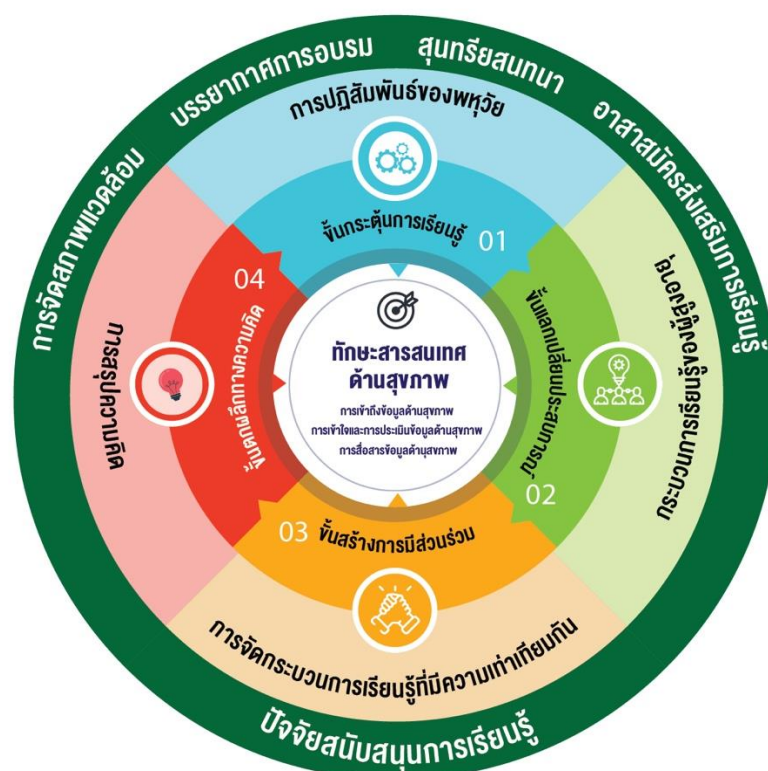
ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

การศึกษามูลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ทดลองรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 2. ติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า องค์ประกอบของร่างรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยองค์ประกอบและขั้นตอน ดังนี้



ภาพประกอบ 7 รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้
อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

(1) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ดึงดูดใจอำนวยความสะดวกสบาย มีวัสดุอุปกรณ์ คุณภูมิ และแสงสว่างที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการด้านร่างกายของผู้สูงอายุ การจัดบรรยากาศ สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศการอบรมในลักษณะสุนทรีสนทนา เป็นสนทนาที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ การมีกลุ่มอาสาสมัครที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ช่วยเหลือในกระบวนการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในเทคโนโลยีการสื่อสาร

(2) องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

2. การปฏิสัมพันธ์ของพหุวัย เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดการสื่อสารแบบสองทางที่ทำให้เกิดบรรยากาศเรียนรู้ระหว่างกัน ส่งผลต่อการเกิดองค์ความรู้ การขยายตัวของความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และกำหนดเป็นขั้นตอนการฝึกอบรม ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ (Stimulation) หมายถึง การกระตุ้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีปฏิสัมพันธ์กัน สร้างกระบวนการสุนทรียสนทนา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

3. กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้สูงอายุ กำหนดเป็นขั้นตอนการฝึกอบรม ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Share) หมายถึง การสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความคุ้นเคย มีความรู้สึกไว้วางใจ

4. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรม ทั้งผู้จัดการอบรมและผู้ร่วมการอบรมมีความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน ไม่ใช่เป็นแบบผู้ให้และผู้รับ แต่ต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม (Collaboration) หมายถึง การสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย บ่งบอกความต้องการของตนเอง

5. การสรุปความคิด เป็นองค์ประกอบที่สร้างความเข้าใจจากเนื้อหาสาระ เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปสู่ความคิดรวบยอดเป็นความรู้ของตนเอง ขั้นตกผลึกทางความคิด (Crystallization) หมายถึง การกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปพัฒนา ต่อยอดทางความคิด และประยุกต์ใช้ได้ในสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

6. การประเมินรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ มีความสอดคล้องทุกองค์ประกอบและขั้นตอน โดยองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การสรุปความคิด ขั้นตอน ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และขั้นสร้างการมีส่วนร่วม มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1 องค์ประกอบการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ ขั้นตกผลึกทางความคิด มีความสอดคล้องเท่ากับ 0.83 ปัจจัยการเรียนรู้ที่สนับสนุนการฝึกอบรม มีความสอดคล้องเท่ากับ 0.70 และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน มีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. การพัฒนาหลักสูตร เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2. บทบาทของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม 3. คุณสมบัติของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม 4. บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 5. คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 6. แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access) หน่วยที่ 2 การเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ (Understand and Evaluation) และหน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Communication) 7. ระยะเวลาการฝึกอบรม หน่วยละ 3 ชั่วโมง 8. ขั้นตอนและการประเมินผล 9. สื่อและวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรม 10. การจัดสถานที่การฝึกอบรม

2. การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศของผู้สูงอายุ และการประเมินแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมทั้ง 3 หน่วยการอบรมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้ในการอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

3. ผลของประสิทธิผลการเรียนของหน่วยการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ดัชนีประสิทธิผลการเรียนของหน่วยที่ 1, 2 และ 3 พบว่า ผลต่างของร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม ($E_{pre-test}$) และผลต่างของร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม ($E_{post-test}$) สูงกว่าเกณฑ์เกณฑ์ที่กำหนดทั้ง 3 หน่วยการอบรม ดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ มากกว่าเท่ากับร้อยละ 60 มีค่าดัชนีประสิทธิผล 61.33, 66.67, 66.66 ตามลำดับ

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. ผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม พบว่า ผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง พบว่า ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ภายหลังได้รับการอบรมตามรูปแบบสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001

2. ผลการติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพหลังจากการอบรม พบว่า ผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมมีทักษะสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ โดยมีการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพที่ต้องการได้ จัดเก็บสารสนเทศด้านสุขภาพชั่วคราว สามารถใช้เลือกเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ ทักษะสารสนเทศในการเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุสามารถการประเมินความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูล ทักษะการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย มีการระวังผลกระทบของสารสนเทศที่สร้างขึ้น และตระหนักถึงผลกระทบเผยแพร่ของข้อมูล และสื่อสารบนพื้นฐานของจริยธรรม โดยใช้ช่องทางและเครื่องมือที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. ผลการพัฒนาในรูปแบบรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1. การปฏิสัมพันธ์ของพหุวัย 2. กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ 3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน 4. การสรุปความคิด และมีขั้นตอนการอบรมแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ (Stimulation) คือการกระตุ้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีปฏิสัมพันธ์ สร้างกระบวนการสุนทรียสนทนา ด้วยการใช้กิจกรรมหรือสถานการณ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้สนทนากันเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้วิจัยได้นำหลักการเรียนรู้พหุวัยและหลักการเรียนรู้ร่วมกันที่กระตุ้นให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมระหว่างสมาชิกในการฝึกอบรม เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนที่วัยแตกต่างกัน กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัย สร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนา

ทักษะที่ต้องการ (Newman 2008, EPALE. 2019, Corrigan, Mcnamara, O'hara. 2013) 2. **ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Share)** คือ การสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความคุ้นเคย มีความรู้สึกไว้วางใจกัน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางความคิดเห็นและประสบการณ์ ผู้วิจัยได้นำหลักการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่กระตุ้นให้ผู้สูงอายุนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ของตนเอง เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้มีประสบการณ์ และจะมีความสุขที่จะแบ่งปันประสบการณ์หรือเรื่องราวที่ตนเองประสบมา การจัดการอบรมที่มุ่งเน้นให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เสนอ นำเสนอเรื่องราวที่ได้พบเจอกับกลุ่มวัยที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ การสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมการอบรมที่ประกอบด้วยกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มวัยอื่น ๆ ที่เข้ารับการอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกันและกัน {อาชัญญา รัตนอุบล. 2562, อภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. 2559, สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2551, นันทกา ชัยบาล. 2551, Wisdom Max Center. 2558} 3. **ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม (Collaboration)** คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย บ่งบอกความต้องการของตนเอง ผู้วิจัยได้นำหลักการเรียนรู้ร่วมกันการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและหลักการเรียนรู้แบบพหุวัย เป็นการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้สอนหรือวิทยากรทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการร่วมกัน ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ มีการติดต่อสื่อสาร และการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ รวมทั้งการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (ระวี สัจจโสภณ. 2559, Bressler, Henkin and Adler. 2005, Great Britain, Granville. 2002, Corrigan, Mcnamara, O'hara. 2013) 4. **ขั้นตกผลึกทางความคิด (Crystallization)** การกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปพัฒนา ต่อยอดทางความคิด และประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น ผู้วิจัยได้หลักการจัดการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ที่นำเอาประสบการณ์เดิมมาบูรณาการกับความรู้ใหม่ นำประมวลและสร้างเป็นแนวทางใหม่และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง (อาพันธ์ชินทร์ สุพานิช. 2554, Watson. 1979) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก มีวัสดุอุปกรณ์ อนุภูมิ และแสงสว่างที่เหมาะสมกับ

สภาพความต้องการด้านร่างกายของผู้สูงอายุ การจัดบรรยากาศ สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศการอบรมในลักษณะสุนทรียสนทนา เป็นสนทนาที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Brookfield S.D. 1986, Imel s. 1998, สุธีรา บัณฑอง และคณะ. 2558) การมีกลุ่มอาสาสมัครที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ช่วยเหลือในกระบวนการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในเทคโนโลยีการสื่อสาร สอดคล้องกับ Patrício (2016) ที่ได้เสนอว่า การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุที่ดี หากมีการเรียนรู้ร่วมกันกับคนที่อายุน้อยกว่า จะเป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีได้ดีขึ้น โดยมีการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และ Yuxiang Zhao (2017) ที่พบว่า การสร้างเสริมทักษะด้านสื่อสารสนเทศในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยใช้การเรียนรู้ร่วมกับคนต่างวัยที่มีอายุน้อยกว่า เนื่องจากคนที่มีอายุน้อยจะทำหน้าที่เปรียบเสมือนพี่เลี้ยงในการเรียนรู้ โดยขั้นตอนการอบรมของรูปแบบการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับประดิษฐา ภาษาประเทศ (2554) พบว่า รูปแบบการฝึกอบรมประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ การสร้างบรรยากาศ การกระตุ้น การวิเคราะห์ และการคิดทบทวน ในการส่งเสริมจิตลักษณะและพฤติกรรมสันติของครูปฐมวัยทำให้ครูปฐมวัยมีพฤติกรรมสูงกว่า ก่อนการฝึกอบรม และ กิตติมา บุญยศ (2554) พบว่า ขั้นตอนการฝึกอบรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ การจุดประกาย การสะท้อนคิด การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ การนำความรู้สู่การปฏิบัติ มีความเหมาะสมส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมสื่อสารทางบวกสูงกว่าก่อนการอบรม

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ และสังเคราะห์หัวข้อเนื้อหาของหลักสูตรส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อกำหนดเป็นหัวข้อของหน่วยการอบรม และพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 หน่วยการอบรม ดังนี้ หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access) หน่วยที่ 2 การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ (Understand and Evaluation) และ หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Communication) เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ทักษะในการเข้าถึง ทำความเข้าใจและประเมินข้อมูลทางสุขภาพที่เผยแพร่ตามช่องทางต่าง ๆ ทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกวิถีในการดูแลตนเอง จัดการสุขภาพตนเอง เพื่อป้องกันและรักษาสุขภาพที่ดีของตนเอง สอดคล้องกับทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาสุขภาพที่กำหนดอยู่ในกรอบนโยบาย

สุขภาพของประเทศสมาชิกในยุโรป ที่ต้องการการสนับสนุนในบุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการทุกระดับการสนับสนุนสุขภาพของตนเองอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับกฎบัตรกรุงเทพ พ.ศ. 2548 และ Shanghai Declaration 2016 ที่ต้องการให้ประชาชนทุกบริบทและกลุ่มวัย มีความรอบรู้และสื่อสารด้านสุขภาพที่จะช่วยยกระดับความสามารถในการเข้าถึง เข้าใจและใช้ข้อมูลรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างถูกต้องและเหมาะสม (Pleasant A., Kuruvilla S. 2008; Mitchell SE Sadikova E, Jack BW, Paasche-Orlow, MK. . 2012; Ishikawa H., Nomura, K., Sato, M., Yano, E. . 2008; Sorensen K Brouck SVD, Fullam J, et al. . 2012; HALLOWS KRISTEN M. 2013) สอดคล้องทักษะสารสนเทศของ The University Library of the University of Illinois (2014) Cornell University, Cornell Information Technologies (2009) American Library Association (2012) ที่กล่าวถึงทักษะสารสนเทศที่ประกอบด้วย 1. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือสื่อสาร เครือข่ายในการค้นหา 2. ความเข้าใจและประเมินการใช้สารสนเทศในรูปแบบและแหล่งที่หลากหลาย และ 3. ความสามารถในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และ UNESCO (2013) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการของทักษะสารสนเทศ คือ กระบวนการเข้าถึงสื่อ กระบวนการเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมินเนื้อหาของสื่อ และกระบวนการแสดงออกด้วยสร้างสรรค์ และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ

3. ผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม แสดงว่า การจัดรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีทักษะสารสนเทศสูงขึ้นกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า การเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยระหว่างผู้สูงอายุกับคนวัยต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ ระเบียบวิธีวิจัย (2559) กล่าวถึงกระบวนการการเรียนรู้แบบพหุวัย ในการพัฒนาทักษะและเทคโนโลยีใหม่ของผู้สูงอายุ โดยมีกลุ่มคนที่วัยต่างกัน จะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ส่งเสริมให้การเรียนรู้แบบสองทางเป็นกระบวนการดังกล่าวจะต้องจัดให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ผลการติดตามทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพหลังจากการอบรม พบว่า ทักษะสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมจำนวน 12

คน มีการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพที่ต้องการได้ จัดเก็บสารสนเทศด้านสุขภาพชั่วคราว สามารถใช้เลือกเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ และผู้สูงอายุให้ความสำคัญในการเรียนรู้ที่จะศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์และโปรแกรมในการสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพ รวมทั้งมีการพูดคุยซักถามปัญหาการใช้งานการสืบค้นข้อมูลจากอาสาสมัครที่เข้าร่วมการอบรม ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับมนัสสินี บุญมีศรีสง่าและมินตรา สดชื่น (2559) พบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดช่องว่างระหว่างความสัมพันธ์ของบุตรหลานกับผู้สูงอายุ และใช้ในการสื่อสาร ทักทายสารสนเทศในการเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมจำนวน 6 คน นำทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สร้างความตระหนักให้กับตนเอง ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาพ ที่ได้รับจากสื่อช่องทางต่าง ๆ ซึ่งสุวิษ ธิระโคตรและวีรพงษ์ พลนิกรกิจ (2561) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการให้ความเชื่อถือต่อเนื้อหาที่ได้รับจากอินเทอร์เน็ต มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. กิจกรรมการอบรมจากรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัย ด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรใช้เวลาน้อยลง เนื่องจากการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ควรเป็นการเรียนรู้ในระยะเวลาสั้น ๆ และเพิ่มจำนวนครั้งในการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และทบทวนการจดจำเนื้อหาในการนำไปปรับใช้ในการดูแลสุขภาพได้ การจัดกิจกรรมการอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรเริ่มเวลาประมาณ 9.00-10.00 น และเลิกก่อน 12.00 น. เพื่อให้สอดคล้องกับกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ
2. การเตรียมความพร้อมของผู้อายุและอาสาสมัครส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในวัยที่แตกต่างกัน ควรเพิ่มกิจกรรมในการปรับพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือที่เป็นโทรศัพท์มือถือของตนเอง
3. เนื่องจากการค้นหาข้อมูลมีศัพท์เฉพาะที่เป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้น สื่อที่ใช้และแบบทดสอบวัดความรู้ ควรมีภาษาไทยกำกับภาษาอังกฤษ เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุไม่เข้าใจความหมาย และควรมีจำนวนข้อไม่มาก เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุใช้เวลาอ่านข้อคำถามเป็นระยะเวลานาน ทำให้เกิดการเมื่อยล้า

ข้อเสนอแนะทางนโยบาย

1. การนำรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เสนอหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล สารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เพิ่มพูนทักษะในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. ควรมีการศึกษาและพัฒนาเครื่องมือตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศในระบบออนไลน์ ที่จะตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยเปรียบเทียบข้อมูล ข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลที่เผยแพร่ในระบบอินเทอร์เน็ต

บรรณานุกรม

- Antonio González María Paz Ramírez, Vicente Viadel. (2015). *Ict Learning by Older Adults and Their Attitudes toward Computer Use*. ฅำก
- Brookfield S.D. . (1986). *Understanding and Facilitating Adult Learning*. San Francisco: Jossey-Base Publishers.
- CIMRO. (2011). *Andragogy – the Art and Science of Helping Adults Learn*. U.S. Department of Health and Human Services.
- D. Nutbeam. (2008). The Evolving Concept of Health Literacy. *Soc Sci Med*. 67(12): 2072-2078.
- Davis F. D. . (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*. 13(3).
- Dickinson A. et al. (2005). Strategies for Teaching Older People to Use the World Wide Web. *Universal Access in the Information Society*. 4(1).
- Duvall Jason; แฉฉ Zint Michaela. (2007). A Review of Research on the Effectiveness of Environmental Education in Promoting Intergenerational Learning. *The Journal of Environmental Education*. 38(4): 14-24.
- Fair C. D., & Delaplane, E. . (2014). It Is Good to Spend Time with Older Adults. You Can Teach Them, They Can Teach You”: Second Grade Students Reflect on Intergenerational Service Learning. *Early Childhood Education Journal*. 43(1).
- Gall M. . (2014). Intergenerational Learning between Teenagers and Seniors with the Help of Computers. . *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 116.
- HALLOWS KRISTEN M. (2013). Health Information Literacy and the Elderly: Has the Internet Had an Impact? *The Serials Librarian*. 65: 39-55.
- Hargittai E. . (2003). *How Wide a Web? Inequalities in Accessing Information Online*. Princeton, NJ: Sociology Department, Princeton University. .
- Imel S. (1998). *Using Adult Learning Principles in Adult Basic and Literacy Education, Education Practice Application Brief*. ฅำก
- [http://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45\)\)/reference/ReferencesPapers](http://www.scirp.org/(S(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45))/reference/ReferencesPapers).

[aspx?ReferenceID=355811](#)

- Ishikawa H., Nomura, K., Sato, M., Yano, E. . (2008). Developing a Measure of Communicative and Critical Health Literacy : A Pilot Study of Japanese Office Workers. *Health Promotion International*. 23(3).
- Kidd J. R. . (1973). *How Adults Learn*. New York Association Press.
- Knowles M.S. .(1984). *Andragogy in Action*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Lupou R., Dorobanțu, A., & Fiore, F. . (2010). A New Lifelong Learning Model Based on Intergenerational Exchange: Premises and Foreseen Benefits. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2(2).
- Meliadou Eleni; และคนอื่นๆ. (2012). *Technology in Intergenerational Learning Research Projects in the Greek Context*.
- Mitchell SE Sadikova E, Jack BW, Paasche-Orlow, MK. . (2012). Health Literacy and 30-Day Postdischarge Hospital Utilization *J Health Commun*. 17: 325-338.
- Newman Sally. (2008). Intergenerational Learning and the Contributions of Older People. *AGEING HORIZONS*. (8).
- Patrício Maria Raquel; และ Osório António. (2016). Intergenerational Learning with Ict: A Case Study. *Studia paedagogica*. 21(2): 83-99.
- Phelan E.A., Anderson, L.A., LaCroix, A.Z. and Larson, E.B. . (2004). *Older Adults' Views of "Successful Aging"— How Do They Compare with Researchers' Definitions?* . สืบค้นเมื่อ 4 September 2018, จาก <http://dx.doi.org/10.1111/j.1532-5415.2004.52056.x>
- Pleasant A., Kuruvilla S. (2008). A Tale of Two Health Literacies: Public Health and Clinical Approaches to Health Literacy *Health Promotion International*. 23(2): 152-159.
- Sorensen K Brouck SVD, Fullam J, et al. . (2012). *Health Literacy and Public Health Systematic Review and Integration of Definitions and Models*. BMC Public Health.
- WHO. (2012). Designing and Implementing Training Programs.
- Young T.L., & Janke, M.C. (2013). Received Benefits and Concerns of Older Adults in a

Community Intergenerational Program: Does Race Matter? *Activities, Adaptation & Aging*. 37(2).

Yuxiang Zhao; Yutian Shi; และ Qinghua Zhu. (2017). *Leveraging Social Media to Facilities Intergeneration Learning: Bridging Digital Immigrants with Digital Natives*. จาก

กฤษฎณา สมะวรรณนะ; และคนอื่น ๆ. (2554). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้ประกอบการในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 5(3).

กฤษฎณาพร ทิพย์กาญจนธนา; และคนอื่น ๆ. (2560). พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์และสื่อสังคมของผู้สูงอายุ ตามระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพ วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ. 11(พิเศษ).

กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนชม.

กิตติวงศ์ ลำสวด. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดภาคตะวันออก. วารสารชุมชนวิจัย. 11 (2).

กิริณา สมวาทธรรม; และ กุลทิพย์ ศาสตระจุ. (2559). การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารกับการส่งต่อข้อมูล ผ่านแอปพลิเคชัน. จาก

กิตติกร บุญส่ง; และ หทัยกานต์ กุลวชิราวรรณ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่มีผลต่อประสิทธิภาพของพนักงานปฏิบัติการระดับ 4 กลุ่มวิชาชีพหลัก กลุ่มวิชาชีพสนับสนุนในการขับเคลื่อนองค์การรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง (Hpo). วารสารปัญญาภิวัฒน์. 10(3).

เกียรติศักดิ์ สังข์ด้วง; สุเมธ งามนก; และ สมพงษ์ บันนุ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างศักยภาพครูในการส่งเสริมอาชีพของนักเรียนและชุมชน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. 13(1).

จรัญญา วงษ์พรหม; และคนอื่น ๆ. การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *Veridian E-Journal*. 8(3).

ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของอาจารย์ในศูนย์เรียนรู้

โครงการโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ. (2544). การศึกษาผู้ใหญ่: ปรัชญาตะวันตกและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จิตติกาญจน์ อัครกุล. (2018). Elderly-Children Intergenerational Learning: Types and Outcomes of Programs.

จิตตินันท์ วัฒนิน. (2559). การเข้าถึงบริการโทรคมนาคม และการสื่อสารออนไลน์ของผู้สูงอายุไทย. วารสาร กสทช.

ดนัย มณฑาทิพย์กุล; แววดา เตชะทวิวรรณ; และ อัจฉราประเสริฐสิน. (2561). ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร.

ดนัย วาณิชยานุเคราะห์; ศิริวรรณ อนันต์โท; และ สันหัตถ์ ทองรินทร์. (2560). กระบวนการยอมรับอินเทอร์เน็ตเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. 11(2).

ดิเรก สุวรรณฤทธิ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมที่เน้นสมรรถนะตามแนวการเรียนรู้โดยชี้นำตนเอง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทงศ์ศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข; สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์; และ พูลพงษ์ สุขสว่าง. (2559). ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี.

ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิดารัตน์ สาระพล. (2561). ความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลมะขาม อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารชุมชนวิจัย. 12(3).

ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน.ตำบล การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและ การวิจัยปฏิบัติการ. วารสารครุศาสตร์. 42(2).

นภสร นิละไพจิตร; นรินทรา จันทศรี; และ กมลรัตน์ หนูสวี่. (2560). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์แบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในชนบทไทย ด้านการดูแลสุขภาพกาย (Development of Holistic Creative Learning Skills for Older Persons in Rural Area of Thailand: Physical Health Care Dimension).

เนติยา แจ่มทิม; และ สินีพร ยืนยง. (2560). การใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุ จังหวัดสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี

- สุพรรณบุรี. จาก
ประทุม กงมหา; และ กรรณิการ์ หาญสูงเนิน. (2561). รูปแบบการสร้างเสริมภาวะพัฒนาพลังใน
ผู้สูงอายุ ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. ฉบับการประชุม
วิชาการครบรอบ 25 ปี.
- พิทักษ์ ศิริวิธ; และ บัณฑิตา อุดมเลขจิตร. (2559). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ
ในเขตตลาด ตาบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. จาก
พุทธชาติ แผนสมบุญ. (2560). Result of the Development of Empowerment in the Active
Aging.
- ไพบุณย์ พงษ์แสงพันธ์; และ ยุวดี รอดจากภัย. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริม
สุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา.
9(2).
- ภูริต โสภณคนาภรณ์. (2555). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่ง
ความสุข. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระวี สัจจโสภณ. (2559). กิจกรรมการเรียนรู้แบบพหุวัยบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น.
- รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. (2555). จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่วัย. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560
จาก <http://tadsaneemm.blogspot.com/2012/06/3-1-1.html>
- รุจิรา เรือนเหมย และคณะ. (2558). การศึกษาองค์ประกอบของแบบจำลองการฝึกอบรมทางไกล
เพื่อ พัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูในพื้นที่สูงและทุรกันดาร ชายแดนทิศตะวันตก
ของประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 9(ฉบับพิเศษ).
- วิมานันท์ ม่วงสกุล. (2558). การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง
ด้วยแนวคิดพัฒนาพลัง. วารสารวิจัยสังคม. 38(2).
- วีระพล ภูวนนท์. (2560). การพัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อการให้บริการแบบจุดเดียว
เบ็ดเสร็จ สำหรับบุคลากรในสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอชุมแพ
จังหวัดขอนแก่น. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 9(ฉบับพิเศษ).
- ศรีสุดา วงศ์พิเศษกุล; พิไลพร สุขเจริญ; และ สมจิตร พยอมยงค์. (2560). รูปแบบการสร้างเสริม
สุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร.
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. จาก
- ศักรินทร์ ชนประชา. (2557). ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ : สิ่งที่ครูสอนผู้ใหญ่ต้องเรียนรู้.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 25(2).

- สมาน ลอยฟ้า. (2554). ผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีสารสนเทศ. วารสารสารสนเทศศาสตร์. 29(2).
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). เอกสารสาระหลักการ และแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน.: คัมภีร์ กศน. .กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- สุชิน เพ็ชรวิทย์. (2544). การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุธีรา บัวทอง; สุทธิพงศ์ สภาพัตต์; และ ศิริณา จิตต์จรัส. (2558). ผู้สูงอายุกับเหตุผลในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้.
- สุธีรา บัวทอง และคณะ. (2558). ผู้สูงอายุกับเหตุผลในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. . 12(1).
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2551). รวมบทความแนวคิดทางอาชีวศึกษาและการศึกษาผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิธ ธีระโคตร; และ วีรพงษ์ พลนิกกิจ. (2561). พฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตและ ทักษะการใช้เนื้อหาด้านสุขภาพบนอินเทอร์เน็ต. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ. 36(1).
- อรทัย ศักดิ์สูง. (2552). ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของมัลคัมโนลส์. . สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2558 จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=9042&Key=news_research
- อะเคือ กุลประสูติติก. (2561). การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยู่รอบ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. *J Med Health Sci.* 25(1).
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2562). ข้อเสนอการพัฒนากิจการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 11(1).
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2553). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา การเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2554). รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- อาพันธ์นิตร สู่พานิช. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติ สำหรับข้าราชการแขวงกรมทางหลวงตามแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและ การ

จัดการความรู้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2559). การพัฒนา *Core Competency* บนแนวคิด 70-20-10. กรุงเทพฯ: เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป.





ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบและประเมินคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบและประเมินรูปแบบและหลักสูตร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ์ ณ์ภูประเสริฐ รองผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. อาจารย์ ดร.จิตตรา มาคะผล อาจารย์ประจำ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. คุณสมมาตร คงชื่นสิน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
4. อาจารย์ ดร.สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการจัดการระบบสารสนเทศคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
5. ดร.อภิภู สิทธิภูมิมงคล รองผู้อำนวยการหอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัธ หนูทอง อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบและประเมินรูปแบบและหลักสูตร เครื่องมือในการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ์ ณ์ภูประเสริฐ รองผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. อาจารย์ ดร.จิตตรา มาคะผล อาจารย์ประจำ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. คุณสมมาตร คงชื่นสิน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
4. อาจารย์ ดร.สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการจัดการระบบสารสนเทศคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
5. ดร.อภิภู สิทธิภูมิมงคล รองผู้อำนวยการหอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัธ หนูทอง อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ



ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ก)

หลักสูตรฝึกอบรม “ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ”

คำชี้แจง

ปัจจุบัน ข้อมูลสารสนเทศจำนวนมากถูกส่งต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่เผยแพร่กัน มีทั้งข้อมูลในกลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น ดังนั้น การสร้างการรู้เท่าทันและส่งเสริมทักษะการใช้สื่อด้านสุขภาพอย่างปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุนั้น เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น และรู้เท่าทันการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ จึงมีความจำเป็น ทำให้ผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีความสามารถในการเข้าถึงเนื้อหาข้อมูล รู้เท่าทันสื่อ และสามารถสื่อสารข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้อง โดยมีทักษะดังต่อไปนี้

การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access) หมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลสุขภาพ เทคนิคกำหนดคำสำคัญในการค้นหา การเลือกแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยมีคุณลักษณะ คือ รู้จักลักษณะ ประโยชน์ของสื่อสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล อันตรายในการใช้สื่อสารสนเทศ สามารถเข้าถึงสื่ออย่างหลากหลาย จัดสรรระยะเวลาการใช้เครื่องมือ เพื่อเข้าเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ความสามารถในการค้นหาข้อมูลตามความต้องการด้วยโปรแกรมค้นหา เพื่อเป็นแหล่งแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

การเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ (Understand and Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลสุขภาพที่รับมา โดยมีคุณลักษณะ คือ ประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับจากการสืบค้น ประเมินและสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลสุขภาพ อธิบายปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลที่ความน่าเชื่อถือ ประเมินองค์ประกอบการสร้างข้อมูลสุขภาพและประเด็นสำคัญที่มีความหมายแฝงของข้อมูลสุขภาพ ประเมินผลกระทบและความเสี่ยงในการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพ

การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Communication) ความสามารถในการเลือกที่ส่งต่อข้อมูลที่ต้องการ การประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพตามบริบทสุขภาพตนเอง โดยมีคุณลักษณะ คือ การต่อยอดความรู้เดิมและประสบการณ์ที่มีอยู่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับคนวัยเดียวกันและต่างวัยอย่างสร้างสรรค์ ถ่ายทอดข้อมูลสุขภาพอย่างมีจริยธรรม รับผิดชอบและเคารพความแตกต่างทางความคิด สร้างประโยชน์ต่อปัจเจกบุคคลและชุมชน

หลักสูตรฝึกอบรม “ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ” มีรูปแบบการเรียนรู้ที่มีลักษณะคือ การกระตุ้นการเรียนรู้ จากการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย ที่จะทำให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง ที่ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ระหว่างกัน ส่งผลต่อการเกิดองค์ความรู้ การขยายตัวของความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมได้มีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นการปฏิสัมพันธ์ เพื่อละลายพฤติกรรมและกำแพงระหว่างวัย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน มีการแบ่งปันความรู้ ความเข้าใจ รับฟัง และแสดงความคิดเห็นอย่างเกื้อหนุนและสร้างสรรค์ เพื่อการกระตุ้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีปฏิสัมพันธ์กัน สร้างกระบวนการสุนทรียสนทนา ด้วยการใช้กิจกรรมหรือสถานการณ์ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ การชวนคิด เป็นขั้นตอนกระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมความสนใจ สนุกสนาน ตื่นตัวในการเรียน มีการเคลื่อนไหว ผ่านกิจกรรม การชวนคุย เป็นขั้นตอนกระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้พูดคุยระหว่างกัน สร้างความสัมพันธ์กัน เพื่อจะนำไปสู่ ความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความคุ้นเคย มีความรู้สึกไว้วางใจ กัน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ การแลกเปลี่ยน เป็นขั้นตอนการเปิดโอกาสผู้ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิมของตนเองในการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารเพื่อสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพ การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมนำประสบการณ์ที่แต่ละคนได้แลกเปลี่ยน มาเรียนรู้โดยการใช้เครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับทักษะสารสนเทศจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยการสนับสนุนจากคนในครอบครัวหรือชุมชนที่สามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุในการใช้งานเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ

การสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย บ่งบอกความต้องการของตนเองกัน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ การวางแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้ร่วมวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามเนื้อหาที่

กำหนดไว้ การร่วมมือ เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมดำเนินการกิจกรรมตามที่วางแผนตามเนื้อหาที่กำหนดไว้

การตกผลึกทางความคิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สิ่งที่เราเรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปพัฒนา ต่อยอดทางความคิด และประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น กัน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ การสะท้อน เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมนำเสนอความคิดของตนเองผ่าน Online Forum การต่อยอด เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมนำความรู้ที่ได้รับในแต่ละเนื้อเรื่องไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีการจัดตั้ง Group Chat

ความมุ่งหมายของการฝึกอบรม

เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพ ประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ การประเมินของข้อมูลด้านสุขภาพ และการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปี เป็นต้นไป สามารถอ่านออก เขียนได้ สามารถช่วยเหลือตนเองในการใช้ชีวิตประจำได้ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ มีเครื่องมือสื่อสารที่สามารถใช้การสืบค้นข้อมูลได้

บทบาทของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม

1. การนำรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามวัตถุประสงค์นั้น วิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม มีบทบาทดังนี้
2. ศึกษาคู่มือและเอกสารการฝึกอบรม เนื้อหา ลำดับการจัดกิจกรรม ขั้นตอนการฝึกอบรม แบบประเมิน แบบทดสอบความรู้ เพื่อดำเนินการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม
3. เตรียมความพร้อมด้านกายภาพ สื่อประกอบการฝึกอบรม วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการฝึกอบรม
4. ทำหน้าที่เป็นกระบวนกร กระตุ้น เชื่อมโยง ดูแลเนื้อหาให้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ สร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมของผู้เข้าร่วมการอบรม
5. ดำเนินการกิจกรรมตามขั้นตอนการฝึกอบรม เริ่มจากการอธิบายและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างกันก่อนการฝึกอบรม ดำเนินการ

ฝึกอบรมตามขั้นตอนที่กำหนด ระยะเวลาการฝึกอบรมสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ รับฟังความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยความเคารพ

6. การประเมินผลการเรียนรู้ โดยประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการจัดฝึกอบรมอยู่ตลอดเวลา ทั้งระหว่างการจัดฝึกอบรมและหลังการจัดฝึกอบรม ทำการวัดประเมินความรู้ของผู้เข้าอบรมด้วยแบบวัดที่กำหนด

7. ให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ปัญหาหรืออุปสรรคการเรียนรู้ระหว่างการดำเนินการฝึกอบรม

คุณสมบัติของวิทยากรหรือนำกิจกรรม

1. มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องที่จะถ่ายทอดเป็นอย่างดี
2. สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
3. มีบุคลิกภาพที่ดี มีการวางแผนที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. สร้างการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมอบรมได้เป็นอย่างดี
7. มีความเอาใจใส่ มีมารยาทและการใช้คำพูด คำอธิบายที่เหมาะสม ไม่ใช้ภาษาเฉพาะ

มากเกินไป

บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีบทบาทดังนี้

1. เข้าร่วมการฝึกอบรมตรงตามเวลาที่กำหนด
2. มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
3. ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น สรุปความรู้เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1. สามารถอ่าน ออก เขียนได้ เข้าใจภาษาไทย

2. มีอุปกรณ์สื่อสาร หรือ โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน ที่สามารถเข้าถึงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้

3. สามารถเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมได้ด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือตนเองในการทำภารกิจประจำวันได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access)

หน่วยที่ 2 การเข้าใจและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพ (Understand and Evaluation)

หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Communication)

ระยะเวลาการฝึกอบรม

รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีระยะเวลา 3 วัน ๆ ละ 3 ชั่วโมง

ขั้นตอนการจัดการฝึกอบรม

รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีขั้นตอนการจัดฝึกอบรม ดังนี้

การเตรียมก่อนการฝึกอบรม

1. วิทยากรเตรียมความพร้อมในการฝึกอบรมในเรื่องของเอกสารประกอบการฝึกอบรม สื่อประกอบ การฝึกอบรม วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม เตรียมความพร้อมด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม

การดำเนินการฝึกอบรม

วิทยากรดำเนินการฝึกอบรม โดยเริ่มจาก

1. การประเมินความรู้ก่อนการฝึกอบรม โดยดำเนินการทดสอบความรู้เกี่ยวกับทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ด้วยแบบทดสอบความรู้ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพก่อนเรียนที่กำหนด จำนวน 30 ข้อ

2. กิจกรรมระหว่างการฝึกอบรม วิทยากรดำเนินการฝึกอบรม ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ (Stimulation: S) เพื่อการกระตุ้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีปฏิสัมพันธ์กัน สร้างกระบวนการสุนทรียสนทนา ด้วยการใช้กิจกรรมหรือสถานการณ์ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ (1) ชวนคิด เป็นขั้นตอนกระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมความสนใจ สนุกสนาน ตื่นตัวในการเรียน มีการเคลื่อนไหว ผ่านกิจกรรมเกมออนไลน์ (2) ชวนคุย เป็นขั้นตอนกระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้พูดคุยระหว่างกัน สร้างความสัมพันธ์กัน เพื่อจะนำไปสู่ ความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน

ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Share: S) เพื่อสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความคุ้นเคย มีความรู้สึกไว้วางใจ กัน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ (1) แลกเปลี่ยน เป็นขั้นตอนการเปิดโอกาสผู้ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิมของตนเอง ในการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารเพื่อสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพ (2) เรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมนำประสบการณ์ที่แต่ละคนได้แลกเปลี่ยน มาเรียนรู้โดยการใช้เครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับทักษะสารสนเทศจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยการสนับสนุนจากคนในครอบครัวหรือชุมชนที่สามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุในการใช้งานเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ

ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม (Collaboration: C) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย บ่งบอกความต้องการของตนเอง โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ (1) วางแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้ร่วมวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ (2) ร่วมมือ เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมดำเนินการกิจกรรมตามที่วางแผนตามเนื้อหาที่กำหนดไว้

ขั้นตกผลึกทางความคิด (Crystallization: C) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปพัฒนา ต่อยอดทางความคิด และประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น กัน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย คือ (1) สะท้อน เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมนำเสนอความคิดของตนเองผ่าน Online Forum (2) ต่อยอด เป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมนำความรู้ที่ได้รับในแต่ละเนื้อเรื่องไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีการจัดตั้ง Group Chat การประเมิน

ความรู้หลังการฝึกอบรม เมื่อกิจกรรมการฝึกอบรมเสร็จสิ้น วิทยากรดำเนินการประเมินความรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยแบบทดสอบความรู้ที่กำหนด ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับด้วยแบบทดสอบความรู้ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพก่อนการฝึกอบรม

3. การประเมินผลหลังการฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ประเมินผลดังนี้

3.1 ประเมินผลจากการวัดความรู้ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้วยแบบทดสอบความรู้ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพที่กำหนด จำนวน 30 ข้อ โดยเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรม

3.2 ประเมินผลจากการติดตามผลการมีทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่เข้ารับการฝึกอบรมภายหลังการอบรมจากแบบสัมภาษณ์

สื่อและวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรม

1. แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม
2. Power point
3. ใบกิจกรรม
4. กระดาษ Flipchart
5. กระดาษ A 4
6. ชุดเครื่องเขียน
7. ระบบเครื่องเสียง
8. ระบบเครื่องภาพ

การจัดสถานที่การฝึกอบรม

ห้องสำหรับการฝึกอบรม ควรเป็นห้องประชุมที่ผู้เข้าอบรมสามารถแบ่งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ได้อย่างสะดวกเป็นสถานที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ควรอยู่ชั้นล่างของอาคาร หากต้องเดินขึ้นบันได ควรมีราวนันได์สำหรับจับได้สะดวก ป้องกันการพลัดตก หกล้มมีโต๊ะ เก้าอี้ ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก มีห้องน้ำสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรม “ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ” เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสามารถในการเข้าถึงเนื้อหาข้อมูล รู้เท่าทันสื่อ และสามารถสื่อสารข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้อง โดยผู้วิจัยศึกษาทักษะสารสนเทศและจัดสาระการฝึกอบรม 3 หน่วยดังนี้

หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access)

หน่วยที่ 2 การประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย (Evaluation)

หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย (Communication)

ขอบเขตสาระสำคัญของการฝึกอบรมทั้ง 3 หน่วย มีรายละเอียดดังนี้

หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access)

ศึกษาเอกสารการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เรื่อง การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ จำนวน 2 กิจกรรม โดยกำหนดเวลาการฝึกอบรมในหน่วยนี้เป็นเวลา 3 ชั่วโมง โดยมีขอบเขตการฝึกอบรมประกอบด้วย

1. การใช้เครื่องมือสื่อสารในการค้นหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
2. แหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
3. การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ตามความต้องการด้วยโปรแกรมค้นหา

หน่วยที่ 2 การประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย (Evaluation)

ศึกษาเอกสารการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเชื่อถือของข้อมูล เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เรื่อง ประเมินความเชื่อถือของข้อมูล

จำนวน 1 กิจกรรม โดยกำหนดเวลาการฝึกอบรมในหน่วยนี้เป็นเวลา 3 ชั่วโมง โดยมีขอบเขตการฝึกอบรมประกอบด้วย

1. ประเมินและสามารถตรวจสอบแหล่งที่มา
2. ปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลที่ความน่าเชื่อถือ

หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย (Communication)

ศึกษาเอกสารการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เรื่อง การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย จำนวน 2 กิจกรรม โดยกำหนดเวลาการฝึกอบรมในหน่วยนี้เป็นเวลา 3 ชั่วโมง โดยมีขอบเขตการฝึกอบรมประกอบด้วย

1. การใช้เครื่องมือสื่อสารและแอปพลิเคชันสำหรับสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ
2. การสื่อสารข้อมูลสุขภาพอย่างปลอดภัย

หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access)

การเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ (Access) ความสามารถในการใช้เครื่องมือสื่อสาร เพื่อเข้าใช้เว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ความสามารถในการค้นหาข้อมูลตามความต้องการด้วยโปรแกรมค้นหา เพื่อเป็นแหล่งแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมหน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ (Access)

1. ผู้สูงอายุความสามารถในการใช้เครื่องมือสื่อสารในการค้นหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
2. ผู้สูงอายุรู้จักแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
3. ผู้สูงอายุสามารถในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยตามความต้องการด้วยโปรแกรมค้นหา

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. การใช้เครื่องมือสื่อสารในการค้นหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
2. แหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
3. การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ตามความต้องการด้วยโปรแกรมค้นหา

กิจกรรมที่ 1

ชื่อกิจกรรม การใช้เครื่องมือสื่อสารในการค้นหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 60 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารในการค้นหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

สาระสำคัญ

การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ (Access) หมายถึง การสืบค้นข้อมูลสุขภาพ เทคนิคกำหนดคำสำคัญในการค้นหา การเลือกแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยมีคุณลักษณะ คือ รู้จักลักษณะประโยชน์ของสื่อสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล อันตรายในการใช้สื่อสารสนเทศ สามารถเข้าถึงสื่ออย่างหลากหลาย จัดสรรระยะเวลาการใช้เครื่องมือเพื่อสืบค้นได้อย่างเหมาะสม รู้เท่าทันตนเอง ในขณะที่เปิดรับข้อมูลสุขภาพ

การสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพจากแหล่งต่าง ๆ แหล่งความรู้ที่สำคัญ คือ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่เป็นแหล่งรวมของข้อมูลทุกสาขาจากทั่วทุกมุมโลก และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทุกเวลาและสถานที่การเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังนั้นการมีความรู้และทักษะในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้สามารถใช้เวลาไม่นานนักและได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

การใช้เครื่องมือสื่อสารประเภทสมาร์ทโฟน เป็นโทรศัพท์เคลื่อนที่มีความสามารถที่เพิ่มเติม นอกเหนือ จากโทรศัพท์มือถือทั่วไป ซึ่งสมาร์ทโฟน ถูกมองว่าเป็นคอมพิวเตอร์พกพาที่ทำงานในลักษณะโทรศัพท์มือถือ เข้าร่วมกับแอปพลิเคชันของโทรศัพท์ สมาร์ทโฟนสามารถให้ผู้ใช้งานติดตั้งโปรแกรมเสริมสำหรับเพิ่มความสามารถของโทรศัพท์ โดยขึ้นอยู่กับระบบปฏิบัติการ

ของโทรศัพท์นั้น ซึ่ง ระบบปฏิบัติการโดยส่วนใหญ่แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แอนดรอยด์ (Android) และ ไอโอเอส (iOS)

การเข้าใช้เว็บไซต์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การค้นหาความรู้ จากที่อยู่ของข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต เป็นการค้นหาข้อมูลความรู้โดยพิมพ์ที่อยู่ของข้อมูลที่ต้องการ ค้นหาในช่องที่กำหนด โดยผู้ค้นหาจะต้องทราบที่อยู่ของเว็บไซต์ก่อน การหาข้อมูลโดยใช้ซอฟต์แวร์ค้นผ่านเว็บ การสืบค้น (Browse) เป็นการเปิดดูเอกสารไปผ่านการเชื่อมโยง (Link) การ ค้นหา (Search) โดยใช้ระบบโปรแกรมค้นหา (Search engine) โดยใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการหาข้อมูล

การดำเนินกิจกรรม

2. วิทยากรแนะนำตนเองและอธิบายชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างกันก่อนการฝึกอบรม
3. วิทยากรบอกให้ผู้สูงอายุและกลุ่มอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุแนะนำตัวเอง ต่อจากนั้นนำกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ โดยผู้นำกิจกรรมตกลงกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ถักร้องเพลงหากว่าเรากำลังสบาย เพลงบอกให้ทำอะไรให้ทำตาม 2 จังหวะ เนื้อเพลงมีดังนี้ “หากพวกเรา กำลังสบายจง.....พลัน” “หากพวกเรา กำลังสนุกสนานเรื่องทุกชนิด ๗ ทั้งสิ้นจง..... พลัน” เพื่อฝึกการพร้อมเพียงในการทำงาน สร้างเสริมในการฟังและการเรียนรู้ – [กระตุ้นการเรียนรู้]
4. วิทยากรให้ผู้สูงอายุบอกถึงลักษณะการใช้เครื่องมือสื่อสารแต่ละคน และบอกปัญหาการใช้ เพื่อให้รู้ถึงความเข้าใจในเครื่องมือของตนเอง เพื่อให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ – [กระตุ้นการเรียนรู้]
5. วิทยากรอธิบายการใช้งานเครื่องมือสื่อสารในการสืบค้นข้อมูลแบบทั่วไป โดยมีกลุ่มอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุ – [แลกเปลี่ยนประสบการณ์]
6. สรุปความเข้าใจในการใช้เครื่องมือสื่อสาร – [ตกผลึกทางความคิด]

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. เครื่องมือสื่อสารของผู้เข้าร่วมการอบรม
2. เครื่องฉายถ่ายทอดสัญญาณ VDO/COMPUTER
3. ระบบขยายเสียง
4. กระดาษ / ปากกา สำหรับจดบันทึก ป้องกันการหลงลืม

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม



กิจกรรมที่ 2

ชื่อกิจกรรม การค้นหาข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 60 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ตามความต้องการด้วยโปรแกรมค้นหา รู้จักและแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

สาระสำคัญ

การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ตามความต้องการด้วยโปรแกรมค้นหา การสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพโดยใช้งานอินเทอร์เน็ตที่นิยมใช้กันอย่างมาก ได้แก่ การเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อหาความรู้ แต่การเข้าเยี่ยมชมนั้น ในกรณีที่เรารู้ว่าเว็บไซต์เหล่านั้นมีชื่อว่าอะไร เนื้อหาของเว็บ มุ่งเน้นเกี่ยวกับสิ่งใด เราจะสามารถที่จะเข้าเยี่ยมชมได้ทันที แต่ในกรณีที่เราไม่ทราบชื่อเว็บเหล่านั้น แต่เรามีความต้องการที่จะค้นหาเนื้อหาบางอย่าง มีวิธีการจะเข้าสืบค้นข้อมูลได้ โดยการใช้ความสามารถของการสืบค้นข้อมูลโดยใช้โปรแกรมค้นหา หรือเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Search Engine

โปรแกรมสืบค้นข้อมูล จะมีหน้าที่รวบรวมรายชื่อเว็บไซต์ โดยจัดแยกเป็นหมวดหมู่ ผู้ใช้งานเพียงแต่ทราบหัวข้อที่ต้องการค้นหาแล้วป้อน คำหรือข้อความของหัวข้อลงไปในช่วงที่กำหนด คลิกปุ่มค้นหา เท่านั้น ข้อมูลอย่างย่อและรายชื่อเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องจะปรากฏให้เราเข้าไปศึกษาเพิ่มเติมได้ทันที

โปรแกรมสืบค้นข้อมูล แต่ละแห่งมีวิธีการและการจัดเก็บฐานข้อมูลที่แตกต่างกันไปตามประเภทโปรแกรมสืบค้นข้อมูล ที่แต่ละเว็บไซต์นำมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นการที่จะเข้าไปหาข้อโดยวิธีการค้นหา นั้น อย่างน้อยเราจะต้องทราบว่า เว็บไซต์ที่จะเข้าไปใช้บริการ ใช้วิธีการหรือประเภทของโปรแกรมสืบค้นข้อมูล อะไร เนื่องจากแต่ละประเภทมีความละเอียดในการจัดเก็บข้อมูลต่างกันไป

คำที่ต้องการค้นหา หรือ Keyword Index เป็นการค้นหาข้อมูล โดยการค้นจากข้อความในเว็บเพจที่ได้ผ่านการสำรวจมาแล้ว จะอ่านข้อความ ข้อมูล ประมาณ 200-300 ตัวอักษรแรกของเว็บเพจ วิธีการค้นหาของ โปรแกรมสืบค้นข้อมูล ประเภทนี้จะให้ความสำคัญกับการเรียงลำดับข้อมูลก่อนหลัง การค้นหาข้อมูล โดยวิธีการเช่นนี้จะมีความรวดเร็วมาก แต่มีความละเอียดในการจัดแยกหมวดหมู่ของข้อมูลค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่ได้คำนึงถึงรายละเอียดของเนื้อหาเท่าที่ควร แต่ถ้าต้องการแนวทางด้านกว้างของข้อมูลการค้นหาแบบนี้จะเหมาะสมที่สุด เว็บที่ให้บริการโปรแกรมสืบค้นข้อมูล โดยใช้คำที่ต้องการค้นหา หรือ Keyword Index ได้แก่ Google หรือ Yahoo

แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย มีเว็บไซต์ข้อมูลสุขภาพจำนวนมากที่สามารถสืบค้นได้บนเว็บมีอยู่มากมายทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ

เว็บไซต์คลังความรู้สุขภาพกระทรวงสาธารณสุข <http://healthydee.moph.go.th> เป็นเว็บไซต์ที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้สุขภาพที่เชื่อถือได้และเป็นข้อมูลสุขภาพที่จำเป็นสำหรับประชาชน โดยเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ด้านสุขภาพสำหรับประชาชนจากผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์และการสาธารณสุขจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและองค์กรเครือข่ายสุขภาพคือ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กรมควบคุมโรค กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กรมอนามัย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา องค์การเภสัชกรรม สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข โดยมุ่งหวังที่จะทำให้ประชาชนมีแหล่งข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ทันสถานการณ์ ได้รับความสะดวกและง่ายต่อ

การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่จำเป็นและครอบคลุมเนื้อหาสาระด้านสุขภาพที่จำเป็น และเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการดูแลและจัดการด้านสุขภาพ มีหมวดข้อมูลความรู้สุขภาพ ได้แก่

เว็บไซต์หมอชาวบ้าน <https://www.doctor.or.th/> เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลสุขภาพที่ปรับเปลี่ยนข้อมูลจากนิตยสารหมอชาวบ้านเป็นรูปแบบเว็บไซต์ สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสถาบัน ChangeFusion และรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพ

เว็บไซต์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อสั้น ๆ ว่า สสส. <https://www.thaihealth.or.th/> เป็นการรวบรวมข้อมูลสุขภาพในรูปแบบของหนังสือดิจิทัล โปสเตอร์ความรู้ คลิป VDO

เว็บไซต์ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข <http://www.anamai.moph.go.th/> มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ แบ่งเป็น บทความ คลิปวิดีโอสุขภาพ Anamai-Toon และอินโฟกราฟฟิก

เว็บไซต์ศิริราชออนไลน์ https://www.si.mahidol.ac.th/siriraj_online/ เป็นเว็บไซต์ถาม-ตอบปัญหาสุขภาพ โดยผู้ใช้งานสามารถค้นหาคำถามเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย หรือจะตั้งคำถามใหม่ และตอบคำถามโดยแพทย์

เว็บไซต์ศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ <https://www.bangkokhealth.com/www/> เป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลสุขภาพ แบ่งหมวดหมู่ข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้อย่างง่าย โดยศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ ในเครือบริษัท กรุงเทพดุสิตเวชการ จำกัด (มหาชน)

นอกจากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยแล้ว เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นอีกแหล่งข้อมูลที่เผยแพร่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โดยผู้ใช้งานสามารถสืบค้นได้ด้วยเครื่องมือสื่อสารประเภทสมาร์ทโฟนได้ แอปพลิเคชันที่เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้สูงอายุ คือ Youtube ที่นำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพเคลื่อนไหวและเสียง

การดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรนำเข้าสู่ประเด็น การค้นหาข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเพื่อให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ – [กระตุ้นการเรียนรู้]
2. วิทยากรให้ผู้สูงอายุและอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุแบ่งกลุ่มผ่านกิจกรรมเป็น 3 กลุ่ม – [แลกเปลี่ยนประสบการณ์]
3. วิทยากรให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันค้นหาข้อมูล โดยศึกษาจากหลายแหล่ง เช่น เว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นต้น ผ่านใบงานกิจกรรม โดยมีอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุ เป็นผู้ช่วยเหลือ – [สร้างการมีส่วนร่วม]
4. วิทยากรให้แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลที่สืบค้นได้ รวมทั้งอภิปรายซักถาม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจที่ ตรงกันทั้งทางด้านความรู้ที่ได้รับและแหล่งข้อมูล – [แลกเปลี่ยนประสบการณ์]
5. ผู้เข้าอบรมสะท้อนความเข้าใจในสาระที่เรียนรู้ – [ตกผลึกทางความคิด]

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. สื่อนำเสนอเกี่ยวกับการค้นหาข้อมูล
2. ใบงานกิจกรรม
3. Fact Sheet วิธีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย
4. Fact Sheet รายชื่อเว็บไซต์เกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย
5. คอมพิวเตอร์แบบพกพา
6. เครื่องฉายทอดสัญญาณ VDO/COMPUTER
7. ระบบขยายเสียง
8. กระดาษ / ปากกา

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. ใบงานกิจกรรม

ใบงานกิจกรรม ระดมสมอง วิธีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย กลุ่มที่ 1

การค้นหาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกินอาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ใบงานกิจกรรม ระดมสมอง วิธีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย กลุ่มที่ 2

การค้นหาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ใบงานกิจกรรม ระดมสมอง วิธีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย กลุ่มที่ 3

การค้นหาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ



สื่อนำเสนอประกอบหน่วยที่ 1



**เนื้อหา
การฝึกอบรม
หน่วยที่ 1**

1. การใช้เครื่องมือสื่อสารในการค้นหา
2. แหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูล
3. การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

**การเข้าถึง
ข้อมูล**

การสืบค้นข้อมูลสุขภาพ เทคนิคกำหนดคำสำคัญ ในการค้นหา การเลือกแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยมีคุณลักษณะ คือ รู้จักลักษณะ ประโยชน์ของ สารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล อันตรายในการใช้สื่อ สารสนเทศ สามารถเข้าถึงสื่ออย่างหลากหลาย จัดสรรระยะเวลา การใช้เครื่องมือเพื่อสืบค้นได้อย่างเหมาะสม รู้เท่าทันตนเอง ในขณะเปิดรับ ข้อมูลสุขภาพ

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

การสืบค้น ข้อมูล

1. ค้นหาเว็บไซต์ที่ต้องการได้สะดวก รวดเร็ว
2. สามารถค้นหาแบบเจาะลึก
3. สามารถค้นหาจากเว็บไซต์เฉพาะทาง
4. มีความหลากหลายในการค้นหาข้อมูล
5. รองรับการค้นหาด้วยภาษาไทย

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

การใช้งาน google

ขั้นตอนการสืบค้น

1. ทำการเปิดเว็บไซต์ที่ให้บริการ <http://www.google.co.th/>
2. เลือกหัวข้อที่ต้องการค้น ในที่นี้จะเลือกหัวข้อ "เว็บ"
3. พิมพ์ keyword (ข้อความ) ที่ต้องการสืบค้นลงในช่อง text box
4. กดที่ปุ่ม "ค้นหา"
5. ระบบจะทำการค้นหาเว็บไซต์ที่ตรงกับ keyword ที่ต้องการ
และแสดงออกมาในรูปแบบของลิงค์พร้อม

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

การใช้งาน google

ขั้นตอนการสืบค้นรูปภาพด้วย Search Engine

1. ทำการเปิดเว็บไซต์ที่ให้บริการ <http://www.google.co.th/>
2. เลือกหัวข้อที่ต้องการค้น ในที่นี้จะเลือกหัวข้อ “รูปภาพ”
3. พิมพ์ keyword (ข้อความ) ที่ต้องการสืบค้นลงในช่อง text box
4. กดที่ปุ่ม “ค้นหา”
5. ระบบจะทำการค้นหารูปภาพที่ตรงกับ keyword ที่ต้องการ และแสดงรูปภาพที่ค้นหพบ

หลักสูตรฝึกอบรม “ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ”

การสืบค้น วิดีโอ

ขั้นตอนการสืบค้นวิดีโอด้วย Search Engine

1. ทำการเปิดเว็บไซต์ที่ให้บริการ <http://www.youtube.com/>
2. พิมพ์ข้อความที่ต้องการสืบค้นลงในช่อง text box
3. กดที่ปุ่ม “search” หรือค้นหา
4. ระบบจะทำการค้นหาวิดีโอที่ตรงกับ keyword ที่ต้องการ และแสดงวิดีโอที่ค้นหพบ

หลักสูตรฝึกอบรม “ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ”

**เทคนิค
การค้นหา
Google**

เจาะจงข้อมูลที่ต้องการค้นหา ภายในเว็บไซต์นั้น

- site:ชื่อเว็บไซต์(เว้นวรรค)คำที่ต้องการค้นหา หรือ คำที่ต้องการค้นหา(เว้นวรรค)site:ชื่อเว็บไซต์

อยากรู้อายุ หรือประโยชน์ทั้งประโยชน์

- การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ

เพิ่มข้อมูลที่ต้องการด้วยเครื่องหมาย +

- ความดันโลหิตสูง + ผู้สูงอายุ

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"



หลักการแยกแยะคุณภาพของสารสนเทศ

- 1** ให้ความสำคัญกับองค์กรใหญ่เป็นอันดับแรก
พยายามหาเว็บไซต์ขององค์กรขนาดใหญ่ที่ได้รับการยอมรับ ยกตัวอย่างเช่น เว็บไซต์ของรัฐบาล โรงพยาบาล สมาคมทางการแพทย์ ฯลฯ
- 2** ตรวจสอบเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลอื่น การค้นหาแหล่งข้อมูลอื่นเพื่อสนับสนุนความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางสุขภาพ ถ้าข้อมูลมีแหล่งข้อมูลเดียวต้องพิจารณาในแง่ความถูกต้อง
- 3** ตรวจสอบวันเวลา เนื้อหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตมักมีการประกาศมาเป็นเวลานานหลายปี ทำให้ควรตรวจสอบข้อมูลทุกอย่างว่าเป็นข้อมูลปัจจุบันที่ล่าสุด โดยการดูวันที่ของเนื้อหา
- 4** ยึดข้อเท็จจริงเป็นหลัก การแยกระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น มักจะทำได้ยาก นี่เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในกรณีของการรักษารูปแบบใหม่ หรือการรักษาที่ไม่เป็นมาตรฐานการแพทย์แผนปัจจุบัน
- 5** พึงระวังพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบล็อก พื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและชุมชนออนไลน์เป็นข้อมูลที่ผู้คนแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ ข้อมูลยังไม่ผ่านการกลั่นกรองหรือตรวจสอบอย่างเข้มงวด จึงควรพิจารณาข้อมูลจากแหล่งนี้ด้วยความระมัดระวัง

การค้นหาข้อมูล (Search Engine)

การค้นหาข้อมูล (Search Engine) หมายถึง การค้นหาข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ถ้าเปิดไปทีละหน้าจะต้องเสียเวลาในการค้นหา และอาจหาข้อมูลที่ต้องการไม่พบ การที่จะค้นหาข้อมูลให้พบอย่างรวดเร็วจะต้องใช้เว็บไซต์สำหรับการค้นหาข้อมูลที่เรียกว่า

Search Engine Site ซึ่งจะทำหน้าที่ รวบรวมรายชื่อเว็บไซต์ต่างๆ เอาไว้ โดยจัดแยกเป็นหมวดหมู่

ประเภทของการค้นหาข้อมูล

1. การค้นหาข้อมูลด้วยคำที่เจาะจงประเภทนี้ ช่วยให้สามารถค้นหาข้อมูลได้ตรงกับความต้องการมากที่สุด เพียงแค่ระบุคำที่ต้องการค้นหาข้อมูล เป็นรูปแบบที่นิยมมาก เว็บไซต์ที่นิยมใช้ในการค้นหาข้อมูลในแบบนี้ เช่น www.google.co.th

2.การค้นหาข้อมูลตามหมวดหมู่ มีเว็บไซต์ที่เป็นตัวกรองในการรวบรวมข้อมูลในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเลือกข้อมูลตามที่ต้องการได้



หน่วยที่ 2 การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย (Understand and Evaluation)

การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย (Understand and Evaluation) ความสามารถในการให้คุณค่าหรือระบุประโยชน์ที่ได้รับการค้นหาที่ส่งผลทำให้เกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตามข้อมูลที่ถูกต้องเผยแพร่

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมหน่วยที่ 2 การประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย (Evaluation)

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ประเมินและสามารถตรวจสอบแหล่งที่มา
2. ปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ

กิจกรรมที่ 1

ชื่อกิจกรรม การเข้าใจและการประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 120 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถในการให้คุณค่าหรือระบุประโยชน์ที่ได้รับการค้นหา

สาระสำคัญ

การวิเคราะห์และการตีความหมายข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย ข้อมูลที่ทำการเก็บรวบรวม โดยทั่วไปจะมีจำนวนมาก เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ก็จะมีการดำเนินการกับข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแยกประเภท การจัดหมวดหมู่ การสังเขป การหาข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของข้อมูล การพิจารณาหาว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้มีความสัมพันธ์กับข้อมูลอื่นหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนอาจทำการพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคตจากข้อมูลที่ได้รวบรวมได้กระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่า

ดังนั้นเมื่อพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าบางขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การจัดชั้นหรือแยกประเภทของข้อมูล จะต้องเตรียมวางแผนพร้อมกันไปกับการเก็บรวบรวมและการนำเสนอข้อมูล เมื่อข้อมูลได้รับการวิเคราะห์แล้ว ขั้นตอนท้ายของการดำเนินการทางสถิติก็คือ การตีความหมายข้อมูลเหล่านั้น การตีความหมายก็คือ การพิจารณาหาว่าอะไรคือข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ ตัวเลขที่ได้จากการวิเคราะห์ช่วยสนับสนุนหรือปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ และตัวเลขที่ได้จากการวิเคราะห์บอกอะไรบางอย่างใหม่ ๆ แก่เราบ้าง

การตีความหมายข้อมูลเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่่ง่ายนัก เนื่องด้วยความรู้และเอกสารเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องมักมีจำกัด ดังนั้นการตีความหมายข้อมูล จึงไม่ควรสรุปลงไปอย่างแน่อนตายตัว

ว่าต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนั้นนอกจากนั้นเหตุผลอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนการกระทำดังกล่าวนี้ ก็คือตัวข้อมูลเองได้เคยกล่าวไว้แล้วว่า ข้อมูลประกอบด้วยข้อเท็จจริงและข้อจริง มิใช่ข้อจริงล้วน ๆ และตัวเลขที่ได้จากการวิเคราะห์ก็เป็นเพียงค่าประมาณ ดังนั้นการตีความหมายข้อมูลโดยการสรุปอย่างแนนอนตายตัว จึงมีโอกาสผิดพลาดได้ง่ายมาก อย่างไรก็ตาม การตีความหมายที่ดี ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะค้นหาความจริงทุกอย่างที่ซ่อนเร้นอยู่ในข้อมูล
2. มีความรู้ความเข้าใจอย่างกว้างขวางในเหตุการณ์หรือเรื่องที่กำลังศึกษา
3. มีความคิดที่เป็นระเบียบและมีเหตุผลในการทำงาน
4. มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ทำให้อ่านเข้าใจได้ง่าย

การประเมินข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย เป็นขั้นตอนในการประเมินเพื่อคัดเลือกข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย ที่ได้จากการสืบค้นที่มีคุณค่า มีความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ เป็นการพิจารณาคัดเลือกจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยที่ไม่ใช่ เช่น เป็นสารสนเทศที่ไม่ตรงกับความต้องการ, เนื้อหาสารสนเทศล้าสมัย หรือสารสนเทศนั้นไม่มีความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ จากการประเมินสารสนเทศจะทำให้ได้สารสนเทศที่มีคุณค่าและนำสารสนเทศไป ประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ประเมินความตรงกับความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย พิจารณาว่าเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยหรือไม่ ตรงมากน้อยเพียงใด โดยเลือกเรื่องที่ตรงกับความต้องการ ตัดทิ้งเรื่องที่ไม่ตรงกับความต้องการ โดยใช้วิธีการ การอ่าน เบื้องต้นได้แก่ การอ่านชื่อเรื่องหรือเนื้อเรื่องย่อ ๆ เพื่อพิจารณาว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการสารสนเทศหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่ ชื่อเรื่องของสารสนเทศก็อาจจะสามารถประเมินได้ทันทีว่าตรงหรือไม่ตรง เนื่องจากคำสำคัญเป็นคำเดียวกันกับความต้องการสารสนเทศและชื่อเรื่องของสารสนเทศ แต่หากชื่อเรื่องไม่บ่งชี้ว่ามีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกันอาจต้องพิจารณาจาก คำนำ สารบัญ และเนื้อหาโดยย่อ

ประเมินความน่าเชื่อถือและความทันสมัยของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย พิจารณาว่าเป็นสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ น่าเชื่อถือเพียงไร ซึ่งการประเมินความน่าเชื่อถือมีรายละเอียดที่ควรพิจารณา ได้แก่

ประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย โดยพิจารณาว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยนั้นได้ มาจากแหล่งข้อมูลใด โดยส่วนใหญ่ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย ที่น่าเชื่อถือนั้นจะเป็นแหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต คือ การรับรู้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตนั้นต้องใช้วิจารณญาณในการกลั่นกรอง เนื้อหาเองว่าเนื้อหาจากเว็บไซต์ใดที่น่าเชื่อถือ

ประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย โดย พิจารณาว่า ทรัพยากรสารสนเทศหรือสารสนเทศนั้น ๆ เป็นรูปแบบใด สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อไมทีพิมพ์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสิ่งพิมพ์ประเภทใด หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง วารสาร นิตยสาร เป็นต้น

ประเมินความน่าเชื่อถือของผู้เขียน ผู้จัดทำ โดยพิจารณาว่า ผู้เขียนมีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ตรงหรือสอดคล้องกับเรื่องที่เขียนหรือไม่ รวมทั้งความน่าเชื่อถือ ผู้จัดทำ หน่วยงานผู้รับผิดชอบเป็นภาครัฐบาล องค์กร สมาคม มักจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่า หน่วยงานภาคเอกชนหรือบุคคล ตัวอย่าง ผู้เขียน/ผู้จัดทำ/สำนักพิมพ์มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ และ ต้องมีความต่อเนื่องในการเผยแพร่

ประเมินความทันสมัยของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย โดยหากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ พิจารณาความทันสมัย จาก วัน เดือน ปี ที่พิมพ์ หากเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พิจารณาจาก วัน เดือน ปีที่เผยแพร่ เป็นต้น

การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลเบื้องต้น เพื่อเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ แหล่งข้อมูลสารสนเทศที่สืบค้นมาได้ผู้สืบค้นสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลได้ ดังนี้

1. บอกวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย ไว้ใน เว็บไซต์

2. การเสนอเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยของเว็บไซต์
 3. เนื้อหาเว็บไซต์ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม และจริยธรรม
 4. มีการระบุชื่อผู้เขียนบทความหรือผู้ให้ข้อมูลบนเว็บไซต์
 5. มีการให้ที่อยู่ (E-mail address) ที่ผู้อ่านสามารถติดต่อผู้ดูแลเว็บไซต์ได้
 6. มีการอ้างอิงหรือระบุแหล่งที่มาของข้อมูลของเนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์
 7. สามารถเชื่อมโยง (Link) ไปเว็บไซต์อื่นที่อ้างอิงได้
 8. มีการระบุวันเวลา ในการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์
 9. มีการระบุวันเวลา ในการปรับปรุงข้อมูลครั้งล่าสุด
 10. มีช่องทางให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็น
 11. มีข้อความเตือนผู้อ่านให้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจใช้ข้อมูลที่ปรากฏบนเว็บไซต์
 12. มีการระบุว่าเป็นเว็บไซต์ส่วนตัวหรือระบุแหล่งที่ให้การสนับสนุนในการสร้างเว็บไซต์
- แหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

เมื่อต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ความสามารถค้นหาข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลรอบตัวที่มีอยู่มากมาย และควรเลือกค้นหาจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นแหล่งที่มีการรวบรวมข้อมูลอย่างมีหลักเกณฑ์ มีเหตุผล และมีการอ้างอิง จึงให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง ตัวอย่างแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีดังนี้

เจ้าของข้อมูล เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงกับข้อมูลนั้น ๆ สามารถให้ข้อมูลได้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมากกว่าบุคคลอื่นที่รับฟังข้อมูลมาแล้วต่อ ซึ่งอาจจดจำมาผิด และอาจเสริมเติมแต่งทำให้ข้อมูล

หน่วยงานหรือผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นหน่วยงาน บุคคลที่ทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในด้านใดด้านหนึ่ง ทำให้มีความรู้จากประสบการณ์ในการทำงานหรือการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง ลึกซึ้ง จึงมีข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

หน่วยงานของรัฐ เป็นหน่วยงานที่มีข้อมูลซึ่งมีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและการพัฒนาประเทศ เนื่องจากข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐจะถูกนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายวางแผน ลงมือปฏิบัติงาน และใช้อ้างอิง จึงเป็นข้อมูลสำคัญที่ต้องมีการรวบรวม เก็บรักษาหรือสร้างข้อมูลขึ้นอย่างรอบคอบและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงเสมอ

เว็บไซต์อาจไม่น่าเชื่อถือ ถ้ามีลักษณะดังนี้

1. เว็บไซต์ส่งมาถึงคุณผ่านข้อความอีเมลจากบุคคลที่คุณไม่รู้จัก
2. เว็บไซต์นั้นนำเสนอเนื้อหาที่เป็นที่น่ารังเกียจ เช่น รูปภาพลามกอนาจารหรือเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย
3. เว็บไซต์นั้นให้ข้อเสนอที่ดูเหมือนจะดีเกินจริง บ่งชี้ได้ว่าอาจเป็นกลอุบาย หรือการขายสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือผิดกฎหมาย
4. เมื่อถูกล่อลวงให้ไปยังเว็บไซต์ตามแผนการโฆษณาแบบอ้อยเยื่อ โดยที่ผลิตภัณฑ์หรือบริการไม่ได้เป็นไปตามที่คุณต้องการ
5. การถูกขอข้อมูลบัตรเครดิตเพื่อตรวจสอบข้อมูลประจำตัวของคุณหรือข้อมูลส่วนบุคคล
6. การถูกขอให้แจ้งหมายเลขบัตรเครดิตโดยไม่มีหลักฐานที่แสดงได้ว่าการทำธุรกรรมนั้นปลอดภัย

การดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างกันก่อนการฝึกอบรม
2. วิทยากรทบทวนเนื้อหาการอบรมที่ผ่านมา
3. วิทยากรนำเข้าสู่ประเด็น การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สื่อนำเสนอ เรื่อง ประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ – [กระตุ้นการเรียนรู้]
4. วิทยากรให้ผู้สูงอายุและอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุแบ่งกลุ่มผ่านกิจกรรมเป็น 5 กลุ่ม – [แลกเปลี่ยนประสบการณ์]
5. วิทยากรให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันทำกิจกรรม การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลเบื้องต้น ผ่านใบงานกิจกรรม โดยมีอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นผู้ช่วยเหลือ – [สร้างการมีส่วนร่วม]
6. วิทยากรให้แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลที่สืบค้นได้ รวมทั้งอภิปรายซักถาม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจที่ ตรงกันทั้งทางด้านความรู้ที่ได้รับและแหล่งข้อมูล – [ตกผลึกทางความคิด]

7. ผู้เข้าอบรมสะท้อนความเข้าใจในสาระที่เรียนรู้ – [ตกผลึกทางความคิด]

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. สื่อนำเสนอ เรื่อง ประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย
2. ใบงานกิจกรรม ประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย
3. Fact Sheet ประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย
4. คอมพิวเตอร์แบบพกพา
5. เครื่องฉายทอดสัญญาณ VDO/COMPUTER
6. ระบบขยายเสียง
7. กระดาษ / ปากกา

การประเมินผล

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

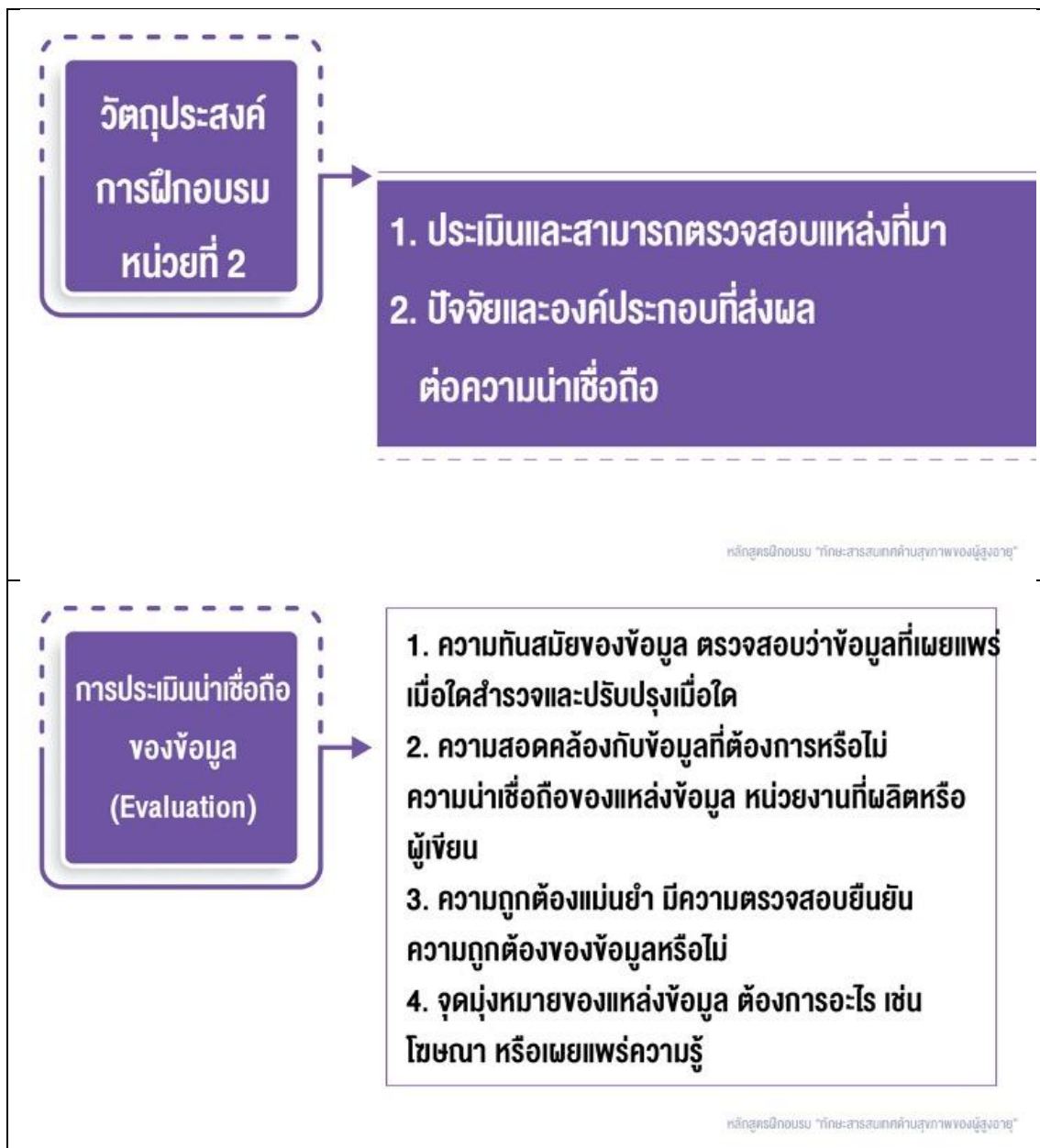
ใบงานกิจกรรม

ใบงานกิจกรรม ระดมสมอง ประเมินความน่าเชื่อถือแหล่งที่มาของข้อมูลเบื้องต้น

ให้สมาชิกในกลุ่มค้นหาเว็บไซต์ <http://www.anamai.moph.go.th/> แล้วระดมความคิดภายในกลุ่มแล้วคำถามดังนี้

คำถาม	มี	ไม่มี
บอกวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือเผยแพร่ข้อมูลไว้ในเว็บไซต์หรือไม่		
มีเนื้อหาเว็บไซต์ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม และจริยธรรม		
มีการระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลบนเว็บไซต์		
มีการให้ที่อยู่ (E-mail address) ที่ผู้อ่านสามารถติดต่อผู้ดูแลเว็บไซต์ได้		
มีการอ้างอิงหรือระบุแหล่งที่มาของข้อมูลของเนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์		
มีการระบุเวลาในการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์		
มีการระบุเวลาในการปรับปรุงข้อมูลครั้งล่าสุด		
มีช่องทางให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็น		
มีข้อความเตือนผู้อ่านให้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจใช้ข้อมูลที่ปรากฏบนเว็บไซต์		

สื่อนำเสนอประกอบหน่วยที่ 2



การตรวจสอบ
แหล่งที่มา
ของข้อมูล

1. บอกวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือเผยแพร่ข้อมูล
2. การเสนอเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของเว็บไซต์
3. เนื้อหาเว็บไซต์ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม และจริยธรรม
4. มีการระบุชื่อผู้เขียนบทความหรือผู้ให้ข้อมูลบนเว็บไซต์
5. มีการให้ที่อยู่ที่อยู่ผู้อ่านสามารถติดต่อผู้ดูแลเว็บไซต์ได้
6. มีการอ้างอิงหรือระบุแหล่งที่มาของข้อมูลของเนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสภาพของผู้สูงอายุ"

การตรวจสอบ
แหล่งที่มา
ของข้อมูล

7. สามารถเชื่อมโยง (Link) ไปเว็บไซต์อื่นที่อ้างถึงได้
8. มีการระบุวันเวลา ในการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์
9. มีการระบุวันเวลา ในการปรับปรุงข้อมูลครั้งล่าสุด
10. มีช่องทางให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็น
11. มีข้อความเตือนผู้อ่านให้ใช้วิจารณญาณ ในการตัดสินใจใช้ข้อมูลที่ปรากฏบนเว็บไซต์
12. มีการระบุว่าเป็นเว็บไซต์ส่วนตัวหรือระบุแหล่งที่ให้การสนับสนุนในการสร้างเว็บไซต์

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสภาพของผู้สูงอายุ"

**จับผิดโฆษณา
เกินจริง**

- X** อาหารไม่ใช่ยา รักษาโรคไม่ได้
- X** โลกนี้ไม่มีอะไร กินแล้วพอม
- X** อย. แค่อ้าง
- X** ยาคอบจิกรवालไม่มีอยู่จริง
- X** เห็นผลใน 7 วัน หลอกกันชัด ๆ
- X** รับรองโดยคนดัง ใคร ๆ ก็ติดต่อได้

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

แบ่งกลุ่มระดมสมองกันเถอะ

Factsheet ประกอบหน่วยที่ 2

หลักสูตรฝึกอบรม “ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ”

การตรวจสอบแหล่งที่มา

1. บอกวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพไว้ในเว็บไซต์
2. การเสนอเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยของเว็บไซต์
3. เนื้อหาเว็บไซต์ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม และจริยธรรม
4. มีการระบุชื่อผู้เขียนบทความหรือผู้ให้ข้อมูลบนเว็บไซต์
5. มีการให้ที่อยู่ (E-mail address) ที่ผู้อ่านสามารถติดต่อผู้ดูแลเว็บไซต์ได้
6. มีการอ้างอิงหรือระบุแหล่งที่มาของข้อมูลของเนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์
7. สามารถเชื่อมโยง (Link) ไปเว็บไซต์อื่นที่อ้างถึงได้
8. มีการระบุวันเวลา ในการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์
9. มีการระบุวันเวลา ในการปรับปรุงข้อมูลครั้งล่าสุด
10. มีช่องทางให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็น
11. มีข้อความเตือนผู้อ่านให้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจใช้ข้อมูลที่ปรากฏบนเว็บไซต์
12. มีการระบุว่าเป็นเว็บไซต์ส่วนตัวหรือระบุแหล่งที่มาให้การสนับสนุนในการสร้างเว็บไซต์



ลักษณะเว็บไซต์อาจไม่น่าเชื่อถือ

1. เว็บไซต์ส่งมาถึงคุณผ่านข้อความอีเมลจากบุคคลที่คุณไม่รู้จัก
2. เว็บไซต์นั้นนำเสนอเนื้อหาที่เป็นที่น่ารังเกียจ เช่น
รูปภาพลามกอนาจารหรือเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย
3. เว็บไซต์นั้นให้ข้อเสนอที่ดูเหมือนจะดีเกินจริง บ่งชี้ได้ว่าอาจเป็นกลอุบาย
หรือการขายสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือผิดกฎหมาย
4. เมื่อถูกล่อลวงให้ไปยังเว็บไซต์ตามแผนการโฆษณาแบบอ้อยเยื่อ
โดยที่ผลิตภัณฑ์หรือบริการไม่ได้เป็นไปตามที่คุณต้องการ
5. การถูกขอร้องข้อมูลบัตรเครดิตเพื่อตรวจสอบข้อมูลประจำตัว
หรือข้อมูลส่วนบุคคล
6. การถูกขอให้แจ้งหมายเลขบัตรเครดิตโดยไม่มีหลักฐาน
ที่แสดงได้ว่าการทำธุรกรรมนั้นปลอดภัย



หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย (Communication)

การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Communication) ความสามารถที่ผู้สูงอายุใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นช่องทางติดต่อสื่อสารกับครอบครัว เพื่อน และผู้มีความรู้ เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย รวมทั้งความสามารถในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสนทนา

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมหน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Communication)

1. ผู้สูงอายุสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร
2. ผู้สูงอายุสามารถสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. การใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร
2. การสื่อสารข้อมูลสุขภาพอย่างปลอดภัย
3. แอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ

กิจกรรมที่ 1

ชื่อกิจกรรม การใช้แอปพลิเคชันสื่อสารเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 90 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร

สาระสำคัญ

Line แอปพลิเคชันสนทนาฟรีได้รับการพัฒนาโดยบริษัท NHN Corporation ของประเทศเกาหลีร่วมกับ NHN Japan ของประเทศญี่ปุ่น ส่วนใหญ่จะเป็นแอปพลิเคชันที่ต้องมีติดตั้งในโทรศัพท์มือถือกัน ไม่เว้นแม้กระทั่งกลุ่มผู้สูงอายุที่ปัจจุบันเริ่มหันมาใช้งานกันมากขึ้น โดยจะช่วยให้ผู้สูงวัยนั้นไม่รู้สึกว่ายาก แอปพลิเคชันไลน์ เป็นแอปพลิเคชันที่ช่วยในการสื่อสารกับบุคคลรอบข้าง ทั้งคนในครอบครัว กลุ่มเพื่อนต่าง ๆ แอปพลิเคชันไลน์ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อกับผู้คนที่ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น การติดต่อสื่อสารกับบุคคลรอบข้าง ทำให้ผู้สูงอายุได้สื่อสาร

การดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรนำเข้าสู่เนื้อหา แนะนำแอปพลิเคชันสำหรับการสื่อสาร – [กระตุ้นการเรียนรู้]
2. วิทยากรให้ผู้สูงอายุและอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมช่วงที่ 1 โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ คือ การติดตั้งและตั้งค่า / เพิ่มเพื่อนจากเบอร์โทรศัพท์ / การค้นหาเพื่อน / การส่งข้อความ / การส่งภาพ – [สร้างการมีส่วนร่วม]

3. วิทยากรให้ผู้สูงอายุและอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุ ได้ทำกิจกรรมช่วงที่ 2 โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ คือ การสร้างอัลบั้มรูปภาพ / การยกเลิกข้อความ / การโทรผ่านไลน์ / การดาวน์โหลดสติ๊กเกอร์ / การสร้างกลุ่มสนทนา –) [สร้างการมีส่วนร่วม]

4. วิทยากรให้ผู้สูงอายุและอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุ สรุปสะท้อนความเข้าใจในสาระที่เรียนรู้ – [ตกผลึกทางความคิด]

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. ใบบางกิจกรรม การใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร
2. คอมพิวเตอร์แบบพกพา
3. เครื่องฉายถ่ายทอดสัญญาณ VDO/COMPUTER
4. ระบบขยายเสียง
5. กระดาษ / ปากกา

การประเมินผล การมีส่วนร่วมในกิจกรรม / ใบบางกิจกรรม

**ใบบางกิจกรรม การใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร
ด้วยแอปพลิเคชัน Line ในการสื่อสารภายในกลุ่ม**

ให้อาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุ ในการติดตั้งแอปพลิเคชัน Line แล้วสมาชิกภายในกลุ่มแล้วดำเนินการพร้อม check list ดังนี้

รายการกิจกรรม	ได้	ไม่ได้	อุปสรรค
การตั้งค่าตัวอักษรให้มีขนาดใหญ่ในแอปพลิเคชัน Line			
เพิ่มเพื่อนจากเบอร์โทรศัพท์ในแอปพลิเคชัน Line			
การค้นหาเพื่อนในแอปพลิเคชัน Line			
การส่งข้อความในแอปพลิเคชัน Line			
การส่งภาพในแอปพลิเคชัน Line			

การสร้างอัลบั้มรูปภาพ			
การยกเลิกข้อความ			
การโทรผ่านไลน์			
การดาวน์โหลดสติ๊กเกอร์			
การสร้างกลุ่มสนทนา			



กิจกรรมที่ 2

ชื่อกิจกรรม การสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 90 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย

สาระสำคัญ

การสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย จะต้องคำนึงถึงประเด็นดังนี้

ไม่ควรตั้งข้อมูลส่วนตัวเป็นสาธารณะ การตั้งข้อมูลส่วนตัวเป็นสาธารณะก็เปรียบเหมือนการสร้างบ้านโดยที่ไม่มีรั้วบ้าน ให้ใครที่ไหนก็มาเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวได้หมด ดังนั้นควรตั้งค่าให้เพื่อนเท่านั้นที่เห็นกิจกรรมของตนเอง และหลีกเลี่ยงการตั้งค่าสิ่งที่ทำให้เป็นสาธารณะ หรือคนทั่วไปเห็นได้

ไม่ให้ข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป ไม่ว่าจะเป็นวันเดือนปีเกิด เบอร์โทรศัพท์ ที่อยู่ บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรเครดิตลงในบนอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบข้อความ หรือรูปภาพ คิดให้รอบคอบก่อนเผยแพร่ข้อมูล จะต้องระมัดระวัง เพื่อป้องกันการถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่ดีก็อาจจะเป็นอันตราย หรือสร้างความเสียหายต่อเราได้

คัดกรองคนที่ขอเป็นเพื่อน ต้องตรวจสอบอย่างละเอียดรอบคอบ ว่าคนนั้นเป็นใครเป็นเพื่อนของเพื่อนจริงหรือเปล่า และเพิ่มเป็นเพื่อนเพื่อวัตถุประสงค์ใด ถ้าไม่เป็นเพื่อนของเพื่อนจริงก็ไม่ขอรับเพื่อนดีกว่าเพราะว่าอาจมีวัตถุประสงค์อื่นในการที่เข้ามาเป็นเพื่อนกับตนเอง

การแสดงสถานะและตำแหน่งที่อยู่บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นการบอกว่าตอนนี้อยู่ที่ไหน บางครั้งเผยแพร่ภาพของตนเอง ก็อาจจะทำให้มีจิ้งจิกเข้ามาทำร้ายหรือโจรกรรมได้ในช่วงที่ไม่อยู่บ้าน

ใช้ความระมัดระวังในการคลิกลิงก์ต่าง ๆ ที่มากับการแชร์หรือข้อความ หลีกเลียงลิงก์แปลกปลอม หรือมาจากคนที่ไม่รู้จัก เพราะอาจจะไปเจอลิงก์ข่าวปลอม คลิกละเมิด หรืออาจเป็นลิงก์ที่นำไปสู่ไวรัสหรือช่องทางขโมยข้อมูลของมีจิ้งจิกได้

ไม่ให้เบาะแสของรหัสผ่านกับคนอื่น รวมถึงรายละเอียดส่วนตัว อาทิ ชื่อสัตว์เลี้ยง ประเภทกีฬาที่โปรดปราน งานอดิเรก สถานที่ประทับใจ

คิดให้ดีก่อนรับข้อเสนอ หากมีมีจิ้งจิกมาบอกว่าได้รับรางวัลถูกสลากกินแบ่งรางวัลที่หนึ่ง ควรคิดให้ดีก่อนว่าจะรับข้อเสนอหรือเปล่านั้นหรือเปล่า เพราะส่วนใหญ่แล้วมักจะมีสิ่งแอบแฝงอยู่ เช่น ถ้ารับข้อเสนอต้องจ่ายเงินมาก่อน เป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้ และสุดท้ายแล้วก็ไม่ได้ถูกรางวัลที่หนึ่งอย่างที่มิจิ้งจิกเสนอมา แต่เป็นการมาหลอกให้จ่ายเงินให้แทน

ไม่เผยแพร่เนื้อหาที่จะทำให้เดือดร้อน คนส่วนใหญ่มักจะคิดว่าตัวเองมีภูมิคุ้มกันเพียงพอ หรือระมัดระวังเพียงพอและไม่น่าจะได้รับผลกระทบ แต่ความจริงแล้วอาจไม่เป็นอย่างที่คิด เช่น การเขียนวิพากษ์วิจารณ์คนอื่นด้วยภาษาไม่สุภาพ โดยไม่ตระหนักว่าสิ่งที่เขียนย้อนกลับมาทำร้ายตัวเองภายหลัง

มีศีลธรรมและจริยธรรมในการเผยแพร่ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต้องอยู่ภายใต้กรอบศีลธรรมอันดีงาม และควรต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม การนำเสนอเรื่องบางเรื่อง เช่น ศาสนา การเมือง เพศ เชื้อชาติ ฯลฯ จำเป็นต้องคำนึงถึงความดีงามให้มาก เพราะเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ต้องมีความเที่ยงตรง ปราศจากอคติในการโพสต์เนื้อหาเหล่านั้น

ปรุงแต่งแต่พอดี บางคนมีทักษะพิเศษในการใช้สื่อ เช่น วิธีการตัดต่อภาพ ตัดคลิปวิดีโอ ตัดเสียง เมื่อจำเป็นต้องทำก็ควรต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ไม่ปรุงแต่งเนื้อหามากเกินไปจนทำให้คนที่เห็นเกิดความเข้าใจผิด เช่น ไม่ตัดต่อหน้าบุคคลอื่นหากไม่ได้รับอนุญาตก่อน

เข้าใจเนื้อหาแบบไม่ตัดสินตัวคนของผู้เผยแพร่ เข้าใจว่าตัวตนของเราในบางครั้งอาจไม่ใช่ตัวตนในโลกโซเชียล แต่ต้องสวมบทบาทนั้น เพื่อสะท้อนมุมมองที่เป็นประโยชน์หรือเพื่อความ

บันทึก เช่น วิทยุร่นนิยมเขียนนิยายขายรักขาย ไม่ได้หมายความว่าเขาจะเป็นคนเปี่ยงเบนทางเพศตามที่เขาเขียน แต่เป็นเพียงแค่จินตนาการของเขาเท่านั้น

แตร้อย่างมีสติ เช่น แตรผลิตภัณฑอาหารเสริมที่มีสรรพคุณรักษาโรคเรื้อรังโดยที่ไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่า ไม่มีอาหารเสริมชนิดใดที่สามารถรักษาโรคเรื้อรังได้ ทั้งนี้ต้องรู้จักตั้งคำถามในสิ่งที่สื่อไม่ได้แจ้งให้ทราบ

สนุกกับเนื้อหา ไม่จับผิดเกินไป การรู้เท่าทันตัวเองไม่ได้หมายความว่า ต้องคอยระวังหรือจับผิดตลอดเวลา จนจะโพสต์จะแตรอะไรไม่ได้เลย เพียงแต่ต้องใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างมีสติ คือ การไม่แตรทันทีโดยที่ยังไม่ได้อ่านรายละเอียดและไตร่ตรองอย่างสมเหตุสมผล ใช้วิจารณญาณอย่างสูงในการรับข่าวสาร และอย่าปักใจเชื่อข้อมูลที่เผยแพร่เข้ามาในทันที รวมทั้งการกล่าวอ้างถึงแหล่งที่มาของข้อมูลนั้น ๆ เพราะอาจมีการสวมรอย หรือสมอ้างจากผู้ไม่หวังดีเพื่อสร้างข่าว หรือสร้างความเสื่อมเสียต่อแหล่งที่มาที่นั้นได้

การดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรนำเข้าสู่เนื้อหาด้วยกิจกรรม พรายกระซิบ เพื่อสร้างความตระหนักถึงการสื่อสารจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง ข้อมูลหรือเนื้อหา สามารถที่จะถึงปรับแต่งด้วยความเข้าใจพื้นฐานของคนเผยแพร่ - [กระตุ้นการเรียนรู้]
2. วิทยากรอธิบายถึงสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย [แลกเปลี่ยนประสบการณ์]
3. วิทยากรแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมด้วยใบงาน การสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย [สร้างการมีส่วนร่วม]
4. วิทยากรให้ผู้สูงอายุและอาสาสมัครแลกเปลี่ยนสะท้อนคิด [แลกเปลี่ยนประสบการณ์]
5. วิทยากรให้ผู้สูงอายุและอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุสรุปสะท้อนความเข้าใจในสาระที่เรียนรู้ - [ตกผลึกทางความคิด]

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. สื่อนำเสนอ เรื่อง การสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย
2. ใบงานกิจกรรม การสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย
3. คอมพิวเตอร์แบบพกพา
4. เครื่องฉายถ่ายทอดสัญญาณ VDO/COMPUTER
5. ระบบขยายเสียง
6. กระดาษ / ปากกา

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. ใบงานกิจกรรม



ใบงานกิจกรรม การสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย

ผู้สูงอายุและอาสาสมัครส่งเสริมทักษะสารสนเทศคอยช่วยเหลือผู้สูงอายุ ให้สืบค้น ข่าว/ เหตุการณ์/สถานการณ์/ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพ ดำเนินการดังนี้

1. สรุปเนื้อหาด้วยข้อความสั้น กระชับ ชัดเจน
2. บอกแหล่งที่มาของข้อมูล
3. พิมพ์และส่งในกลุ่มไลน์ที่สร้างขึ้น



สื่อนำเสนอประกอบหน่วยที่ 3

เนื้อหา การฝึกอบรม หน่วยที่ 3 	1. การใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร 2. การสื่อสารข้อมูลสุขภาพอย่างปลอดภัย 3. แอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"
วัตถุประสงค์ การฝึกอบรม หน่วยที่ 3 	1. สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร 2. สามารถสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

หน่วยที่ 3
การสื่อสารข้อมูล
ด้านสุขภาพ
(Communication)

วัตถุประสงค์

1. สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร
2. สามารถสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

หน่วยที่ 3
การสื่อสารข้อมูล
ด้านสุขภาพ
(Communication)

1. ไม่ควรตั้งข้อมูลส่วนตัวเป็นสาธารณะ
2. ไม่ให้ข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป
3. คัดกรองคนที่ขอเป็นเพื่อน ต้องตรวจสอบอย่างละเอียดรอบคอบ
4. การแสดงสถานะและตำแหน่งที่อยู่บนเครือข่ายสังคมออนไลน์
5. ใช้ความระมัดระวังในการคลิกลิงก์ต่าง ๆ
6. ไม่ให้เบาะแสของรหัสผ่านกับคนอื่น

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

หน่วยที่ 3
การสื่อสารข้อมูล
ด้านสุขภาพ
(Communication)

7. คิดให้ดีก่อนรับข้อเสนอ
8. ไม่เผยแพร่เนื้อหาที่จะทำให้เดือดร้อน
9. มีศีลธรรมและจริยธรรมในการเผยแพร่
10. ปรับแต่งแต่พอดี
11. เข้าใจเนื้อหาแบบไม่ตัดสินตัวคนของผู้เผยแพร่
12. แชรอย่างมีสติ

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

จริยธรรมใน
การใช้สื่อสังคม
ออนไลน์



1. ไม่ใช้สังคมออนไลน์ทำร้ายผู้อื่น
2. ไม่ใช้สังคมออนไลน์รบกวนผู้อื่น
3. ไม่ใช้สังคมออนไลน์เพื่อการลักขโมย
4. ไม่ใช้สังคมออนไลน์เพื่อเป็นการเท็จหรือพยานเท็จ
5. ไม่ใช้สังคมออนไลน์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต
6. คิดถึงผลต่อเนื่องทางสังคมของการใช้สังคมออนไลน์
7. ใช้สังคมออนไลน์ด้วยความใคร่ครวญและเคารพต่อผู้อื่น

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

จรรยาบรรณ การใช้งาน อินเทอร์เน็ต



1. ผู้ที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตต้องซื่อสัตย์ และมีคุณธรรม
ตั้งมั่นอยู่บน กฎหมายบ้านเมือง
2. พึงระลึกเสมอว่าสิ่งที่นำเสนอบนอินเทอร์เน็ต
อาจจะมีเด็กหรือผู้ที่ขาดประสบการณ์เข้ามาดูได้ตลอดเวลา
3. ไม่ควรใส่ร้ายป้ายสี
4. การใช้คำพูดควรคำนึงถึงบุคคลอื่นๆ ควรใช้คำที่สุภาพ
5. ไม่ใช่เป็นเครื่องมือในการหลอกลวงผู้อื่นให้หลงผิด

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

จรรยาบรรณ การใช้งาน อินเทอร์เน็ต



6. การกระทำความผิดทางอินเทอร์เน็ต บางกรณีเป็น
อาชญากรรม ที่มีความผิดทางกฎหมาย
7. ต้องไม่ใช่คอมพิวเตอร์ทำร้าย หรือละเมิดผู้อื่น
8. ต้องไม่รบกวน สอดแนม แก่ใจของผู้อื่น
9. ต้องไม่ใช่คอมพิวเตอร์เพื่อการโจรกรรมข้อมูลข่าวสาร
10. ต้องไม่ใช่คอมพิวเตอร์สร้างหลักฐานที่เป็นเท็จ
11. ต้องไม่คัดลอกโปรแกรมของผู้อื่นที่มีลิขสิทธิ์
12. ต้องไม่ละเมิดการใช้ทรัพยากรคอมพิวเตอร์โดยที่ตนเองไม่มีสิทธิ์
13. ต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับสังคมที่เกิดจากการกระทำของตน
14. ต้องใช้คอมพิวเตอร์โดยเคารพกฎระเบียบ กติกา และมีมารยาท

หลักสูตรฝึกอบรม "ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ"

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ข)

แบบสัมภาษณ์ (ระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 2)

เพื่อศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัย

นางสาวนฤมล จันทระเจ็ด

นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล ประดับเวทย์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ดร.นฤมล ศิริวงษ์

ดร.กัมปนาท บริบูรณ์

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้

นางสาวนฤมล จันทระเจ็ด

นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อีเมล naruemol.cha@mahidol.edu โทร 085 838 3632



ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ระดับการศึกษา.....

อายุ.....ปี

เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

ศาสนา

☐ พุทธ ☐ คริสต์ ☐ อิสลาม ☐ อื่นๆ

สถานภาพสมรส

☐ โสด ☐ สมรส ☐ หม้าย ☐ หย่า ☐ แยกกันอยู่

ปัจจุบันท่านพักอยู่กับใคร

☐ อยู่ลำพัง ☐ คู่สมรส ☐ ลูก / หลาน / เหลน

☐ เพื่อน / คนรู้จัก ☐ เพื่อน / คนรู้จัก

การมีส่วนร่วมในจัดกิจกรรมในชุมชน / กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

.....

ระยะเวลาในการมีส่วนร่วมในจัดกิจกรรมในชุมชน / กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ.....ปี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมของผู้สูงอายุ

1. ท่านคิดว่า รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นอย่างไร
2. ท่านคิดว่า เป้าหมายในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรม / การอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ คืออะไร
3. ท่านคิดว่า ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม / การอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นช่วงเวลาใด
4. ท่านคิดว่า สถานที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม / การอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีลักษณะอย่างไร
5. ท่านคิดว่า สื่อที่สามารถสนับสนุนในการจัดกิจกรรม / การอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีลักษณะอย่างไร
6. ท่านคิดว่า คุณลักษณะของวิทยากร / ผู้ให้ความรู้ ในการจัดกิจกรรม / การอบรมสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีลักษณะอย่างไร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. ท่านคิดว่า การส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรมีเนื้อหาใดบ้าง
2. ท่านคิดว่า การส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรมีวัด / ประเมินผลอย่างไร

จบการสัมภาษณ์

ขอขอบคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูง

นางสาวนฤมล จันทระจิต

ผู้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ค)

แบบประเมินรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วย

กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัย

นางสาวนฤมล จันทระเจ็ด

นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล ประดับเวทย์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ดร.นฤมล ศิริวงษ์

ดร.กัมปนาท บริบูรณ์

คำชี้แจง

แบบประเมินรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ สำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างและการเรียนการสอนสมบูรณ์ต่อไป ซึ่งประกอบด้วย

ชุดที่ 1 การประเมินรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ชุดที่ 2 การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ชุดที่ 3 การประเมินแบบทดสอบวัดความรู้จากการอบรมหลักสูตรตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ชุดที่ 4 การประเมินแบบประเมินทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่เสียสละเวลาในการตรวจสอบรูปแบบฯ ชุดนี้

ชุดที่ 1 การประเมินรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย (/) ในช่องของระดับการพิจารณา โดยมีความหมายดังนี้

- +1 หมายความว่า มีความคิดเห็นว่า สอดคล้อง
- 0 หมายความว่า มีความคิดเห็นว่า ไม่แน่ใจ
- 1 หมายความว่า มีความคิดเห็นว่า ไม่สอดคล้อง

รายการประเมิน	ระดับของการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
องค์ประกอบของรูปแบบ				
องค์ประกอบที่ 1 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนระหว่างวัย				
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ				
องค์ประกอบที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน				
องค์ประกอบที่ 4 การสรุปความคิด				
ขั้นตอนการฝึกอบรม				
ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้				
ขั้นที่ 2 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์				
ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างการมีส่วนร่วม				
ขั้นที่ 4 ขั้นตกผลึกทางความคิด				
ปัจจัยการเรียนรู้ที่สนับสนุนการฝึกอบรม				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ง)

ชุดที่ 2 การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพหุวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง กรณียื่นเครื่องหมาย (/) ในช่องของระดับการพิจารณา โดยมีความหมายดังนี้

5 หมายความว่า มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมมากที่สุด

4 หมายความว่า มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมมาก

3 หมายความว่า มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมปานกลาง

2 หมายความว่า มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมน้อย

1 หมายความว่า มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมน้อยที่สุด / ควรปรับปรุงมากที่สุด

หัวข้อรายการประเมิน	ระดับของการพิจารณา					ข้อเสนอแนะ
		4	3	2	1	
หลักสูตร ส่งเสริมทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ						
1. คำชี้แจง						
2. ความมุ่งหมายของการฝึกอบรม						
3. บทบาทของวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม						
4. บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม						
5. เนื้อหาการฝึกอบรม						
6. ระยะเวลาการฝึกอบรม						
7. ขั้นตอนการจัดการฝึกอบรม						
8. สื่อและวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรม						
9. การจัดสถานที่การฝึกอบรม						
แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม						
หน่วยที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ (Access)						
กิจกรรมที่ 1 การใช้เครื่องมือสื่อสารในการค้นหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย						
1. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม						
2. วัตถุประสงค์						
3. สารสำคัญ						
4. การดำเนินกิจกรรม						
5. สื่อและวัสดุอุปกรณ์						
6. การประเมินผล						

หัวข้อรายการประเมิน	ระดับของการพิจารณา				ข้อเสนอแนะ
		4	3	2	1
กิจกรรมที่ 2 การค้นหาข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย					
1. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม					
2. วัตถุประสงค์					
3. สารสำคัญ					
4. การดำเนินกิจกรรม					
5. สื่อและวัสดุอุปกรณ์					
6. การประเมินผล					
หน่วยที่ 2 การประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย (Evaluation)					
กิจกรรมที่ 1 การประเมินความเชื่อถือของข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย					
1. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม					
2. วัตถุประสงค์					
3. สารสำคัญ					
4. การดำเนินกิจกรรม					
5. สื่อและวัสดุอุปกรณ์					
6. การประเมินผล					
หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพที่สร้างสรรค์และปลอดภัย					
กิจกรรมที่ 1 การใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร					
1. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม					
2. วัตถุประสงค์					
3. สารสำคัญ					
4. การดำเนินกิจกรรม					
5. สื่อและวัสดุอุปกรณ์					
6. การประเมินผล					
กิจกรรมที่ 2 การสื่อสารข้อมูลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย					
1. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม					
2. วัตถุประสงค์					
3. สารสำคัญ					
4. การดำเนินกิจกรรม					
5. สื่อและวัสดุอุปกรณ์					
6. การประเมินผล					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

แหล่งข้อมูลใด

เว็บไซต์กรมอนามัย

เว็บไซต์ yahoo

Facebook fitness

กลุ่ม Line

9. การปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาโฆษณาสรรพคุณทางสุขภาพเกินจริง มีผลดีอย่างไร

ก. ป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์

ข. ป้องกันการกระทำผิดทางเพศ

ค. ป้องกันการถูกหลอกหลวง

ง. รักษาศีล 5

10. เมื่อได้รับข้อความทางสุขภาพที่เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง ที่ไม่มีแหล่งที่มา ท่านควรทำอย่างไร

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากบุคลากร ส่งต่อให้เพื่อนในกลุ่มไลน์

ทางการแพทย์

ถามเพื่อนบ้าน

ถามคนในครอบครัว



แบบวัดความรู้ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ชื่อ – สกุล

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย (x) ในข้อที่ถูกต้อง

หน่วยที่ 2 การประเมินความเชื่อถือของข้อมูล

- ข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพที่น่าเชื่อถือสามารถตรวจสอบอย่างไร

ก. ความทันสมัย	ข. แหล่งข้อมูล
ค. ผู้เขียน	ง. ถูกทุกข้อ
- การตรวจสอบแหล่งข้อมูลพิจารณาได้จากข้อใด

ก. เนื้อหา	ข. ที่ติดต่อสอบถามเพิ่มเติม
ค. การอ้างอิง	ง. ถูกทุกข้อ
- ข้อใดเป็นลักษณะเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ

ก. ส่งต่อมาจากคนที่รู้จัก	ข. นำเสนอข้อมูลเกินความเป็นจริง
ค. ขอข้อมูลส่วนตัวหรือบัญชีธนาคาร	ง. ถูกทุกข้อ
- ข้อใดไม่ใช่วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ดีที่สุด

ก. หาข้อมูลอ้างอิงจากแหล่งอื่น	ข. สอบถามคนใกล้ชิด
ค. ติดต่อโดยตรงกับผู้เขียนข้อมูล	ง. สอบถามไปทางหนังสือพิมพ์
- เหตุใดถึงต้องรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งที่มาก่อนการตัดสินใจ

ก. เนื้อหาต่างกัน	ข. เปรียบเทียบข้อมูลที่ต้องการ
ค. ความน่าเชื่อถือต่างกัน	ง. วิธีการนำเสนอต่างกัน
- ข้อความใด เป็นข้อความที่มีประโยชน์

ผลการออกฉลากกินแบ่งรัฐบาล	แนวทางการป้องกันตนเองจาก COVID-19
ข่าวไฟไหม้ชุมชนแออัด	ดื่มน้ำชาก่อนนอนทุกวัน ช่วยลดความดัน
- ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของข้อมูลด้านสุขภาพที่ดี

มีความถูกต้อง	มีความสวยงาม
มีความน่าเชื่อถือ	มีความทันสมัย
- เมื่อท่านต้องการรับชม Youtube เพื่อหาความรู้ จะประเมินเรื่องใดเป็นสำคัญ

ก. เจ้าของสื่อ แหล่งที่มา	ข. จำนวนผู้เข้าชม
ค. จำนวนผู้ที่แบ่งปันวิดีโอ	ง. ระยะเวลาของวิดีโอ

9. คำโฆษณาใด ถือว่าเป็นการอวดอ้างสรรพคุณเกินจริง

ก. “รองเท้า AA เบาสบายเหมือนบินได้”

ข. “รถยนต์ BB เร็ว แรง ประหยัดน้ำมัน”

ค. “น้ำดื่ม CC ได้มาตรฐาน NFS”

ง. “ผิวคล้ำแก่ไหนก็ขาวได้ ด้วยครีม DD”

10. ข้อมูลด้านสุขภาพที่ดี ควรมีลักษณะอย่างไร

สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้

เก็บข้อมูลเพียงบางส่วนอย่างพอเพียง

เป็นข้อความที่เพื่อนส่งต่อมาให้

ไม่มีแหล่งอ้างอิง



แบบวัดความรู้ทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ชื่อ – สกุล

คำชี้แจง ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย (x) ในข้อที่ถูกต้อง

หน่วยที่ 3 การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

1. เมื่อได้รับข้อมูลเรื่องสมุนไพรจากเพื่อน ท่านจะอย่างไรเป็นลำดับแรก

ก. แบ่งปันส่งต่อข้อมูล	ข. สอบถามคนรอบตัว
ค. ตรวจสอบแหล่งที่มา	ง. เปรียบเทียบข่าวจากแหล่งต่าง ๆ
2. ถ้าเราพบข้อมูลที่น่าสนใจบนเฟซบุ๊ก และต้องการส่งต่อควรทำอย่างไร

ก. กดถูกใจก่อนแบ่งปัน	ข. แสดงความขอบคุณก่อนแบ่งปัน
ค. คัดลอกมาแล้วโพสต์ใหม่เป็นของตนเอง	ง. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
3. ข้อมูลการรักษาโรคจากแหล่งข้อมูลใดบนอินเทอร์เน็ตน่าเชื่อถือที่สุด

ก. ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของผู้ป่วยบนไลน์	ข. ข้อมูลจากสมาชิกเว็บไซต์
ค. ข้อมูลจากเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข	ง. ข้อมูลจาก google
4. หากท่านได้รับข่าวจากไลน์ และอยากเผยแพร่ จะทำอย่างไร

ก. ตรวจสอบและสรุปข้อมูลก่อนเผยแพร่	ข. เผยแพร่และแสดงความคิดเห็น
ค. เผยแพร่โดยใช้ข้อความของตนเอง	ง. หาข้อมูลเพิ่มเติม
5. การเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางใดที่รวดเร็วและกว้างขวางที่สุด

ก. เล่าสู่กันฟัง	ข. หนังสือพิมพ์
ค. แบ่งปันผ่านสื่อสังคมออนไลน์	ง. กลุ่มสนทนาส่วนบุคคล
6. เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ส่วนตัวหรือสาธารณะ

ก. พื้นที่สาธารณะ	ข. พื้นที่ส่วนตัว
ค. พื้นที่องค์กร	ง. ขึ้นอยู่กับการตั้งความเป็นส่วนตัว
7. ถ้าท่านแบ่งปันภาพที่ส่งต่อกันมาโดยไม่ตรวจสอบความถูกต้อง จะมีผลกระทบอย่างไร

ก. อาจผิดกฎหมาย พรบ.คอมพิวเตอร์	ข. ไม่มีผลกระทบ
ค. อาจเกิดความวุ่นวาย	ง. ไม่น่าเชื่อถือ
8. ข้อใดจัดเป็นมารยาทในการใช้อินเทอร์เน็ต

ก. เคารพสิทธิของผู้อื่น	ข. ใช้คำพูดที่สุภาพในการแสดงความคิดเห็น
ค. ให้อภัยในความผิดพลาดของข้อมูล	ง. ส่งต่อข้อมูล โดยไม่ขออนุญาต

9. การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวที่มีความเสี่ยงกับเจ้าของข้อมูลมากที่สุด

ก. ข้อมูลสถานที่ทำงาน

ข. ชื่อ นามสกุลจริง

ค. ตัวเครื่องบิน

ง. โพสต์ทุกกิจกรรมลงสื่อสังคมออนไลน์

10. ข้อใดคือความเสี่ยงจากการติดต่อกับบุคคลผ่านทางอินเทอร์เน็ต

ก. ไม่สามารถทราบถึงตัวตนจริง

ข. ไม่มีความเชื่อถือ

ค. อาจถูกหลอกลวง

ง. ถูกทุกข้อ





ภาคผนวก ค

ค่าสถิติ

ภาคผนวก ค (1)

ตารางดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	ระดับ
	1	2	3	4	5	6		
องค์ประกอบที่ 1	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
องค์ประกอบที่ 2	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
องค์ประกอบที่ 3	1	1	0	0	1	1	0.67	สอดคล้อง
องค์ประกอบที่ 4	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
ขั้นที่ 1	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
ขั้นที่ 2	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
ขั้นที่ 3	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
ขั้นที่ 4	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง

ภาคผนวก ค (2)

ตารางดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบ

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	ระดับ
	1	2	3	4	5	6		
1	0	1	1	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
2	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
3	0	1	1	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
4	1	1	0	1	0	1	0.67	สอดคล้อง
5	1	0	1	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
6	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
7	1	1	0	1	0	1	0.67	สอดคล้อง
8	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
9	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
10	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
11	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
12	1	1	1	1	0	1	0.83	สอดคล้อง
13	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
14	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
15	1	1	0	1	1	0	0.67	สอดคล้อง

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่						IOC	ระดับ
	1	2	3	4	5	6		
16	1	1	1	1	0	1	0.83	สอดคล้อง
17	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
18	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
19	1	1	1	1	0	1	0.83	สอดคล้อง
20	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
21	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
22	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
23	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
24	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
25	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
26	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
27	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
28	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง
29	1	1	1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
30	1	1	0	1	1	1	0.83	สอดคล้อง

ภาคผนวก ค (3)

ตาราง คะแนนในการหาดัชนีประสิทธิผลของหน่วยการอบรม

คนที่	Pretest1	Posttest1	Pretest2	Posttest2	Pretest3	Posttest3
1.	1	9	3	9	1	9
2.	1	8	2	9	2	8
3.	2	9	2	9	2	8
4.	2	9	1	8	1	9
5.	3	9	3	9	2	9
6.	2	8	1	9	2	8
7.	3	9	2	7	2	8
8.	3	9	2	9	3	9
9.	3	9	2	9	3	9
10.	2	8	2	8	2	9
11.	2	8	3	7	2	8
12.	2	8	2	8	2	9
13.	2	9	1	9	2	9
14.	1	10	1	9	2	9
15.	1	9	2	8	2	9

ภาคผนวก ค (4)

ตาราง คะแนนผลการทดสอบก่อน-หลังการอบรม ระยะที่ 3

คนที่	Pretest1	Posttest1	Pretest2	Posttest2	Pretest3	Posttest3
1.	4	9	2	7	3	8
2.	6	9	1	7	3	9
3.	3	9	1	8	3	9
4.	2	8	2	7	3	8
5.	3	8	4	7	3	9
6.	3	8	2	6	1	9
7.	3	9	1	7	4	9
8.	3	8	1	8	3	9
9.	3	8	1	7	3	7
10.	3	8	2	8	2	8
11.	3	7	2	7	2	7
12.	3	9	1	7	3	7
13.	3	8	1	9	2	7
14.	3	9	1	6	2	9
15.	3	8	2	7	3	8
16.	3	8	2	8	3	8
17.	1	9	1	8	3	9
18.	2	9	1	7	4	9
19.	2	9	1	8	4	9
20.	3	9	2	8	4	8
21.	3	9	2	8	4	8
22.	2	9	2	9	1	8
23.	2	9	1	9	3	8
24.	2	8	1	7	4	7
25.	3	8	4	9	3	8

26.	3	9	1	7	4	9
27.	3	9	1	7	4	7
28.	3	9	1	7	3	9
29.	1	7	1	5	4	8
30.	3	9	1	7	4	8





ภาคผนวก ง

ภาพกิจกรรม

ภาพการอบรม



ฝึกการใช้เครื่องมือในการสืบค้นข้อมูล





ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านสุขภาพ



ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นฤมล จันทระเจ็ด
วัน เดือน ปี เกิด	24 กันยายน 2516
สถานที่เกิด	จ.ราชบุรี
วุฒิการศึกษา	การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รางวัลที่ได้รับ	พนักงานมหาวิทยาลัยมหิดลดีเด่น ระดับส่วนงาน ปี พ.ศ. 2561

